

1990eko martxoak 4 — 1.282. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

**Errenta pisuak:
eskaintza
urri eta garestia**

**J.M. Sanchez Carrion
«Txepetx»ekin solasean**

**PETRI
JUSTIZIAREN ZORRA**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Refentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Elxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73-71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.282. zenbakia

4. Irakurleak mintzo.

POLITIKA

5. Laburrak.

6. Kronika politikoa. N. ARRAS-TOA.

8. Esku zuria batzuentzat, egurra beste guztientzat. B. ARTOLA.

10. J. Sanchez Vallejo: «Nortasunik gabeko politika honekin EE PSOren eskuetan galduko da». X. LEKUONA.

13. Nazioarteko laburrak.

14. Castro: ez aurrera, ez atzera. L. FERNANDEZ.

ERREPORTAIK

16. Petri: Justiziaren zorra. I. MURUA.

18. Pisu errentaritzak etorkizun beltza. A. GOSTIN eta J. OIZ.

21. Higadura etorkizunean buru-hauste. I. CAMINO.

24. Artalde: bazterrik gordeenean proiektu berriztatzailea. L. FERNANDEZ.

27. J.M. Sanchez Carrion, 'Txepetx': «Instituzioen euskarazko mezuak marginalak dira». I. URIA eta M. ARRIETA.

39. Zarataren menpe. I. MURUA.

42. Azpeitiar gazte bat moto-rean promesa. FRANKIE TAI.

KULTURA

45. Kultur ataria.

46. Euskal hiztegigintza lexikoa-ren deskribaketa lanean. G. ARRESE.

48. Ane eta Itsaso: «Kantagintzak oso alor murriztua betetzen du». X. MAKAZAGA.

49. Txus Melendez: «Ezinezkoa da gure gizartearen postmodernista izatea». J. AZPEITIA.

50. Alegigintza aztergai literatur tradizioari beha. L. AGIRRE.

51. 'Bat' soziolinguistika aldizkaria kaleratu berri du EKBk. G. ARRESE.

53. IHESak jota hil da Keith Harring New York-en. J.M. HERITZ.

54. Aste giroa.

64. Kultur kronika.

66. Azkena: Zahar izatearen esperantza. I. MAKAZAGA.

SANCHEZ

VALLEJO: Eibarko

EEK kolpe handia jasan du, militante zenbaitek alderdia utzi bait du, IUra joan den Sanchez Vallejo bezala. 10

CUBA: Europako ekialdea gertaturiko aldaketa sakonek isolaturik utzi dute Fidel Castroren errejimena. Atzerako

14 pausurik ez dutela emango aldarrikatu du berak.

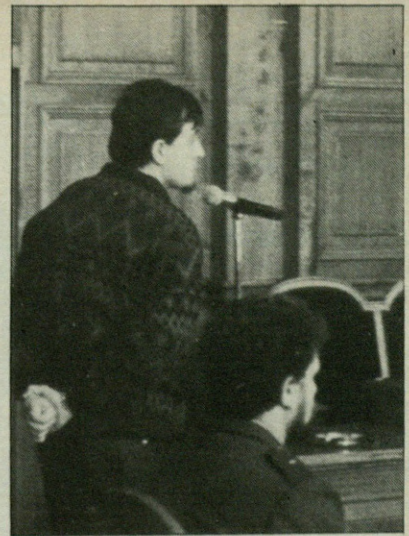
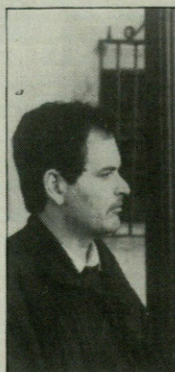
ERRENTARITZA: Euskal Komunitate Autonomoko etxebizitzaren %20a hutsik badago ere, pisuak

18 alokatzeko aukera gero eta murriztagoa da.

TXEPETX:

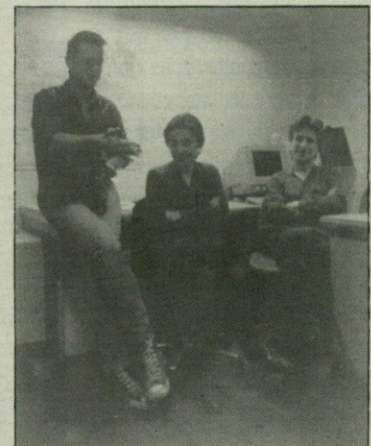
Diskurto berri baten bila dabil J.M. Sanchez Carrión euskararen etorkizunerako.

Arasaten jaso genituen bere hitzak. 27

PETRI: Bost hile gartzelan egin ondoren epaitu zuten Juan Joxe Petrikorena ARGIAko lankidea.

16 Epaketan ez zen bere kontrako frogarik aurkeztu.

HIZTEGIGINTZA: Orotariko Euskal Hiztegia eta UZEI lantzen ari den Egungo Euskararen Bilketa-lan

46 Sistematikoa epe luzeko plangintzan murgildurik.

«BAT»:

Soziolinguistika aldizkari berria aurkeztu da aste honetan EKBren eskutik, Txillardegi

51 zuzendari duela.

Josu Landari

Okerrak zuzendu asmoz

Josu Landa ARGIAko 1.280. zenbakian berriz ere itzultzen da Mitxelena Sariaren gorabeheretara (bide batez, 'Irakurleak mintzo' delako sailean, irakurlearenean. Aldizkari egileek aldizkari osoa dute berendako). Honela dio Landak: «*Epaimahaiaren Gasteizko Fakultateko norbait izan zedin, jestio bat baino gehiago egin ziren Erreterteriko Udaletik, ondorio positiborik gabe (Salaburuk horren berririk ez badu, berak jakingo du etxean bertan norengana jo)*».

Hau sinatzen dugunok gara, hara zer, Euskal Filologiako Sailburua alde batetik, eta garai hartako Fakultateko Dekanoa, —beraz, 'etxe honetako' azken arduraduna—. Eta guk ez dugu jakin ezer ere eta ez dakigu ezer.

Hortaz, hemendik atera bitza kontuak bai Landak bai irakurleak. Biziki eskertuko genioke jakin araztea, paperek diotenaz gain, benetan gertatu omen zen hori: nork, noiz, eta norekin egin zituen aipatzen diren jestioak. Eta nolakoak izan ziren. Hori egiten ez den bitartean, Landa, eskubiderik ez duzu inoren izenik ez asmorik dantzan jartzeko eta interpretatzeko.

PATXI GOENAGA
PELLO SALABURU

Aldizkari honen 1.280. zenbakian Egaña Osa zuen lankideak niri egindako elkar hizketa argitaratu zen, bai literatur mailan baita telebistan egiten ditudan lanak gai zirela. Tamalez, irakurri dudan azken emaitzak zerikusi eskasa dauka nik esandakoarekin, edota, bere kontestutik kanpo dagoela, interpretazio okerrak ateratzeko bidea ematen du.

Dirudienez, nik esan omen nuen «*ETBk maila kaxkarra duela, zeren mementu honetan garrantzia duena ikuslego kopurua da... hemen faltan dagoena autokritika gogorra da...*», baina bene-benetan esan nuena, eta pentsatzen dudana, oso bestelakoa da. Alde batetik, behin eta berririo errepikatu nuen, artikuluan jasotzen ez bada ere, ETBk daukan baliabide apalekin ez dagoela egiten duena baino askoz gehiagorik egiterik; horixe zen nire tesia, eta berean oinarrituak beste iritzi guztiak. Ondorioz, esaten nion, «*programak egiten ditugunon artean autokritika falta da*», geure emaitzak pixkanaka-pixkanaka hobetuko baditugu, eta Euskal Telebistak, gaur egun, ezin du autokritika hori denoi (eta beraiei ere, zailantzarik gabe) gustatuko litzaikekeen bezain ondo bultzatu.

Beste aldetik ere, «*ikuslego kopuruarri garrantzia ematea*», nik ez nuen kritika gisa aipatu, ezta sekula santan aipatuko ere; niretzat hori egia hutsa da, konstatazio bat, eta telebistagintzako profesionalea naizen aldetik aldagarri operatibo bat bezala erabiltzen dut. Beste hitzetan esateko, azken batean programa bat ona edo txarra dela, ikuslegoak beste inork ezin du esan.

Beste aldetik ere, eta telebistagintzari kanpo nire aktibitatei buruz ere jardun genuenez Egaña Osak eta biok, eta aurrean aipatu ditudanekin pozik ez edo, laburbiltze ederra egin du aipatutako kazetari gaiak. «*Telebistaz at, literaturan ere ba omen habil?*» izan zen galdera, eta erantzun osotik berak aukeratu duenaren arabera, antza denez, fanzine batetan ibilia omen naiz eta kitto. Harrigarria. Eta are harrigarriagoa ere, Egaña Osa ni nor nintzen jakin gabe etorri zitzaidalda, dokumentatu gabe, nik gazteentzako telesaiak bat egiten omen nuen arrazoi bakarrarekin. Jakina da ez naizena literatur mailan inongo nazio saridunik, baina Egaña Osak bazeukan bere inguruan nori galdetu, ARGIA dituen lankide gehienek aspaldidanik ezagutzen bait nauten.

Badago hirugarren puntu aipagarri bat: artikularekin batera agertzen den argazkia, nire bai-menik gabe argitaratu duzue,

nik Egaña Osa gazteari argi eta garbi beste bat erabiltzeko eskatu banion ere. Jakina, argazki kamararik gabe etorri zitzaidan gizona, eta nik neuretatik bat eman behar izan nion (oraindik zuek itzultzearen zain nagoena, alegia). Horixe bera da, antza, zuen elkar hizketatuekiko erakusten duzen begirunea.

Guzti honetatik honako bi ondorio hauetako batera ailegatu daiteke: edo norbaitek bere kainoiak Euskal Telebistari destatu eta ni erdi-erdian harrapatu nau, edo bestela Egaña Osa gazteak ikasbide luzea dauka Egaña Osak bere aurretik. Nik, bietatik, azkena aukeratu nahiago nuke. Baina, edozein kasutan, ARGIA aldizkariak ere badu zer konpondu asko denok nahi dugun seriotasun hori erdiesteko. Beraiei ez diet ezer esango, baina bai ordea aholku bakar bat eman gazte horri: bere magnetofonia konpontzera eramateko, edota belarriak hobeto garbitzeko, oker biltzeagatik nire izena bera ere oker bildu duela-ta: ni ez bait naiz Urkixo deitzen, Urkijo baizik.

JOANES URKIO

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernandez, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabino Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonariz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe

Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakalkoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlote Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagurre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermine Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealda, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Abisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J.Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g, 20012 Donostia./ Ibañez de Bilbao 3, 7.a, 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria	465 iber.
Estatu Espainola	7.000 pezeta.
Beste atzerriak	9.300 pezeta.
Airez	14.000 pezeta.

Hitzez hitz

«Kazetari batek Corcueraen eskuzabaltasuna Gobernuaren ordezkari eta etarra baten arteko Hegoamerikako edozein enbaxadako bilera batean aurkituko balu, esperantoz azaldu beharko luke».

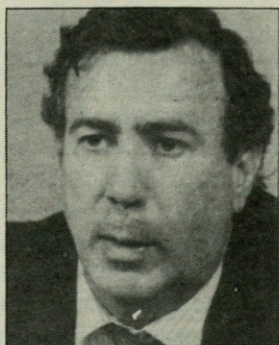
Ramón Mur
(El Correo, 90-II-25)

«Eeren baitan PSerekin bat egiteko sentimenduak bizirik dirau, noiz eta nola egingo den jakin ez arren».

Esteban Eguren
(Egin, 90-II-23)

«Demokratok pentsatzen dugu guztiak duela tokia parlamentu batean, autodeterminazioak ere bai».

Gabriel Urralburu
(El Correo, 90-II-25)

«Euskal Herriak amore eman du beste autonomiek ahalmen ekonomiko handiagoak izan dezaten, guk sistemaren edozein emaitza ekonomikoaren gainetik justizia, elkartasuna eta Forua jartzen dugulako».

Alfonso Basagoiti
(Deia, 90-II-22)

Gordetzekoak

CTP-KO EUSKAL DELEGAZIOAN HASERREAK SORTU

ARDANZA buru duen «Comunidad de Trabajo de los Pirineos»ek (CTP) aurreko astebukaeran Gasteizen burutu ditu bere bilerak. Hala ere, Gasteizen egiteko erabaki honek haserreak sortu ditu euskal delegazioaren baitan, Gasteizko gobernuko ordezkariak Gasteiza eramateko asmoa bait zuten eta Gipuzkoako ordezkariak Gipuzkoara, Iruna hain zuten ere. Ordezkari gipuzkoarren ustez, muga ondoan dagoen Irun herriak hobeto adierazten du talde honen izpiritua baina Gobernuak ordezkariak Gasteiz bultzatu behar dela arrapostu zuten.

BBV-REN ZUZENDARITZAN JUAN URRUTIA EPAILE

BANCO Bilbao Vizcaya-ko (BBV) arazoei konponbidea kausitu nahian Banco de España-ko gobernadore den Marian Rubio-k proposatu eta izendatu zituen 5 kontseilari independenteetatik, hots, aurreko Bilbao eta Vizcaya-rekin zerikusirik ez dutenetatik, Juan Urrutia, Garaikoetxearen gobernuan Hezkuntza sailburu izan zena, 11 kideez osatuko den Batzorde Delagatu Iraunkorrerako izendatu dute. Zuzendaritza lanak egin behar dituen batzorde honetan Bilbao-k bost kide ditu, Vizcaya-k beste hainbeste delarik. Batzorde honetarako Urrutiaren izendapena bi tendentzien artean sor daitezkeen istiluetan epailearena egin dezan gauzatu da.

Ezpalak

PTE ATZEKO ATETIK PSOE-N MURGILDUKO

● ZARAUTZEN orain bi asteburu onartutakoari jarraituz, Ignacio Latierroren Partido de los Trabajadores de Euskadi-k (PTE) PSOEren harremanak estuagotzeko asmoa azaldu du. Harremanen estuagotzea baino erabaki honek PTEk PSOEren atzeko atea jo duela esan nahi du, Latierroren adierazpenak irakurritz gero honela ulertzeko aukera bakarra besterik ez bait dago.

FILIP BIDARTEN EGOERA KEZKAGARRIA

● PRESO abertzale honi agintari frantsesek ezartzen dioten espetxera errejimena salatu berri du «Ahai-deak» elkarteak. Iturri honek adierazten duenez, 1988an espetxeratu zutenetik hona, isolamendu osoan dute, hau da, ezin du ez presoekin ez zaindareekin mintzatu, patioara jeisterakoan gainerako presoak erretiratzen dituzte, zeldan lehioa bi metrotara du kristal ilun baten argi zuririk sartzen uzten ez duela. Era berean, gauero zaindareak, bitan edo hirutan, ate jotzearekin diote loak har ez dezan.

ERTZANTZAREN 9. PROMOZIOA ARKAUTEN

● ASTE honetan Ertzantzaren 9. promozioa osatuko duten 634 ertzain-gaiek Arkauteko akademian urtebeteko ikasketei ekin diete. 1991eko urtarrilaren bukaeran ertzain diplomak jasoko dituzten polizigai hauek, egungo 4.153 ertzain kopuruari gehituko dira.

Kontrakoen teilaturantz begira

N AHIZ eskuindar espainiarrek Madrilgo Corcuera Barne ministrariak hitz egiten duen bakoitzean hanka sartzen duela salatu, sindikalistak ohi honek, hizlari iaioak bezalaxe, aurreko astean irati batean adierazitakoen arabera, zer eta zein unetan esan aukeratzen badakiela erakutsi du. Hasiera batean Corcuera-k jaurtikitakoek harridura sortu zuten Gasteizko paktua osatzen duten politikarien artean, epe laburrean kontresankorrak ziren mezuak bait ziruditen sozialista hauena, baina bertako politikariak horren okerraz berehala jabetu dira, eta Ardanza, Garaikoetxea eta EEkoek irati madrildarrean entzundakoak Ajuria Eneako hitzarmenaren baitan kausitzen direla ziurtatu dute.

Aidanez, Villoslada enpresariaren askapena eta Euskadi Ta Askatasuna erakundearen isiltasunez baliaturik Corcuera-k akuilua erabili nahi izan duela ziurtasun osoa daukate, azken finean, autodeterminazio eskubidearekin modan jarri duten «indargabetu» aditza negoziaketari ere zintzilikatu nahi zaiola dirudi.

Egungo egoeran, Gobernu espainiarra eta erakunde armatuaren artean kontaktorik ez dela aldarrikatzen den une berean, Madrilgo ordezkari honek esan dituenek igorlearen gaitasun taktikoa frogan jarri nahi dute.

E Z beza inork ahanzi hauteskunde kanpaina baten atarian dagoela Komunitate autonomoa eta hauteskunde sasoi guztietan gertatzen den bezalatsu, jaurtikitzen diren mezu eta «gonbidapen» gehienak klabe honetan irakurri behar direla, guztia baldintzatua dagoela. Aljerreko prozesoreen pareko beste zerbaiten atarian bageundeke, pentsa daiteke bi alderdiek lortuko zutela —alderdien arteko etekin kontua ez bada ere— etekinik handiena, beraz, bertako euskal alderdi batzuen onespina zein neurritaraino litzateke galdetuko genuke. Baina hala ez balitz —eta honi kontra egiten ez dion daturik ez da inondik agertzen—, Corcuera-k bizkor bezain arriskutsu jokatu du, isilik dagoen su ahalmenaren danbada eskatu bait du, trebetasunez eta hitz gutxiz, inolako seriotasunez, eritzi publikoaren aurrean egoera normalizatu baterantz abiatzeko giroaren islada eskuratu nahian.

Ez beza inork eritzi publikoa ahanzi, Corcuera-k ez du ahazten eta horrekin jokatzen dakiela ere erakutsi du. Hausnarketa berri baten zantzua eskatu dio ETARI, heldutasunaren froga. Zerbaiti ekiten bazaio, bi parteek izan edo egon beharko heldu, abaildura baten arriskua tartean jarlarik. Bitartean, Madril, Josu Muguruza hiltzea agindu zutenen boterea hari moztetz lotu beharko du, eskuzabaltasunez bada ere. Burgoseko ejerzito espainiarraren Capitanía General-aren buru denarekin hasterik ez dauka.

Autodeterminazioa irredentismo irrazionala orain ere

KALERATU berria den 'Larrun' aldizkarian Emilio Lopez Adan 'Beltza'k liburu frantses bat larrutu du bere luma zorrotzaz. 'Iparretarrak' izenburuarekin plazaratu dute nobela-panfleto antiterrorista bat bi tipo frantsesek eta horien emaitza aztertzen ari delarik hau diosku Beltzak: 'Egileek sobera azpimarratzen dute euskaldunen berezitasun etnikoa, eta oso gutxi aipatzen (edo batere ez) berezitasun nazional honek pairatzen duen zapalkuntza'. Eta Beltzak ildo hori euskal nazionalismoa arbuizatzeko ofentsiba ideologikoan kokatzen du. 'Alzate' izenarekin gure arteko zenbait espainolistak aldizkaria izatetik fundazio izatera pasatzeko urratsa ematen duten egun berean plazaratu zen azken 'Larrun' hau.

URTE garratzak izan dira azken hauek Euskal Historia —eta errealtatea eta etorkizuna— ikuspegi abertzale ezkertiar batetik aztertzen saiatzen ginenontzako. Euskal nazionalismoa desmitifikatzeko aitzakiatan hasi eta gure Herriak mendeetan zehar jasan duen zapalkuntza irauli nahi oro 'irredentismo' hitzez bataiatua izan den urteak izan dira. Desmitifikatze operazio batekin hasi eta euskal nazionalismoa lauzpabost topiko salgarritan laburbildu. Tranpa txiki bat erabili behar izan dute horretarako, hori bai: 1959an aurretiko nazionalismoa begi abertzale eta ezkertiarrek kritikatu eta birmoldatzen saiatu ziren Beltza, Letamendi 'Ortzi', Joxe Azurmendi, eta abarrak 'ahantzi' dituzte.

EUSKAL abertzaletasun ezkertiarrek 70. hamarkadan hartu zuten erabaki zorrotzetatik ihesi, argiago esateko, EDA usaina duen edozertatik desmarkatzeko ahaleginetan, asko izan dira operazio espainol horri babes eman dioten euskaldunak. Euskadiko Ezkerako sailetik nagusiki. Eta gaur da eguna EEko buruzagitzak kalkulo politiko eta elektoral batez PNVrekin autodeterminazioaren operazioan sartzea erabaki dueneko. Eta gaur da eguna lehendabiziko aldiz PSOEko sozioek denen artean bestean kontra erabili duten argudioa aurpegiratu dieteneko. Maria Cruz Mina-ri entzun behar izan diote autodeterminazioa defenditzea 'dogmatikoa' dela, edo 'euskaldunok pentsatzera baino sinestera ohituagoak' gaudela. Mina-k dioskunez, edo bere lagunei esaten dienez, 'mezclando lo que es una reivindicación con supuestos imaginarios, con la más pura herencia de toda la tradición irracionalista y romántica en la que nace el nacionalismo'. Andu Lertxundik, Mario Onaindiak, Errekak, topiko horietaz hitz biren zorra badigute.

PELLO ZUBIRIA
(ARGIAko kazetaria)

EGUNKARIETAKO pertsonaia bilakatzen ari da azken aste parean Gasteizko gobernuaren Finantza eta Finantz sailburu den Alfonso Basagoiti jeltzalea. Foru pagareak nahiz Kontzertu Ekonomikoei buruz jaurtikitzen dituenak direla bide, ekonomia orrialdeetan toki berezia irabazten ari da, aste honetan «Euskadiko Bankua»ri ekin diolarik. Pagareen aferarekin Madrilgo Auzitegi Gorenak Komunitate autonomoaren finantza iturrien ahalmena zalantzan ipini duenean, eta lehen esan bezala, hauteskunde kanpaina baten atarian eta Madrilgo gobernuak transferentziak luzatzeko asmoa ahul duenean, —galdetu Juan Lasari bestela— Basagoitik euskal banku publiko baten aldarrikatzea baino diseinua egingo duela ziurtatu du.

Hau gertatzen den bitartean, Komunitate honek, hasiera batean 83.000.000.000 pezeta ordaindu behar bazizkion kupo kontzeptuan Madril, honen aurrekontuak handitu direnez, aste honetan azken zifra 104.000.000.000 pezetetan geldituko dela zehaztu du Finantz sailburuak. Dirutza handia ordainduko den arren baikor agertu da Basagoiti, azkenean burutu diren negoziaketei esker, Estatuak diru kopuru berdintsua ordaindu beharko diola Komunitateari ziurtatu bait du.

Bestelade, Iruñeko parlamentuan ere ekonomia kontutan buru-belarri aritu dira Nafarroako aurtengo aurrekontuetan mugildurik. PSOE-UPN bikoteak ez du oposizioaren emendakinik zutik utzi, azken kopurua 124.000 milioi pezetetako onartu dutenean. ETB, AEK,... euskal kutsua duen guztia, dirulaguntzarik gabe gelditu da, «Comisión por la Paz y la Tolerancia»k, ordea, 20 milioi pezetako laguntza jaso duelarik.

PIRINEOETAKO Lan Kidegoa (PLK) bildu da aurreko astean Gasteizen, Jose Antonio Ardanza lehendakari zuelarik. Pirineo mendikatearen zortzi 'erregio' bildu omen dira: Euskadi, Nafarroa, Aragón, Catalunya, Andorra, Aquitanie, Midi-Pyrénées eta Languedoc-Roussillon; omen esan dugu, bai, zeren zerrenda begiratzuz gero... Estatu frantses eta espainiarrengandik nortasun berezia eskaintzea eskatu du Ardanzak, baina tamalez, beste hizlariak ez bezalaxe, ia espainol hutsean egin du. Eta euskaraz agurtu duenean, bapateko itzulpen sistemak ongi funtzionatu arren, berehala itzuli ditu bere hitzak. Horretan ikasgai eder bat eman diote gainerako ordezkari atzerritarrek, bakoitzak bere hizkuntzean soilik egin bait du hizketaldia, norberak bere nortasun bereziari eutsiz.

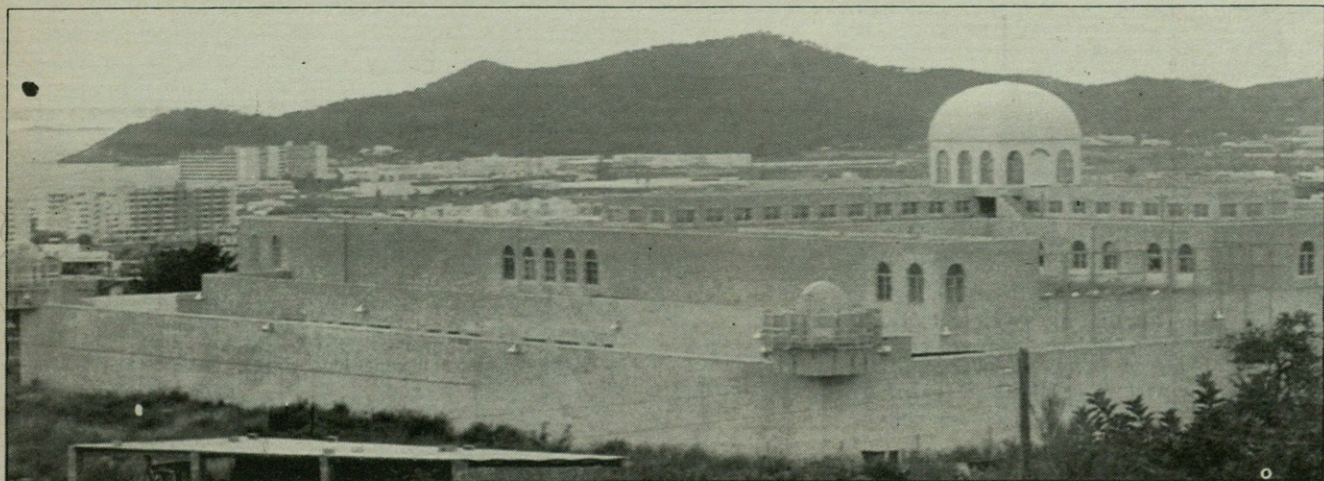
Nabardurak besterik ez dira, baina sakontasunaren islada kezkarriak. Gabriel Urralburuk Komunitate autonomoaren eta Nafarroaren arteko harremanak dexente hobeagotu direla adierazi du; agian, Ardanzak batzarkideak agurtzerakoan, Iradier koralak 'erregio' bakoitzaren abesti bat kantatuko zuela esateko moduz ari da nafarra, Ardanzak zerrenda egiterakoan, «una canción de Aquitania..., una vasca y otra navarra» esan bait zuen. Kezkarria benetan.

N. ARRASTOA

Batzuk 3. graduz Euskal Herrira, besteak bakardadean isolaturik

Esku zuria batzuentzat, egurra beste guztientzat

Espainiako Gobernuak daraman "borondate onezko" politikarekin Euskal Herriko gartzeletara ekarriak izan diren euskal preso politikoak 35 dira dagoeneko. Estrategia berriaren loteria tokatzen zaie batzuri, baina besteak bitartean beste aurpegia bakarrik ezagutzen dute, Jose Leoncio Calvok bezela.

Ibizako gartzelan arriskua pil-pilean

1984ko urtarrilak 29an ireki zen Ibizako gartzela. Hasiera batean 236 milio pezeta gastatu ziren bere eraikieran, nahiz eta azkenean dirutza hau bikoiztua izan zen. DGIP delakoak eta Madrilek, segurtasun handienekotzat jo zuten espetxea. Hau honela izan arren, espetxeko langileek "horma zulaturik zeudela, izugarritzko hezetasuna zegoela eta sistema elektronikoak huts egiten zuela" kaleratu zuten. Gerora ere DGIP delakoaren zuzendaria zenak gutun bat jaso zuen orduko Ibizako administradorearen eskutik, "eskilara, horma lur eta beste leku ugari zirkuituak" salatuz. Salaketak gehiagotuz zihoazen neurrian eta ez Madrilek eta ez beste arduradunek jaramon txikiarik egiten ez zutela ikuspetean, beste zenbait teknikok beraien ikuspegi kaleratu zuten. Ikerketa denak bat zetozen. Arkitektoak, "akats piloa daudela, deskarga elektrikoak istripuak gerta daitezkeela eta orohar, lan amaiera txarrak besterik ez daudela" jakin erazi zuten.

Ibizako gartzelako funtzionari den Jesus Iurrek argitara eman duenez, zirrikituak hainbat aldiz salatuak izan dira baina ez dira kontutan hartzen. "Baina egun batez, horma pusketak erortzen hasi ziren eta zirrikituak izugarritzkoak bilakatu ziren. Lurrikara bat zela pentsatzen genuen". Funtzionari honek salatzen duenez, "etengabeko ikara eta mugimenduek eta horma erorketek, funtzionarien eta preso osotasun fisikoa arriskuan jartzen dute". Testuinguru honetan, Leoncio Calvo euskal preso politiko iruñearra, iazko irailak 11ean izan zen sakabanatua Ibizako gartzelara. Leoncio 1984ko azaroak 26an izan zen atxilotua eta horrez gero, Carabanchel, Alcalá-Meco, Herrera, Valencia eta azkenez Ibizako espetxeak ezagutu ditu.

28 mila pezeta

Egun, Ibizako gartzelan Leoncio eta Fidel González eibartar preso politikoa aurkitzen dira. Sakabanaketa politikaren ondorioz, ezin dute elkar ikusi ere egin. Senideek behin baino gehiagotan salatu dutenez, "Leonciok

etengabeki pairatu behar izaten ditu presoak, bai zuzendariengandik eta baita zenbait funtzionariengandik, damutze politikara makur dadin. Baina egoera oso zaila izanik ere, behin eta berriz bidali ditu haizea hartzerantz zuzendaria eta beste guztiak". Preso politiko iruñearren senideen hitzetan, astero daukate Leoncio bisitatzeko eskubidea baina ezinezkoa egiten da astero egin ahal izatea. Iruñatik Ibizara joateak 28 mila pezetatako gastua dakar eta bi egunetako bidaia hau, 20 minututako bisita lortzeko bakarrik egiten dute. Egoera honetan, pasa den larunbatean Leoncio Calvo bere buruaz beste egiten ahalagindu zen, besoko zainak moztuz. Ahalaginarekin ondoren, ez zuzendaritzak eta ez beste arduradun batek ere, ez zion inolako berririk eman sendiari. Leoncioren arrebak komunikabideen bidez jakin zuen gertatutakoaz eta berehala hots egin zuen epetxera. Hala eta guztiz ere Leoncio Calvori ez zaio utzi bere senide bat bera ere ikusten.

Banan-bana

ESTRADIZIOA

Estatu frantseseko Gobernuak ezezkoa eman dio Angel Cruz Arrospide euskal

errefuxiatua estraditatzeko espainiar gobernuak egindako eskaerari. 1988ko udan Jose Miguel Latasa eta ETako "Donostia" komandoko beste hainbat pertsonen atxilotetaren ondorioz zabaldu zitzaion sumarioa Entzutegi Nazionalean Angel Cruz Arrospideri. 30 bat urtetako gartzela zigorra eskatzen du espainiar fiskalak ETako partaide izatea, leherkailuak eta gerra-armen depositoa edukitzea leporatzen zaio-larik.

OMENALDIA

9 urtez espainiar gartzeletan preso egon ondoren, Kepa Gonzalez Alonso aske utzi dute. Carabanchel, Herrera, Soria, Langraitx eta Almeriako espetxeak ezagutu dituen Gasteiztar gazte honek, ongi etorria eta omenaldia izan zuen bere herrian. Hirugarren gradua ezarri eta kondenaren hiru laurdenak baino gehiago beteak zituela, aske utzi dute Kepa Gonzalez.

Bestalde, Jose Luis Cerecedari behin-behineko askatasuna emango dio espainiar justiziari, milioi terdi pezetaren truke, "osasunaren gaizkitze garrantzitsua dela eta". Era berean Josu Mujika preso tolosarra ere behin-behineko askatasunean kaleratu dute eta Jose Antonio Arandia Irazoki orretarra aldiz, 11 hilabetez espetxean eduki ondoren, inolako kargurik gabe atera da kalera.

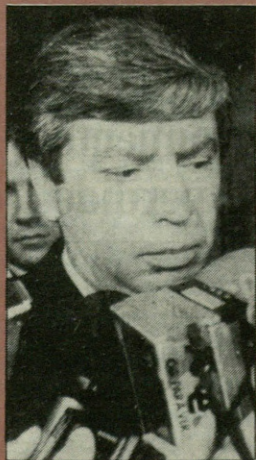
LAGUNTZAK KENDU

7 urtetan zehar Laudioko udaletxeak herriko seme-alaba diren euskal presoek bisi-tak egiteko diru laguntzak eskaini izan ditu. Orain PNV, PSOE, EE eta PPko zinegotzien botoekin laguntzak kentzeko propo-

samena aurrera atera eta laguntzak ukatu dira. HBko zinegotzietan 3 boto falta zitzaizkien proposamena atzera bota ahal izateko eta EAko zinegotzi batek HBkoekin batera aurka bota bazuen ere, EAko beste bi zinegotziak ez ziren une hartan plenoan.

Arrastoa

BI LENGUAIAEN POLITIKA

Espainiako Barne Ministrariak, ETak sei hilabetez borroka armatua gelditzen badu borondate ona esakainiko zaiela adierazi zuen. Bapateko eta izugarritzko aldaketa hau, espainiar Gobernuak azken denboretan daraman politikaren lerro berean dator. Madrilek bi linguaia erabili ditu presoekin, aspaldian ez bezalako jipoia batetik eta legezkoa bestetik. Lehenik jasaezinezko presioa ezarri zaie sakabanaketa politikaren ildotik (senide, sendagile eta abokatuen bisitak ukatzea, isolamendua...) eta bestetik borondate on itxurezko politika. Honetan, legezkoa dena betetzea lorpen bat iruditu izan da (hortik indultoak, hirugarren gradu ezarketak, kaleratzeak...) Azkenean, badirudi erakunde armatuarekin ere joko bera zuela bururatua, eta Corcuerak behingoz bigarren linguaiaaren punta erakutsi du ETarekin ere.

Ixilpekoak

Atzera bota euskarak

Pedro Odriozola Agirre, Eduardo Agirre Mauleon, Antonio Otamendi Aunditegi eta Angel Hernandez Tiembloren aurka egin beharreko epaiketa atzera bota beharra izan zuen "Audiencia Nacional" deritzonak, euskaraz mintzatu zirelako epaituak. Entzutegiko lehendakariak ea kastellanoz ba zekiten galdetu arren, epaituek euskaraz hitz egin nahi zutela adierazi eta itzultzailek ez egotean, epaiketa atzeratu behar izan da.

Panamako errefuxatuak, Venezuelara

Alejandro Izagirre, Venezuelako barne ministrariak baieztatu egin du Panaman aurkitzen ziren lau euskal errefuxatu politikoak Venezuelan daudela orain. Tachira estatuko San Cristobal herrian dauden lau euskaldunak lanean ari omen dira, baina inolako aktibitate politikorik egitea debekatu zaiela azaldu zuen Izagirrek. Sebastian Laboak, eskerrak adierazi dizkio Venezuelako Gobernuari errefuxatu euskaldunak jasotzeagatik.

Damutzea ukatu Aira Alonsok

Pedro Aira Alonso euskal preso politikoak, prentsa medio batek kaleraturiko informazioa ukatu du. Alicanteko Fontcalet espetxean dagoen preso honek gezurtatu egin ditu probintzi honetako egunkari batek azalduko berriak. Egunkariaren hitzetan, Pedro Aira, Fermin Anzizar eta Jose Ramon Bidaburuk erreinsertzioaren bidea onartu eta ondorioz gradu hobekuntza bat jaso omen zuten. Pedro Airak, bera eta bere bi kideak damutzea gezur hutsa dela esan du.

Juan Sanchez Vallejo, Eibarko EEko zinegotzi ohia

«Nortasunik gabeko politika honekin PSOEren eskuetan galduko da EE»

Ez du bere burua abertzaletzat jotzen baina Euskal Herriak merezi dion errespetoak autodeterminazio eskubidea indarrean jartzeko beharra dagoela esatera bultzatzen dio. Juan Sanchez Vallejo 10 urte egin ditu Euskadiko Ezkerran, aitortu digunez, alderdi ezkertiar bezala porrot egin ondoren, alderdi uztera behartua sentitu delarik, Izquierda Unida-ra paseaz.

Juan Sanchez Vallejo, EEko zinegotzi ohia, egun Izquierda Unida-ko militantea.

ARGIA .— PCE utzi eta 80an Euskadiko Ezkerrako militante egiten zara. Zerk bultzatu zintuen aldaketa horretara?

Juan Sanchez Vallejo.— 80eko udaberrian sartu nintzen Euskadiko Ezkerran,

bai, batez ere, PCE/EPKk indar gutxi zuelako eta EE Euskadiko ezkerria marxista zuzentzeko konpromezua erakusten ari zela uste nuelako. Nik erabaki hau hartu bezain laister, kasualitatez agian, EPK eta EEren arteko hurbilpena burutu zen, po-

rrot egindako fusioa gainera, EPKk pentsatu ez zuen bezala siglak galdu bait zituen.

A.— Garai hartan EEk beste alderdie-tako militanteak ere beregatu zituen.

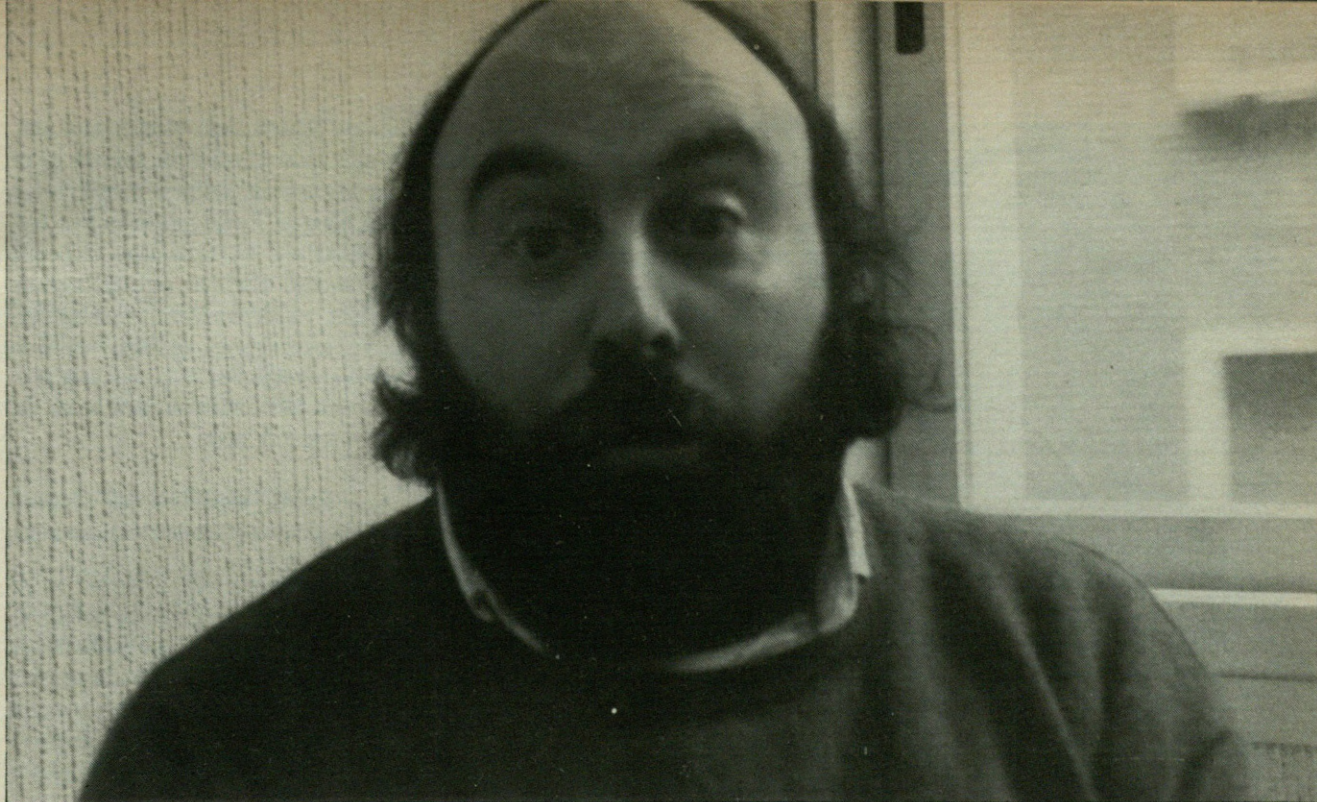
J.S.V.— Bai, gehienak ESElkoak ziren, baina LKI eta EMKkoak ere EEn sartu ziren. Gu denok Ezkerria sendo baten itxaropenez sartu ginen.

A.— EEren bilakaera oso gertutik ezagutu duzu. Hasieratik hona zein nolako aldaketa nabarmenduko zenuke?

J.S.V.— 82an Euskadiko Ezkerraren Batzarre Eratzailea egin zen, lehenagotik koalizio gisa funtzionatzen bait zuen, EIA, independenteak eta abarrekin. Hau hone-

“**E**uskadiko Ezkerrak mezua baino itxura gordetzen du”

la, Kepa Aulestia 84-85ean zuzendaritza politikora iristen da eta aldaketak berehala hasten dira nabarmentzen; jarrera instituzionalistago batez agertzen da, hau da, EEk ez du Euskadin gertatzen ari den funtzionamendu demokratiko honi buruz jarrera kritikorik agertzen, Instituzioetan gobernatzeko egarria bait dago baina botoemalen %10a izanik asmo horiekin aritzea, nahiz alderdi jatorra izan, gehiegizkoa iruditzen zait. Gainera, gobernatze nahi hau kontsentsuaren izenean egin nahi da, Kepa edota Biltzar TTiapiaren (BT) edozein adierazpenak beti kontsentsu hitza jasotzen duen bezalaxe.

XABIER

Etorkizun beltza iragartzen dio Juan Sanchez Vallejo-k EERI, bertan egin dituen 10 urteetako esperientziak IURA pasatzeko aholkua eman diolarik.

Baina abertzale eta ez abertzale, sozialistak eta komunistekin alderdi bat egin nahi duenak nortasun zantzu garbiak eduki behar ditu, eduki eta gizarteari igortzen jakin izan. Eta ez dute horrelakorik egiten, politika instituzionala soilik —oso garrantzitsutzat jotzen dudana arren— egiten da, mezua inondik agertzen ez delarik. Are gehiago, EEren botoemale izan ala ez, edota EEko militanteari bere alderdiaren mezuaz galdetzen badiogu, ezin izango digu mezu zehatzik eman. EEk darabilen kontsentsu hitzak bere mezua zeharo iluntzen du.

A.— Kontsentsuaren izenean indar metaketaren bila dabil Kepa Aulestia-ren alderdia?

J.S.V.— Nik baietz esango nuke. Lehen esan bezala, militanteen artean ere mezu garbirik ez badago eta botoen kopurua hain urria izanik, alderdi ezkertiar batek ezin dezake politika sistematika hori aurrera eraman, oker jokatzeko ari direla uste dut. Beste egoera batean eta hainbat gairen aurrean, biolentziaren kasuan adibidez, kontsentsua beharrezkoa da, baina sistematikoki erabiltzea...

A.— Eta gizartean murgildu den alderditzat duzu?

J.S.V.— Uhin sozialaren barnean Ezkerren behar handiena duen langileriaren-gana ez da iritsi, ez langabetu, gazte, ez eta langile soilengana; EE ertain mailara

zuzendua dago, lanbide liberalak dituztenei zuzendu zaie bereziki, maisu-maistra, abokatu, perito... jende moeta honi.

A.— Zuk Eibarko EE uztea lokal mailako arazotzat hartu behar dugu, edota orokorrago har daitekeen arazo baten aurrean gaude?

J.S.V.— Arazoa orokorra da, jakin badakit Bizkaian militante hainbatek alderdia utzi egin dutela, Irun aldean ere bai, baina Eibarko arazoa indartsu agertu da Euskadiko Ezkerra ez bait dago egituratua, ez da inoiz egituratua egon. Ez egoteatik ez dago udal konfederakunderik ere, zeinak komite lokala eta udal mailako egiturak koordinatuko lituzkeen.

Eibarko militantea erabilia sentitzen da, diru kuotak ordaintzeko eta afitxak ormetan pegatzeko daude, ez beste edozertarako. Ez dago barne debaterik, adibide gisa: EEren Eibarko udal politika kritikatzu ge-

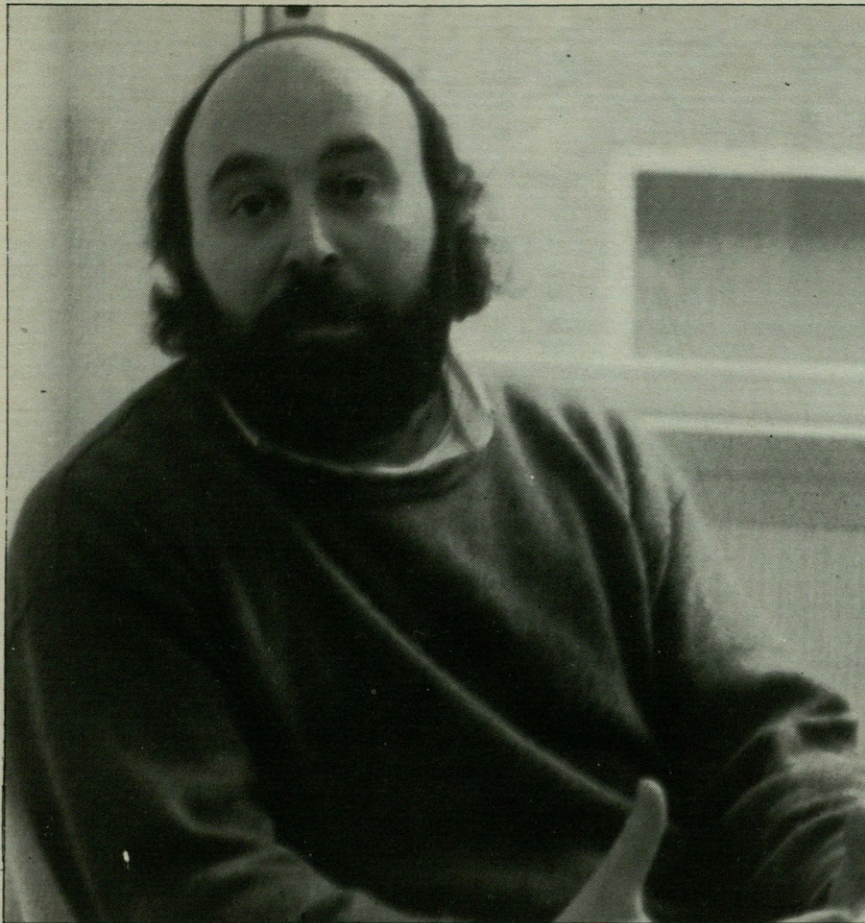
ro, zure egoera berehala okertuz doa, Eibarren debaterik ez dagoenez Herrialdeko egituretara jo eta bazterketa jasaten duzu, ez dizute alderdiaren karneta puskatzen, ez zaituzte alderditik kanporatzen, baztertzearekin, marginalizatzearekin aski dute, eta nik ere bai.

Euskadiko Ezkerrak irudia asko zaintzen du, gehiegi. Mezua baino itxura gordetzen duen alderdia da. Eta barne debaterik ez dagoenez baseek ez dute erabakirik hartzen, itxura gordetzen da, gaia edo arazo puntualak erabakitzeko alderdi mailako erreferendum-ak egingo dituztela erabaki omen dutela adierazi da. Konstituzioa onartu zutenean haserre asko egon zen, ez onartu zelako, egin zen moduarengatik baizik. Alderdi barneko praktika demokratikoa berma dezakeen egituraketarik ez dago Euskadiko Ezkerran.

A.— Eta hau horrela bada, zein etorkizun du?

J.S.V.— Euskadiko Ezkerraren zuzendari-tzak prestakuntza politiko izugarria dauka, BTan laborategi politika egiten da, elite eztabaida azken finean, baina duen mezu ilunarekin eta duen egituraketa ezarekin kontraesanak erraz sor dakizkioke. EEko askok bileretara joateko aholkua eman diezagukete baina nola joan BTren kontrako eritzirik agertu bezain laister baztertzen bagaituzte? Hortxe amaitzen da eztabaida.

“Ez dizute alderdiaren karneta puskatzen, ez zaituzte alderditik kanporatzen, zu baztertzearekin aski dute, eta nik ere bai”

XABIER

Kritika gogorak jaurtikitzen ditu sikiatra eibartar honek Euskadiko Ezkerraren kontra.

A.— Eztabaidaren beldur dira?

J.S.V.— Bai, beldur dira, eta ondorioz, militanteak, hasperenka eta aspertuz, eztabaidari muzin egiten dio azkenean.

A.— Eztabaida handia sortu duen gaia Irurtzun-Andoain autobidearena da. EE kontrako eritzirik aldekoa pasa da. Nolatan aldaketa hau?

J.S.V.— Hori oso erraza da uleitzen. Gipuzkoako Diputazio gobernatu nahi duzunean ez dago beste irteerarik. Orain 3 urte, PSOE-EA-EE paktua posible zitekeen garaietan, Eibarren bertan buruturiko Batzarre Nazional batean batzuk honelako paktuekin sor zitezkeen kontraesanak iragarri genituen. EArekin gobernatuko dugula? Oso ondo, baina ordaina militanteon kontraesan asko irenstearekin egin da. Botere goseak guztia justifikatzen du alderdi honek.

A.— Eta botere gose honek nora eraman dezake EE?

J.S.V.— Botere gose guztiak eramaten

duen tokira: nortasuna galtzera eta alderdi bezala desagarketara.

A.— PSOEren barruan gal daiteke?

J.S.V.— Hori denon buruan dagoen kontua da. PSOEren eta EEren sektore garrantzitsu batzu horren aldekoak dira eta alderdi biotako buruzagi zenbait hau bultzatzen ari dira. Epe ertain batean gertatuko da, egitura eta bata bestetik urruntzen dituzten arazo politikoak leuntzen dituzten heinean. Nortasunik gabeko politika honekin EE PSOEren eskuetan galduko da.

A.— Nola irakurtzen duzu Estaban Egurenen PSOEra alde egitea?

J.S.V.— Aspaldi utzia zeukan politika aktiboa. Bere izaera eta politika egiteko moduagatik ulergarria da, PSOEk gizon potentziala zelako gainera. Berez pragmatikoa da, pragmatiko posibilista.

A.— Eta legokeen hutsunea Izquierda Unida-k (IU) bete lezake?

J.S.V.— Guk apal jokatu nahi dugu, badakigu zein indar dugun eta horren arabera

lan egin beharra dago. Hemen, Euskadin, ez dugu indar handiegirik, gainera gu ez gara abertzaleak, ikuspegi estatalista bat dugu, Euskadi Estatu espainiarren barnean kokatzen den komunitatea bat bezala hartzen dugu. Hori bai, zera azpimarratu nahi dut, autodeterminazio eskubidea bezalako eskubidearen aurrean, nazioarte mailan ere ezagutzen dena, Euskadik aldeko jarrera badu indarrean jarri behar da, inongo beldurrik gabe.

A.— Estatu espainiarrean dagoen markoa aldatu egin beharko lizateke?

J.S.V.— Eskubide hau indarrean jartzeko? Nazioarte mailan ezagutua badago, indarrean jartzeko behar den guztia aldatu behar da. Estatu demokratiko batean bizi bagara eskubide hau indarrean jar dezaten beldur ezin da izan, bestela hain demokrata ez da. Demokrata batek ezin dio demokrazioari beldur izan.

Eskubide hau ez da jaio eztabaidatua izateko eta indargabetzeko, indarrean jartzeko baizik.

“Estatu demokratiko batean bizi bagara autodeterminazio eskubidea indarrean jar dezaten beldur ezin da izan, bestela hain demokrata ez da”

A.— Zentzu batean PSOE, PP... Euskal Herriak eskubide hau indarrean jartzeko eskubidearen kontra mintzatu diren guztien demokrazia zalantzan ipintzen duzu, hau da, Estatu espainiarra gobernatzen dutenena.

J.S.V.— Eskubidea indarrean jartzeko tresnak eta mekanismoak zehaztu behar dira eta Euskadik nahi badu, utzi egin behar zaio. Berak erabakiko du independentzia, konfederazioa, edo zer nahi duen. Independentziateko aukera bat da, ez bakarra. Euskal Herria heldua denez erabakia berea da, autodeterminazioa indarrean jartzeko eskubidea ezin dio inork ukatu.

Ni konfederazioaren aldekoa naiz, hala ere.

XABIER LEKUONA

Cuba aliaturik gabe eta EEBB-en presio gero eta gogorragoaren pean

Castro: ez atzera, ez aurrera

Sozialista izeneko blokean azken hiletan gertatutakoak isolaturik utzi du Cubako errejimena. Fidel Castrok atzera pausurik ez duela emango aldarrikatu du, baina etorkizunerako bidea ere ez du batere argi, aliatuak desagertu ahala EEBB-en presioa ere areagotzen den artean.

Fidel Castrok abiada hartzeko ere ez du atzera pausurik emango.

Sobietar Batasunak eta ekialdeko Europak bloke «sozialista-ohia» osatzen dute duela aste batzutatik Fidel Castro-ren diskurtso luzeetan. Ipar-Korea edo Albania izan daitezke perestroikaren haize boladak isolaturik utzitako beste nazio batzu, baina Cuba, beti ere nazioarteko kontzertuaren lehen planan, hurakanaren begi bertan dago.

Habanako gobernuak, ekonomiaren superbibentziarako berebizikoak zaizkion aliaturik gabe gelditzen ari da. Karibeko irlaren ekonomia, hein handi batetan, COMECON-eko beste herrialdeekin mantentzen zituen erlazio berezietan oinarritzen zen. Elkarrekin ekonomiko honetan rublo sobietarra da trukeko moneta eta hartuema-

netan beste arantzel pilo batek eragiten du, prezio ez errealek suertatzen zirelarik. Honela, Cubak azukrearengatik merkatuaren neurritik gora jasotzen zuen eta ekialdetik produktuak eskuratzeko erreztasunak zituen era berean.

COMECON-ek, ordea, Urtarrilean Sofian (Bulgarian) burututako batzarrean harakiria egitea erabaki zuen. Bertan bildutako partaideek (europar bloke sozialista gehi Cuba, Vietnam eta Mongolia) beren merkatal sistemaren artifizialtasuna onartu zuten eta merkatuaren liberalizaziorutz pausuak azkartzea erabaki zuten batzar hartan. Castrorentzat jipoi galanta zen hura, eta Habanara itzuleran esaldi argigarria jaurti zuen bertan ikusitakoaz: «besoa ematen

diezu eta burua kentzen dizute».

Jada lehen sintomak ageraratzen ari den krisialdia areagotzen beste faktore batek ere eragin dezake, Angolan borrokatu izan duten 50.000 soldadu cubarren itzulerak, berauen bergizarteratzeak eragin ditzakeen arazoekin. Tropen itzulera, 20.000 lagun Angolan zeudela, urtarrilean gelditu egin zen baina berriro hasi zen pasa den astean.

Fidelen diskurtsoak

Azken asteetan, Fidel Castroren diskurtsoak atentzio biziz jarraitu izan dira. Era honetan, otsailaren 17an Alderdi Komunistaren kupulan aldaketak anuntziatu zitueanean, aldaketa politiko sakon baten hasiera zenaren ideia hedatu zen. «Granma» egunkari ofizialak ere aldaketak trazendeltatzen zituen. Hala ere, egun gutxitara, aldaketek jaso zuten ohiartzunaren zentzua ikusita, pertsona konkretuen ardurara aldaketa soilak baino ez zirela izan Politburo-ko bi kide eta alderdiko idazkaritzako beste bosten jaurtikitzeak adierazi zuen Fidel Castro-k.

Diskurtso berean, beste esaldi enblematikoa bat ere jaurti zuen, «atzera pausurik ez, ezta abiada hartzeko ere». Honekin eta «marxismo-leninismoa edo hil» ezagunarekin, Castrok argi azaltzen du ortodoxiaren lerrotik aldentzeko asmorik ez daukana. Dena dela, gertakari honek Cubako Alderdi Komunistan disentsioak eta eritzi kontarajarriak egon daitezkeenaren adierazgarri

“**C**astrori pasa egin zaio, beharbada, aldaketak berak eragiteko garaia”

Lehen laguntzat zituen ekialdeko herrialdeak, SESB barne, bloke «sozialista-ohia» dira gaur Castroren erretorikan.

izan daiteke. Fidel Castrok, gainera, «Granma»-k aldaketei emandako garrantzia kritikatzen zuen, beste garai batetan detaile kasik uste ezina.

Gauzak honela, Cubako hurbileko egoera Fidel Castroren figurarekin lotua agertzen da. Castrori pasa egin zaio, behar bada, aldaketak berak eragiteko garaia, eta aurreruzko ihesari ekin nahian dabilela dirudi, berak «hobekuntza» bezala definitu duen erreforma leunaren bidetik. Bide horrek nora daraman ikusi beharko da, bitartean EEBB-k edo barneko beste indarren batzuk tortilari buelta ematen ez badiote behintzat.

Presioa areagotu EEBB-k

Barne egoeraren gainean inkognitak zabalitzen diren heinean, kanpotik egoera konplikatu faktore gero eta nabariagoa azaltzen da: Estatu Batuen presioa. Washingtonen aldameneko inkomodena izan da Fidel Castro, 1959ko iraultzatik. Blokeo ekonomiko etengabeak Cubako errejimena itotzea izan du helburu urte luze hauetan, eta saiakera militarra txapuzeroa ere egin izan zuten: Cochinos badiako gertakaria. Orain, Sobietar Batasunak Castrori «hor konpon» esan diezaiokeen unean,

“E^{EBB-en azken ofentsiba, TV Martí delakoa eratzea”}”

ofentsiba berri bat hasi du Bush-en gobernuak.

Alde batetik, Panamako inbasioak, kanalaren gainean kontrola baieztatzeaz gain, prezidente bat ezarri zuen, mehatxu garbi eta era berean entrenamendua. Nicaragua eta Cubako enbaxadek Panaman jasandako setioa ere mehatxu militar horren beste adierazgarri bat dira. Ordundik, honelako indar erakuspenak errepikatu izan dira. Cubako irlan dagoen Guantanamo EEBB basearen inguruan itsasoko maniobra militarrek areagotu egin dira. Urtarrilean armada iparamerikarreko fragata batek untzi merkante cubarra tirokatu zuen, drogak zeramanaren susmoa zutela esanez aitzaki bezala, gero konprobatu zelarik halakorik ez zeramala untiak.

Beste ofentsiba garbi bat hastear dago era berean, Floridatik TV Martí delakoak bere seinalea Cubaraino iristarazteko prest dauka ia. Telebista baino lehenago, duela urte batzutatik hona Martí Irratia delako bat ere ibili izan da propaganda anticastrista irrati uhinez bidaltzen Cubara. Telebistaren saiakera berriak, medio honek gaur egunean daukan eragina kontutan hartuz, alarma sortu du Habanan, non injerentzia garbi bat kontsideratzen den Floridako telebista martxan jartzea. Egun hauetan, Cubako gobernuak telekomunikazio teknikaria TV Martík igorritako seinale oztopatze-ko ahaleginetan ari dira jo ta ke lanean.

TV Martí, jakina, EEBB-etako gobernuak finantziazten du. Asmo honetan, era berean, EEBB-etan bizi diren cubarren eragina ere kontutan hartzekoa da. EEBB-etan bizi diren 19 milioi bizilagun hispanoetarik milioi bat dira cubarrak —Cuba bertan 10 milioi bizilagun dira—, beharbada segmentorik kontserbatzaileena. Batez ere Floridan kokatzen den cubar kolonia hau zeharo anticastrista eta antikomunista da. Hala ere, lehengo astean kaleratutako inkesta baten arabera, exiliatu hauetarik bakarrik %20a egongo litzateke prest Cubara itzultzeko, Fidel Castroren errejimena amaituko balitz.

Bere aurkako frogarik ez ostegunean burutu zen epaiketan

PETRI: JUSTIZIAREN ZORRA

Donostiako Entzutegian burutu zen, otsailaren 22ean, Juan Joxe Petrikorena ARGIAko lankidearen epaiketa. Koktel molotov-ak egitearen delitua leporatzen ziola, 2 urte eta 4 hileko zigorra eskatu zuen fiskalak, froga bakartzat bi ertzainen adierazpenak aurkeztuz. Lerrook idazterako orduan sententzia erabakitzeke zegoen, eta 'Petri'k giltzapean zirauen, zor zaion askatasunaren zain.

Juan Joxe Petrikorena, fiskalaren galderei erantzuten.

Auzigela jendez gainezka zegoen, ez zen gerturatutako familiarteko, lagun eta lankide guztientzat leku nahikorik; asko geratu ziren kanpoan. 'Petri' lasai zegoela zirudien, eta itxura hori eman zuen epaiketa guztian zehar. Polizia bana alboetan, Joakin Jimenez eta beste bi magistratuak aurrekaldean, Jose Maria Elosua abokatu defendatzailea alde batera eta fiskala bestera.

Fiskalaren itaunketa

Juan Joxe Petrikorenaren adierazpenekin ekin zitzaion epaiketari. Euskaraz deklaratu zuela adierazi zuelarik, itzultzailea deitu zuen epaileak —bertan izandakoen eritzira bere lana nahiko trakets bete zuen izan ere—. Fiskalaren itaunketari erantzunez, leporatzen zitzaizkion gertaeren garaietan non zegoen argitu zuen 'Petri'k: irailaren 17ko gauean ARGIAko Donostiako erredakziotik 9 t'erdietan abiatu zen, Xabier Lekuona lankidea lagun zuela, Andoainerantz, eta han, Xabier etxean utzi ondoren, etxeratu egin zen; 10 t'erdietan atera zen berriro kalera, eta hamar minutu Pello Oriarekin egin zuen topo, eta greba eguna zela eta —'Manu' eta 'Txilibita' akabatu zituzten eguna zen— tabernak itxita zeudelako soziedadera joan ziren zerbait hartzera.

Kontraesanak ateraerazten saiatu zen fiskala: gertaerak gaueko 10 eta 50ean jazo zirela eta soziedadera 11etan joan baziren —11ak 20 gutxiagotan joan zirela zioten 'Petri' eta bere lekuko guztiek—, kotxe ingurutik soziedadera joateko denbora izan zuela adierazi nahiez, dokumentazioa

eta lanerako boltsa kotxean ahazteari harriarri eritziz, ARGIAren kotxea hurrengo egunean bere lankideak har zezan giltzak alfonbratxoan uztea sineskaitzat joaz... baina Juan Joxe Petrikorenak argitu zizkion guzti horien zergatiak. Abokatuaren galderari erantzunez, kotxea lapurtu egin zutela esan zuen 'Petrik', hori zela jazotakoaren esplikazio bakarra, eta hain zuzen ere, jabeak —ARGIAk— kotxearen lapurketa salatua zuela.

Ertzainen testigantza

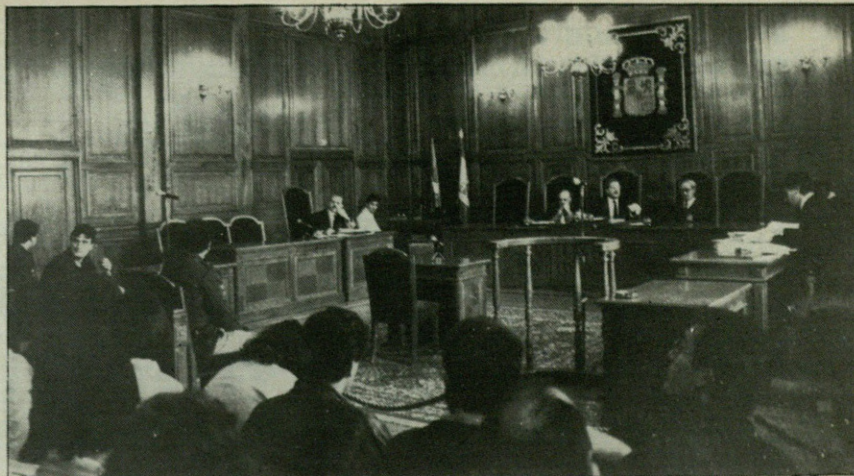
Froga bakar bezala bi ertzainen adierazpenak ekarri zituen fiskalak: koktelak egiteko izan zitekeen materialea ondoan zuen 'Ford Fiesta' topatu baino pixkat lehenago, kotxe barruan zihoaztelarik, bere aurpegia tapatu nahian zihoan gazte bat gurutzatu zuten, ezezaguna zen beraientzat, eta J.M.Elosua abokatuaren galderei erantzutearan, bizarra ala perila zuen, ileluzea eta betaurrekorik ba ote zuen ez zekiten, eta ze erropa ote zeraman ere ezin zuten zehaztu. Hala ere, gasolina atera zioten 'Ford Fiesta'n bere N.A.N.a eta argazkiak ikusi zituztenean bera zela ohartu zirela adierazi zuten, eta horretaz ziur zeudela errepikatu zuten behin eta berriro.

Ziurtasun hori zalantzan jarri zuen abokatu defendatzaileak. Ikusi zuten aurpegi haren zehaztasunik emateko gai ez ziren, gaueko 10 eta 50 izanik kasik argirik ez zegoen eta, gainera, gauerdiko ordubata aldera, gero hiru lekukok azalduko zuten, ertzain horietako batek Jose Miguel Aranburu andoaindarrari NANA eskatu zion «Eres Petrikorena?» galdetuz. Beraz, abokatuaren eritzira, ertzainek agertzen zuten segurtasun horrek ez zuen inolako oinarririk.

Lekukoak

Abokatuaren lehenengo hiru lekukoak Juan Joxe Petrikorenak gau hartan egin zuenaren berri eman zuten. Xabier Lekunak Donostiatik Andoaina berekin joan zela eta segituan etxeratu zela esan zuen, Pello Oriak 11ak 20 gutxiagotatik aurrera 'Petri'rekin Zumeatarra soziedadean egon zela baieztatu zuen, eta une haietan soziedadean zegoen Mª Teresa Sagastibeltzak bere lekukotasunaren berri eman zuen, soziedadeko atea berak ireki ziela esanaz.

Jose Miguel Aranburuk, aldiz, gauerdiko ordubatean Petrikorena ote zen galdezka

Frogarik aurkeztu ez bazuen ere, 2 urte eta 4 hileko zigorra eskatu zuen fiskalak.

ertzain bat hurbildu zitzaioela esan zuen, eta ondorengo kareoan ertzain hura 'Petri'ren aurka deklaratu zuenetako bat zela baieztatu. Gau hartan berekin zeuden bi lagunek bere adierazpenak ontzat eman zituzten, eta 'kareoa'n ertzain bera identifikatu zuten.

Froga bakar bezala bi ertzainen testigantzak ekarri zituen fiskalak

Ondorioak

Fiskalak, bere ondorioetan, ertzainen adierazpenegatik kotxe inguruan zebilen hura Juan Joxe Petrikorena zela frogatua geratzen zela esan zuen. Juan Joxe Petrikorenak eta beste hiru lekukoek azalduko «koartada farregarri eta infantila» baino ez zela azaldu zuen, eta beste hiru lekukoek testigantzak inolako garrantzirik ez zuela baieztatu. Azkenik, 'Petri'ri leporatzen zaion gauza beragatik hiru Guardia Civil epaimahai berak 2 urte eta 4 hileko zigorra ezarri izana oinarritzat hartuz, zigor hori bera eskatu zuen Juan Joxe Petrikorenarentzat.

Epaitzen ziren gertaerak delitua zirenik frogatzeko geratu zela esanaz ekin zien J.M.Elosua abokatuak bere ondoriei. Kasu hauetan hiru baldintza frogatu behar izaten omen dira —«hirurak»—, hala nola ekintza sustantzia leherkailu baten gainean egin zela, sustantziak bere eskuetan

zeudela eta delitua egiteko borondatea zuela, eta abokatuaren hitzetan, «baldintza bat bera ere ez da frogatu epaiketa honean».

Ondoren, ertzainek kotxe inguruan ikusi zuten gaztea J.J.Petrikorena zenik ere frogatu gabe geratu zela baieztatu zuen, eta gainera, horrelako kasuak frogatzerako orduan funtsezkoa izan ohi den froga dakti-loskopikoa egin zedin defentsak eskatu bazuen ere, ez zen horrelakorik burutu, ezta defentsa berak eskatutako identifikatze erronda ere.

Azkenik, fiskalak eskatzen zuen zigorrari gehiegikeria eritzi zion abokatuak: fiskalak erreferentziatzen hartzen zuen sententzia hark epaitzen zituen Guardia Civilek 'Goma-2'az supermerkatu baten aurkako indarkeriagatik zigortu zituzten, «beraz, ez dira konparagarriak». Eta delitu bera leporatu zioten beste zenbait ezarritako zigorrak gogoratu zituen: koktel molotov-ek autobus bat erretzeagatik 6 hile eta egun bat, urtebete zehar koktel-molotov-ek 6 kotxe erretzeagatik urtebete eta egun bat... eta koktelak egiteko materialea presatzen ari omen zirelako, 2 urte eta 4 hilabete eskatzen zituen.

Abokatuak, azalduko guztiagatik, Juan Joxe Petrikorena absolbatzea eta, jada 5 hile t'erdia gartzelan pasa zituela eta, behin-behineko askatasuna berehala eman ziezaiotela eskatu zuen. Epailak behin-behineko askatasunaz hurrengo egunean erabakiko zutela agindu zuen. Ostirala pasa zen ordea, eta goiz guztia Entzutegian pasa zuen J.M.Elosua abokatuari ez zitzaion ezer adierazi, eta astelehen goizean bederen, 'Petri'k gartzelan zirauen.

Lege berriak, prezioak eta salmentarako joerak zaildu egingo du etxebizitzak akuratzea

ERRENTAKO PISUEK ETORKIZUN BELTZA

Euskal Komunitate Autonomoko etxebizitzaren %20a hutsik aurkitzen da, baina hiritarrak, hala ere, sekulako eragozpenak kausitzen ditu oraindik pisutxo bat errentan hartzeko. Etxegintzaren beherakadak eta prezioen igoerak puztu egin du gainera alokairuen eskaria hiriburuetan. Lege berriak azkenik, errentarien eskubideak murriztu ditu.

Lakuako funtzionalgoak eta Unibertsitateak eskaera puztu dute Gasteizen.

Egun pisu bat erostea ihardun erraza ez bada, are nekezago bihurtzen ari da errentan hartzea. Izan ere, eta besteak beste, eskaera ikaragarriaren aurrean eskaintza guztiz urria da. Gero eta txikiagoa den etxe berrien kopuruak ere oso portzentaia murrizta uzten du akuratzeko etxebizitzetara. Halaz guztiz, eta paradoxa izanik ere, konstatatzekoa da nola Komunitate Auto-

nomoko —Ez dago Nafarroa eta Iparraldeko datu berri xamarrik— etxebizitzaren %20a hutsik dagoen.

Egoera honek eraginda prezioek gorakada nabaria jasan dute. Situazio honi erantzuteko gai diren bakarrak ikasleak ditugula (errenta saria taldean ordainduz), zeinek hein handi batean ere igoera honen errudun diren.

Lege berria

1985. urtean Boyer ministrariak erdituriko legeak etxe jabearen aldeko hainbat abantaila plazaratu zituen pisu errentaria azken honekiko aterperik gabe utziaz (kontratu prorrogatze ahalmena jabeak zuela, akuratzalea kale gorrian geratzeko posibilitateak ugalduz). Eraitza: errentako pisuen kopuruaren gutxitzea eta prezioen igoera. Pasa den urteko abenduak aldez, PSOEren gobernuak egoera hobe dezakeen legea kaleratu du non errentaria babestuago geratzen den eta alokamenduak zuzpertzeko hainbat abantail fiskalak arautzen diren (hala desgrabazioa nola prezio gaurkotzeko aukerak onestea).

Prezio igoeraz mintzatu gara baina bada, hala ere, finkaturiko errenta saririk. Hau Babes Ofizialeko etxebizitzek bete beharrekoa litzateke —halarik ere inoiz ez betetzen ez dena—, hobeto esanda hirigintza lurralde ordezkariak ezarritako gorengo hilabete sariak. Saltzeko ere balio duten neurriak modulo delako baten arabera eginak daude, zonalde bakoitzaren balioa adierazten duten moduloak alegia. Hauek hiru kategoria desberdinetan banatuta daude, O1, O2 eta A1 izenez ezagutu eta eskualdeen arabera sailkatuak, eta Komunitate Autonomoaren esparruan 44.309, 41.518 eta 40.186 pezetatan ezarri dira hurrenez hurren prezio altuenak; Nafarroako Estatu espainoleko legediari eusten dio, eta zentzu honetan, bi modulo erabiltzen ditu soilik, O1 eta O2 alegia, 47.115 eta 44.167 pezetan artekoak hain zuzen. Estraineko sailak hiriburu eta biztanle ugari-ko udalen baremoak onartzen ditu, A-1 izenekoa herrisketara mugatzen delarik.

Aipatu behar dugu halaber, eta beharba-

Iruñea ikasleen neurrira

«Dagoeneko, kasik, egunkarietan ez dugu eskaintza anuntziorik ipintzen, ez da beharrezkoa, eskaera pilo bat dugu eta». Hauxe, Iruñerriak —eta neurri handi batean baita Nafarroko beste lurraldeek— pairatzen duen errentako pisuen eskaera izugarria konstatatuaz, hainbat agentziak bota diguten arrapostua. Izan ere, akura sariak gora jotzen duten bitartean, eskaintza urritzera bait doa, pisu gutxi dago alokagai. 1982. urteko urtarrilean esaterako, Iruñeko batazbesteko alokairu prezioa 35.000 pezetakoa bazen (komunitate gastuak, kontutan izan gabe 12 milako inguru), egun, 1990. urteko otsailean, hau 46.500 pztakoa da Iruñeko Propietate Urbanoko Ganbararen arabera eta 74.300 pztakoa hainbat agentziek emandako prezioen arabera (komunitatekoak barne).

Eskaera/eskaintza tenka honi eutsiz, errenta kontratuen bilakaeraz Ganbara Urbanoko José Elberdinek ematen dizkigun xifrak: «87an 790 kontratu bideratu geni-

tuen, 88an 763 eta iaz, 1989an, 722». Argi beraz kontratu 'legalen' beherakada. «Esan behar hala ere, asko ez direla gure eskue-tatik pasatzen, batez ere ikasleei alokatu-rikoak». Eskaintza urri honetaz mintzo dira agentziak zein Ganbarakoak «Urria baina baita errestrinjitu ere, ikasleei mugatuta».

Egoera honen aurrean udaletxeak berak ere ez daki zenbat pisu dauden bai akuran bai hutsik «81az geroztik ez dago ezer ze-hatzik, orain hasi behar horren segimendu-rik egiten zerga jasotzeko helburuaz». Pre-zioei berriro gagozkiela hona hemen Iru-ñean zonaldeka emandako errenta sarien gorakada (Batazbesteko datuok Ganbara-koak dira): Milagrosaldean (87an 19.000, 88an 23.500 eta 89an 35.000 pzt), Alde Zaharrean (87an 16.000, 88an 22.000 eta 89an 28.000 pzt), 2. 'Ensanche'an (87an 40.000, 88an 48.000 eta 89an 57.000 pzt), eta San Juan, Iturrama eta unibertsitaldean (48.000, 56.000 eta 66.000).

J.O.

Hiriburuz hiriburu

Ajentziak ordea, pisu eskasiaz kexatzen dira berriro. Gasteiztik aitortu bezala, «ero-tu egiten zara gaur egun gelatxo bat aurki-tu ahal izateko», ezen demandak erruz es-taltzen baitu eskaintza hiriburu guztietan. Unibertsitatea eta Eusko Jaurlaritzaren agerpenak egoera limite batera eraman dute auzia Gasteiz partean, eta periferian 50-60.000, eta erdi erdian, 100.000 pezeta inguruan borobiltzen diren pisuak segidan aurtitzen dituzte bezeroak;

Bilbok antzeko arazoa nozitzen du gaur egun, baina bertako drama ziurrate komer-tzialei dagokiena baino ez da. Alokairuen abanikoa Txurdinaga, Santutxu edo Bego-ñako 50.000 pezetatik, Erdia, Hurtado Amezaga edo Mazarredon 100.000 tik go-ra ordaintzen diren tara zabaltzen da, Autonomia bezalako kale berri batean 75.000 inguru pagatzen delarik. Donostian halaber, pisuen eskasia nabaria izaten da uda partean eta gune turistiko guztien an-tzera etxebizitza hutsen kopuruak ugald-u egiten dira, Zarautz, Hondarribia, Lekitio eta Mundaka aldean gertatzen den bezala-xe. Bertako desberdintasunak Bilbokoak

da datu interesgarriena dugu hau, nola ba-bes ofizialeko etxe berri gehienak salmen-tarako bakarrik erabiltzen diren. Izan ere, orain arte administrazioak eraikitako etxeak ez dira kasik errentan jartzen, Lu-rralde ordezkartza guztiek baieztatu digu-ten bezala.

Babes ofizialeko pisuak salmentarako sortuak izan dira

Babes ofizialeko pisuen murrizketak ajentzia eta errenta partikularren usadioa eragin du azken urteotan, pisuak aurtitze-ko oztopoak lehen bezainbat zail eta uga-riak diren arren. Jabeek ez dute oro har etxebizitza alokatzeko eragozpenik, baina sarritan ajentzien eskuetan uzten dute be-ren negozioa lasaitasuna eta legalitatea aitzaki. Horretarako, hark hilabete osoa ordaindu beharko dio ajentziari baldin eta alokatze epea urtebetera iritsen bada; sei hilabetera helduz gero, jabeak erdia paga-tuko du, eta hirura mugatzen bada, hilabe-te bateko prezioaren laurdena baino ez du emango.

W

Iparraldeko berezitasunak

Iparraldeko egoera eta etxeak alokatze-ko prozedura arras desberdinak dira Hegoaldean 1985eko Arautegiaren ondoren nozitu nahastearekin konparatuz gero. Legedi frantsesaren arabera, jabeak hiru, sei edo bederatzi urtetako kontratua egin behar dio bezeroari, sekula ez epe gutxiagokoa, baina honek urtebete bakarrik igaro nahi badu, edozein momentutan utz dezake pisua, beti ere hiru hilabeteko aurreabisuarekin. Orain, etxetiarrak bertan segitzea nahi badu, hiru urtez barrenik egote-ko eskubidea dauka, eta ezin dute lehenago, inolaz ere, bertatik bota. Tenorea bukatzerakoan, bi alderdiak kontratua berri-
tzeke bilduko dira.

Hegoaldean bezala ordea, Iparraldean gaur egun etxebizitza alokatzea gauza zaila da oso, eskaerak bapatean estaltzen bai-

tu eskaintza. Azken urte honetan gainera demanda zeharo areagotu da eta lehen Mediterraneo aldera abiatzen zen turista andana Iparraldeko itsas ertzerara hurbiltzen da orain. Gauzak honela, normala bide da 1988an Hendaian eraikitako etxebizitza guztietatik, laurehun kasik, %90a Estatu espainoleko biztanleak osatzen dutela ikustea edo bertako populazioaren %20a iparraldetarra ez izatea ohartzea.

Aurtengo udan etxebizitza alokatzea ezinezko bihurtu da jada. Uztail eta abuztuko kontratuak Eguberri aurretik egin izan dira eta ez da apenas pisurik libre geratzen oporrak igarotzeko. Kontratu hauek hiru hilabetetarako sinatu dira kasu gehientsu-
netan, prezioak erosotasunaren arabera aldatzen direla. Hendaian eta Miarritzen, esate batera, telebista, garbigailu eta la-

rruzko besaulkidun etxe batek, hondartzaren aurrean eta bi gelatakoak, 15.000 libera inguru balio du udan hilabeteko, eta itsasotik 300 metro urruntzen bada, 12.000 libera. Toki berdinean, baina luxurik gabe, 8.500 (hondartza aldamenen) eta 6.500 (500 metrotara) inguruan kokatzen dira. Alokairua ekain eta irailerako bada, 3.000 libera eskatzen dituzte.

Urte osorako alokatuz gero, azkenik, hiru gelatako etxebizitzak 2.500 libera eskatzen ditu hilabeteko, bi galekoak 1.800 eta estudio deritzanak 1.500 libera. Txaletak akuratzeko oso arraroa da, baina norma-
lean 4.000 liberatik gora ezartzen dira.

A.G.

Komunitate Autonomoko etxebizitzetatik, %20a hutsik dago

baino askoz leunak dira, eta prezioak 60.000 eta 85.000 pezeta artean mugitzen dira; Abenida, Amara Berri edo Aieten hauek lehertu egiten dira 150.000 pezeta-
tako alokairu franko aurkituz bertan.

Iruñeak azkenik, betidanik jasan du arazo latza. Rotxapea, Barañain, edo Txantrean 35-50.000 pezeta arteko gangak dau-
de, baina eskaintza sekula baino eskaxago bihurtu da azkenaldian, hala udan nola ne-
guan, eta ikasleren batzu izan ezik, inork gutxi dauka zerbait lortzeko aukera. Iturrama eta Ensancheo pisuak 70-150.000 artean kokatzen dira, beti ere ajentzia, Hiri Ganbara eta erakundeen datuen arabera. Azken finean, gauza gutxi egin daiteke es-
kasia, eta bereziki etxe hutsen ugalketaren aurrean. Nola ezkundu bi terminook? Pisu huts franko batetik eta alokairu eskari izu-
garri bestetik. Beti bezala, udak eta nego-
zioak agintzen dute.

JOXAN OIZ
A.GOSTIN

Etxe huts ugari

	Biztanlegoa	Etxebizitzak	Beteta	Hutsak-Sasoi.
Araba	267.728	98.806	76.106	22.700
Bizkaia	1.179.150	414.745	337.045	77.700
Gipuzkoa	689.222	238.061	191.699	46.362
E.K.A.	2.136.100	751.612	604.850	146.762
Nafarroa	509.002	177.828	135.756	42.072
Gasteiz	199.449	68.981	56.975	12.006
Bilbo	381.506	135.704	112.948	22.756
Donostia	175.138	65.580	52.750	12.830
Iruñea	177.906	56.076	47.654	8.422
Eibar	34.537	11.217	9.925	1.392
Getxo	77.856	26.658	21.149	5.509
Irun	54.043	18.917	15.699	3.218
Lasarte	18.589	5.748	5.031	717
Santurtzi	52.505	16.747	14.702	2.045
Sestao	38.148	12.645	11.263	1.328
Portugalete	57.794	18.585	16.148	2.401
Bermeo	18.333	6.752	5.167	1.585
Lekeitio	7.579	4.299	2.071	2.228
Mundaka	1.657	1.273	523	750
Ea	827	651	252	399
Hondarribia	13.042	5.955	3.626	2.329
Zarauz	16.404	7.707	4.414	3.293
Lagran	209	188	74	114
Bastida	1.007	1.375	315	1.060

Ikusgarria da zer nolako proportzioa betetzen duten etxe hutsak biztanlego eta etxebizitza datuekiko (E.K.A.n %20a). Aipatu behar komunitate autonomoko datuak azken erroldatik aterak direla (86koak) baina Nafarroakoak 81koak direla (ez baitago geroago datu berririk).

Herri guztiek pairatzen dutelarik Euskal Herriak ere badu arrisku hau

HIGADURA ETORKIZUNEAN BURUHAUSTE

Ezagun du labore alor honek higadurak arraso jaten ari duela.

Higadura edo erosioa, ez da gaur egungo arazo berezi bat; naturaren atal bat gehiago den neurrian beti izan da eta izanen ere. Aldatzen dena eragileen indarra da; besteren artean, sute, nekazaritza, obra edo gizakiak berebiziko txikizioak egiten bait dituzte, denbora puska baterako lurra elkortuta utzirik. Hori ekiditeko formulak bilatzen hasteko garaia da.

Lurra da, eguneroko dinamikan ohartzen ez bagara ere, bizi ororen sorgune. Bertatik datoz-kigu abelazkuntzaren mantenu den landaredia guztia, bertatik sortzen basoak, hain baita zabala lurraren ekinbide biologikoa. Arrantza salbu, lurraren meneko dugu gizion bizia oro. Medium dinamiko izaki, lurra sortzen den haitz edo harri bizian, sustratuan, lurra sor daiteke giroa edo landaredia lagun, urteen poderioz. Ziklikoa izan daiteke, han sor hemen deusezta, ugaldtu edo murriztu, beti izan da hone-la.

Landareak funtsezko zaizkio lurrari, materia organikoa eskaini, erroen bidez lurra mantendu e.a. egiten dutelako, lurrari ego-kitutako lekuan lekuko landaredia bezalako babeslerik ez dago lurrarentzat. Landaredi gutxi duen lurra biluzirik dagoela esan daiteke (mendi tontor, basamortu..).

Gizakia eragile nagusi

Giroaz eta landarediaz landa, gizakiaren eragina ere berebizikoa izaten da. Bizi beharrak eraginda ingurua premietara moldatu behar izan duelarik, higatu egin ditu bazterrak; lurra errotik mugituz, bazkalekuan azienda sobera sarturik, sastrakak aldizka erretik, eremu malkarretan ereinik edota basoak egur iturri gisa erabiliz erretik. Azken denbora honetan gainera, neurrigabeko eraikuntzak eginez edo nekazal tresna astunak baliaturik, ingurunearen aldaketak nabarmenak gertatzen hasiak dira hainbat lekutan.

«Ari da jabetzen arriskuaz gizartea»

Nafarroako Gobernuko Lur Institutuko langile honek argitu dizkigu higaduraz hainbat kontzeptu.

ARGIA.— Neurtzen ote dira nekazaritzaren ondorioak?

J.D.V.L.— Nekazaritzako higadura arazoak zail dira neurtzen, egungo teknologiari esker produktioak oso handiak baitira, baina hori dena higatzen ari garen lurretik ateratzen dugula jabetu behar dugu, nahiz produktioa urtez urte ugaldtu. Zenbait aldiz iraultzen ari direnean harri bizia jotzen dute eta konturatzen lurra galduaz joan dela.

A.— Non kokatuko zenuke higaduraren arazoa?

J.D.V.L.— Arazo hau gure ingurune kulturean kokatu behar da, Europan, ez bakarrik Euskal Herrian. Kontzientziaztea ezinbestekoa da, bai administrazioak eta bai gizarteak. Amerikarrak hasi ziren higaduraren arazoari ekiten, ohartu bait ziren lurrek produktibitatea galtzen zutela denboran zehar. Lurra baloratzen

ikasi zuten. Europan jakina, higadura arazoak alde mediterraneoan daude, ez ipar edo erdialdean. Hemen Euskal Herrian ere arazo hori zegoen, baina emigrazioaren aukera zuen lurrak utzi behar izateagatik kanpora zihoanak.

A.— Zerk eragin du jabetze hori?

J.D.V.L.— Kontzientziazketan garrantzia izan dute azken honetan giroaren aldaketak eta basamortuen aurrerakadak. Gai honi buruzko giza interesa eta administrazioena goraka doa.

Hemen Nafarroan mapa egin da. Aurki kaleratuko da eta horrekin higadura neurtu nahi da eta nekazari eta abeltzainak jabetu erazi lurraren kontserbaziorako neurrien hartzeaz. Baina egia da gai honetan formulak bilatzea dela garrantzizko, jendeari esan behar zaio nola, eta alternatibak eman. Planteatzen da eremu arazotsuetan lurraren erabileraren aldaketa. Eremu batzu bazkaleku izatetik gelditu edo azienda murriztu adibidez.

Lur landuaren kontserbaziorako formulak Estatu Batuetatik datozkigu, eta han alorrak neurrigabeak dira eta ez dute teknikek balio honako, moldatu egin behar.

A.— Urak zein paper du honetan?

J.D.V.L.— Lurraren kontserbazioaren arazoari urarena lotzen zaio. Eta arazoa konpontzeko ez da urtegirik behar, lurra kontserbatzen den neurrian ur gehiago gordetzen du eta beraz erreka eta ibaiek aldizkotasun hobez daramate ura.

I.C.

Alor malkartsuetan, eguzkialdeetan, landaredia erre den lekuetan bazkatzen da aisean higadura

Nekazaritza ere eragile garrantzizko izan daiteke, izan ere, lurraren erabilera okerrak (demografiak beharturik eremu txarretan ereitera), bortxaz areagotzen bait du lurrak materia organikoa galdu eta elkortzea. Lur bakoitzak berezitasunekin bat datorren hustiraketa behar du, horregatik orain artean behar ez bezala landutako lur batzu berriztatzen utzi beharra edo erabilera aldatzeko premia.

Berrindartzeko, higadura prozesua etetea gauza beharra da, gure lurraren kalita-

teari eustean bait dago herrialde baten aberastasuna eta etorkizuna, eta epe ertain eta luzera errentagarritasun handikoa. Hingatutako eremu bat berrindartzea ordea, urte luzetako gertakari da; formulak bilatu beharra dago: lur guti duen lekura ur jasak erortzean, ura burrustan doa, lurrak zurgatu gabe, materialak karrakaturik higadura gehiago eraginez, berehala idortuko da, ez bait dago urari denbora batean eutsiko dion lurrik. Birziklatzeko ezinbestekoa da ura denboraldi batez lurrak biltzea, prozesu organiko egokiak gerta daitezen, eta jakina, formulak asmatu behar horretarako.

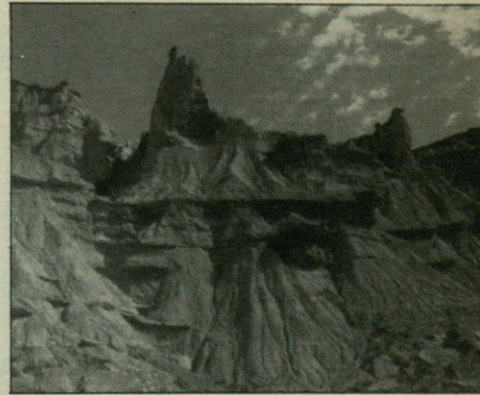

izaten da frankotan higaduraren aitzindari.

Euskal Herria eremuz eremu

Jokin Del Valle Lersundiren datuetan oinarriturik Euskal Herriaren egoera eta berezitasunak zein diren azaltzen dugu segidan. Euskal Herriaren alde menditsuan ura da higatzailerik handiena, baina hezetasuna medio landaredi naharoa izanik, gai da lurra uraren indarra neutralizatzeko. Hegoaldean berriz, landaredia nekezago ugaltzean, indar handikoa da higadura. Mendialdeko higadura ez da hegoaldekoa bezain hedatua, puntualagoa da.

Goi aldeetan, Gipuzkoa, Bizkaia, Iparraldeko goi aldea eta Nafarroako iparraldean, aldapan landutako lur eremua izaten da galtzen dena, batez ere goitik behera landurik dagoenean. Basoetako pistak ere arazo handi dira, gaizki egiten direnean bereziki, urarendako pasabiderik gabe, bazterraldea sendotu gabe. Hauek ez dira hedatuak baina ingurune jakin batean higadura oso gogorra sortzen dute. Estatu Batuetan izugarritzko istiluak dituzte orain pistekin. Basoetako pistetan sartzen dira egurra ateratzeko bideak, bazkalekuetara abiatzen direnak eta beste.

Orain baino higatuago egon omen dira Bardeak.

Alderdi honetako arazo dira ere erreketak, lurrari azidoak erantsiz elkortu egiten bait dute. Sastraka erretzean arazoa areagotuz doa, sortuko diren landareak azidozaleak baitira, eta hauek gehiago elkortuko dute lurra.

Lur labainketak ere arazo dira iparreko aldean estratuak lur labainketarako egokiera onean daudenean, euriteetan maiztxo gertatzen da hori. Lur labainketa basoak ekiditen du ongien.

Erriberaren arazoa

Nafarroako Erribera nekazaritza gehien jasan duen eremua dugu, erromatarrek eta aurrekoak han ihardun bait ziren. Baso guztia kendua dago eta higaduraren arazoa erabatekoa da, lur asko, gehiago ezin eskuratzekoak direlarik, Tuterako eta Lizarrako inguruan orain lantzen ez diren eremu batzuek ere. Urik ez gainera: Artikutzan Goizuetan 2.700 mm.ko media baldin badago urtean, Ablitas batean 300 ingurukoa da.

Erriberaz gain Nafarroako erdi aldeak ere arazo handia du, tupa edo marga izanik haitza, bigun gertatzen da eta eragileek karrakatu egiten dute denboraren poderioz. Pirinioetan berriz flisht delakoa dago, gogorragoa, eta Aralar, Urbasa eta Andian kareharri iragazkor askoa.

Irunberri-Agoitz aldean ur askorik ez, abelazkuntzak tradizio handia, negu gogor eta uda beroa, higadura handia. Bestalde leku hauetan laiotz edo oiezki eta egutera edo eguzkialde arteko desberdintasuna izugarria da, laiotz hezea ez bait dago egutera bezain eguzkiak erasotua. Urraul eta Erromantzatu aldeko egutera deseginda daude erabat.

Euskal putre kolonia eta nekazal kooperatiba handienak, bata bestearen ondoan

ARTALDE: BAZTERRIK GORDEENEAN PROIEKTU BERRIZTATZAILEA

Arabako azken muturrean dagoen Valderejo harana, abeltzaintzara dedikatzen den euskal kooperatiba haundiena den Artalde-ren kokalekua da. Duela hiru urte hasi zen proiektu hau aurrera doa, nahiz eta haranaren isolamenduak, otsoaren agerpenak eta bertako putre koloniak hainbat arazo sortu dieten.

Valderejo-ko harana Burgos-eko muga bertan dago, bertara kotxez joateko Burgos-eko probintziazatik ere pasa behar delarik. Duela urte batzu arte, inguru nahiko populatua izan da, baina orain erdi hutsik daude haraneko hiru herriak, Villamardones, Lalastra eta Lahoz. Orain hiru urte, hala ere, bizi apur bat irabazi du inguru gorde, ezezagun eta eder honek, Artalde kooperatibari esker.

Arrasateko kooperatiba taldearen baitan sortutako proiektu honek, artzaintza modu planifikatu, esperimetal eta aurrerakoi batetan esplotatu nahi du haran honetan, eta ekimen horretan dabilta 17 sozio lanean. Aldi berean, lantzen dituen 500 hektaretarik zati bat nekazalgintzan erabiltzen dute eta 370 behi buru ere badituzte, ardiak 2.100 direlarik. Era honetan, Euskal Herrian nekazaritza eta abeltzaintzara dedikatzen den kooperatibarik haundiena da berau.

Artalde-k 1970eko hamarkadan Lahoz-en bilakatutako proiektu baten instalazioak erabili ditu. 72an, Bizkaiko enpresari batek Ugalvasa izeneko enpresa antolatzen zuen Lahoz-en, Valderejo-ko lurralde zabalak eta etxeak erosiz eta nabe haundi batzu eraikiz ganadua industrialki esplotatzeko. Helburua 800 behi mantentzea zen, lanerako inmigrante afrikarrak ere etorri zirelarik, baina porrot haundia suertatu zen dena.

Ugalvasa-ko jabeak instalazioak eta te-

rrenoak saltzeari ekin zion, eta horrela, aukera sortu zenez, eratu zen Arrasateko kooperatiba taldetik Artalde gauzatzeko ideia. Gaur egun, tresneria eta instalazioak Artalde-renak dira eta terrenoa eta etxeak Eroski-renak, errentan emanak kooperatiba berriari.

Ekinbide ugari

Proiektu aurrerakoi honek 88an Europar Elkarte Ekonomikoko subentzio berezia jasoz, mendi nekazaritzako plagintzaren barnean. Elkarteko estatu bakoitzean proiektu bakarra subentzionatu zitekeen eta espainolean Artalde-koari tokat zitzaion, beronen interesa agerian jarritz. Batetik, ardiak genetikoki hobetzeko proiektu bat bilakatzen ari dira, behi eta txalek ere haragi gehiago ema ditzaten arrazak gurutzatzen ere badiardutelarik.

Nekazal arloan, espezie desberdinak landatzen dituzte, koltza, garia, garagarra, irusta zuria, alpapa... Barietate honek badi bere arrazoia; alekien monokultiboak, gariarenak bereziki, despopulatu egin ditu Arabako lurak, hektarea asko lantzeko nahikoa bait da familia bera gaur egungo tresneriarekin, jende asko soberan gelditu delarik, Gasteizera joatera behartuta. Artalde-ko produkzio zabalak hori ekidin nahi du, eta gainera, abeltzaintzarekin konbinatuz lanpostu asko eskaini ditzake.

Ekinbide ugarien beste adibide bat erlezaintza da; 1.000 erlauntza daukate ezti

artesanala egiteko, baina lehen urtea ez zaie ondo joan, lehortek produkzioa oso urria izatean eragin izan bait du. Aurtengo dena dela, 10 tonelada ezti batzeko asmoa daukate, eta ardi esnearekin gazta egiteko ere badaude. Lan faltan ez dabilta bada, aspaldiko krisia bizi duen Euskal Herriko nekazaritzak eta abeltzaintzak lanposturik eskaini dezakeela demostratzen duelarik Artalde-k. Momentu honetan, Valderejo-n, kooperatibako 17 kideetaz gain, kontratatutako zenbait langile daukate —hauen artean, Lahoz-en geratzen diren bertan jaioetako azken bi bizilagunak— eta

Kooperatibismoa, nekazaritza gaurkotzeko saiakera

Gaur egungo bizimodua nolabait ganadu eta nekazal ekinbidearekin konpatiblea izan badaiteke, kooperatibismoaren bi-detik da. Kooperatiben produkzio sistemak asteburuak libratzeko edo oporrak izateko aukera bakarra da kasik, eta era honetan dago antolatua baita Artalde. Ez da Araban kokaturiko proiektu hau eremu honetan egineko lehen saiakera Euskal Herrian. Nafarroako Oskoz herrian, bizilagun guztiak esateko daude bildurik duela 25 urtetatik abeltzaintzara dedikatzen den kooperatiba batetan, lehen kooperatibisten bigarren belaunaldia orain kide bihurtzen ari delarik.

Arrasateko kooperatiben baitan ere makina bat proiektu bilakatu dira azken urteetan. Behiari dedikatua bereziki, "Behialde" sortu zen duela 10 bat urte Aramaion, dagoeneko erabat finkatuta degoelarik proiektu hau; nekazal produktuak esplotatzen hainbat negutegi dituen "Barrenetxe" dugu bestalde, bai eta ere zerri haragia lantzen duen "Artxa"

Markinan eta honekin lotua "Miba", pen-tsua produzitzen. Egurra esplotatzen "Lana" eta "Etorki" daude eta Arabako Errioxan urteko ardoa botilatzen hasi da beste talde bat, "Cosecheros Alaveses". Beste hainbat proiektu ere garatzen ari dira pixkanaka maila txikiagoan, adibidez pare bat baserrik eratutako kooperatibak bezala, honela librantzak egin ditzaketelarik lankideek.

Kooperatiba hauen produktuei irteera ematek beste enpresa bat sortu da Arrasateko taldetik, "Erein" elkarte, aurreko beste guztien beso komertziala osatuz nolabait. Arrasateko taldeko kooperatibez gain, beste elkarte batzu ere sartu dira "Erein"-en, bai eta ere enpresa txiki batzu.

Panorama honetan, Valderejo-ko Artalderen helburua kooperatibismoa eremu berri batetan integratzea da. "Ardiaren inguruan produkzio sistema berri bat eratzen saiatzen gara", diosku Txus Gonzalez-ek. "Sistema tradizional bat bada-

AITOR BAYO

Txus Gonzalez.

go, ogibide zahar bat, artzaintza; baina sistema honek akatsak dauzka geure gizar-tean eman den bizimodu aldaketarekin".

L.F.

AITOR BAYO

Artalde-ren instalazioetan 2.100 ardi eta 370 behi eta txekor dauzkate.

Artalde-ren proiektuak Europar Elkarte Ekonomikoko subentzio berezia jaso du

bekadun bezala ere hiru albaitero gazte ere badabiltza.

Oraindik hastapenetan, finkatu gabe, dago Artalde-ko proiektua. "Pixkanaka gaintzen ari gara, baina denbora asko pasa beharko da finkatu arte", esaten du Txus Gonzalez-ek, Artalde-ren bultzatzailetariko bat eta Arrasateko kooperatiba taldeen nekazaritzaren arlora bereziki dedikatua dagoen gizona. "Sistema produktibo berri bat garatu nahi dug hemen, eta badakigu heme ere urteak pasa beharko direla, baina itxaropena badaukagu, hainbeste itxaron barik, aurreratuko duguna, produktibitatea lortuko duguna".

Otsoa eta putreak

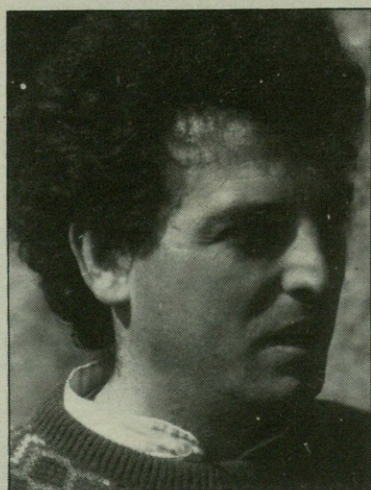
Bilakaera oztopatzen duten faktore nagusia, Artalde-ko arduradunen ustez, haranaren isolamendua da, Gasteiztik ordubetera kotxez. Baina beste faktore batzu ere sortu dira hasieran espero ez zirenak: otsoaren agerpena pasa den udazkenean eta putreen kolonia, bizirik dagoen ganaduari ere erasotzen diotela hegazti hauek konprobatu izan bait dute.

89ko ekainean, lehen ardiak falta zitzaizkiela antzeman zutenean, hasi ziren otsoa zebilenaren susmoaz. Irailean erabat konfirmatu zen susmoa eta pare bat hiletan, 352 ardi garbitu zituen otso bakar batek kooperatibaren artaldean, haranean guztira 480 buru galdu zirelarik, txahal eta behiei ere erasotu zielarik. Luisma Etxeberria donostiarra, nekazal ingeniaria eta Artalde-ko kide da; bere esanetan, *"gu ez gaude otsoaren aurka, baina ardietaz bizi gara"*. Jendeak irudi erromantikoa du otsoaren gainean, Luisma Etxeberriaren ustez. *"Zaila da sinistea, baina otsoak ez du hiltzeko jaten, indarrez sartzen da arden artean eta 30 bat akabatzen ditu, eta jan bati edo beste bati pixkat bakarrik"*.

Arabako Foru Aldundiak, otsoak eragindako sarraskiak kontutan hartuta, batidak permititu zituen, eta horrela egin zuten Valderejo-n, hamar batida antolatuz, 100 lagun bilduz bakoitzean, azkenean otsoarekin eman zuten arte. Eme gaztea zen eta Azaroaren lehen hil zuten, baina ez zen izan inguruan aurkitutako otso bakarra, Burgos aldean paraje berean beste lau harrrapatu bait zituzten autorizatutako batidetan. Kontutan hartzekoa da bertako zaharrenak noizbehinkako istorioak entzunak zeuzkatela otsoaren inguruan, baina udazkeneko sarraskia bezelakorik ez zuten eza gutzen.

Udazkenean 480 ardi garbitu zituen otsoak Valderejo haranean

Otsoaz gain, putreak ere sekulako arazo ere bilakatu dira orain, bereziki ardiak erditzen ari diren aste hauetan. Valderejo Euskal Herriko putre gotorleku haundiena da gaur egunean, ehun bikote baino gehia-

Luisma Etxeberria,
nekazal ingeniari donostiar gaztea,
Artalde-ko kideetarikoa bat.

gok du habia bertako harkaitzetan. Eta jendeak uste duenaren kontra, mendiak hildako aberez garbituz gain, bizirik dagoena ere harrrapatzeko aukera dutenean jeisten dira zelaietara, batez ere ardiak erditzen daudenean. **ARGIA**koak Valderejo-n egon gineneko bezperan arkume bat akabatu zuten putreek eta gu han ginela, ardi tartera jeitsi ez arren, bueltaka zeuden makina bat gure buruen gainean. Putre eta otsoen arrisku hau ahal den neurrian ebataitzeko, bi txakur mastin gazte erosi ditu Artalde-ko ardiekin egon ditezten.

Artalde-koak putre kolonia eta haranaren aberastasun naturala mantentzeko daitez-

naren alde daude, eta aldi berean, jasan ditzaketen galerak konpentsatzeko laguntza ofizialak jasotzea espero dute. Valderejo-ko aberastasuna gordetzeko asmoaz, bestalde, Jaurilaritzak ingurua parke naturala deklaratzekotan dago, horretarako haranaren gainean estudio bat enkargatu duelarik, bertako errekurso naturalak neurtzeko eta ikusteko zein motatako babesa eman behar zaion Valderejo-ri. Parke honek 3.500 hektarea izango lituzke, Artalde-ren 500ak barne, gainontzeko gehienak jabego publikoko mendiak izanik.

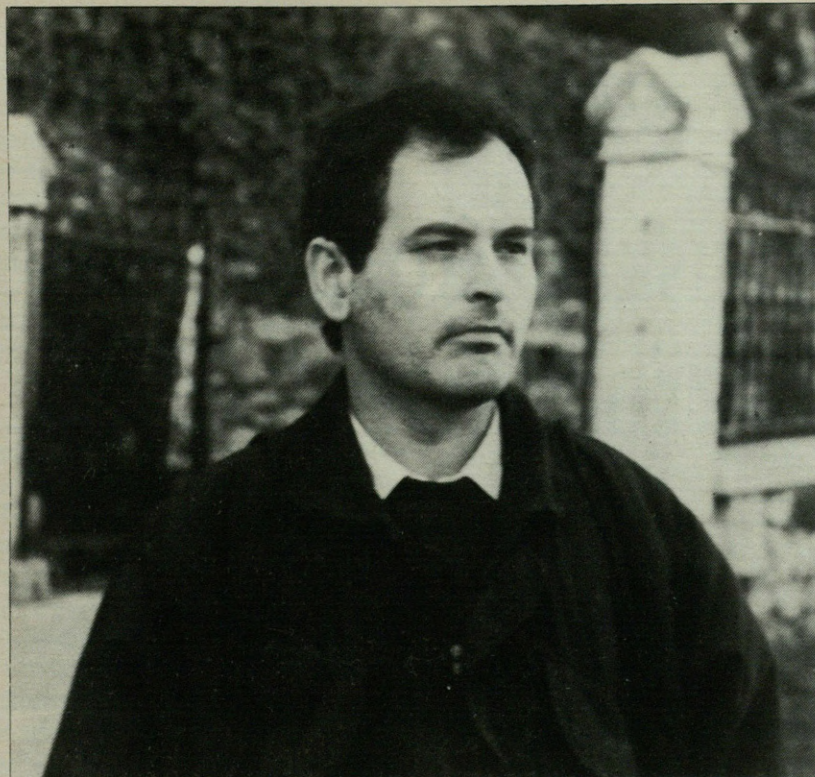
LUIS FERNANDEZ

J.M. SANCHEZ CARRION "TXEPETX"

“Instituzioen euskarazko mezuak guztiz marjinalak dira”

Jose Maria Sanchez Carrion, “Txepetx” ezizenez ezaguna da aste honetan orriotara dakargun pertsonaia. Berak dioen legez, euskaldun jatorriztatua izanik, euskararen berreskuratze prozesurako baliagarriak izan daitezkeen teorien garapenean dihardu egun Euskal Herrian. Euskararen egoeraz orohar eta egungo egoerari buelta emateko berak dituen teorien inguruan mintzatu gara Arrasateko AEDn.

MIKEL

Aspaldiko partez berriro ere Euskal Herrian zaitugu. Zabaldutako zurrumurruen arabera, SIADECOn arituko zara aurrerantz; zer dago horretaz?

Euskal Herriatik kanpo sei urte pasa ostean garbi neukan berriro ere honera bueltatuko nintzela, hemengo jendearekin lan eginez euskararen dinamikan sartzeko. Honenbestez, SIADECOn eginiko lan proposamena egokia izanik, bertako ekipoa integratzea erabaki dut, nire lana eta beraiena osagarri delako (Soziolinguistika aplikatua eta eredu teorkoen soziolinguistika) eta bertako kideak lagun minak ditudalako.

Euskararen egoerari dagokionez, ikuspegi ezezkorra nagusitu dela dirudi. Zer iritzi duzu horretaz?

Diagnosi aldetik bi muturrak ageri dira. Ez nuke ikuspegia ezezkorra dela esango, baikortasun inozoa baizik: euskara behinere baino egoera egokiago batean aurkitzen dela uste badute, oker daude. Gero badago minoria bat guztiz ezezkorra dena, nolabait ere etsipenean mugitzen direnak, zeren eta ikusten dute nolako desproporzioa dagoen martxan jartzen den dirua eta inkestak ematen duten datuen artean. Beraz gutxiengo bat guztiz ezezkorra da eta gehien-goia guztiz baikorra, baina nere ustez bi jarrera hauek pendulo baten bi muturrak dira, eta mutur batetik bestera pasatzea erraza izaten da: norbait ohartzen denean esfortzu instituzionala ez dela aski euskaraz bizitzeko, baikortasunetik ezezkortasunera pasatzen da, eta alderantziz. Arlo horretan ere, irtenbidea orekan datza; oreka honen eredu edo ezauga-

riari baikortasun kritikoa deitzen diot nik, hau da, ez diogula errealitateari uko egiten; egun dugun egoera inoiz baino larriagoa dela onartzen dugu, eta aldi berean, gure burua aintzakotzat hartzen dugu, eta dugun informazioa eta kontzientzia dela medio egoerari buelta emateko gai garela uste dut.

Aldaketa hori gertatzeko zer tresna erabili behar dira?

Euskarak horren beharra du, eta euskararen barnean gabiltzanok, euskararen beharra gure barnean sentitzen dugunok, dinamika berri baten beharra ikusten dugu, zergatik? Orain arte izan diren dinamikak guztiz baliotsuak baldin badira ere, ez dira aski izan euskararen galtze prozesua geldiarazteko; aski ez baldin badira izan, zerbaiten beharra dugu. Hor dago gakoa, ez dakit sortuko den ala ez, baina nik beti esan dut dinamika berri baten bi kideak pentsamendu eta sentimendu berri bat behar dutela izan. Ekintza berri batetan sartzeko, eredu teoriko baten eta sentimendu baten beharra dugu; sentimendua baikortasun kritikoa izango da, eta pentsamenduari dagokionez, hizkuntzaren arloan urte hauetan egin den aportazio teorikoa oinarritzat eduki eta onartu behar dugu. Biak lotuz gero, hortik sortuko zaigu ekintza berrien zerrenda.

Orain arte sortutako hizkuntz borrokarako tresna guztiak euskaldunen artean landu dira, herri honen gehiengoaren erdaldungoa ukitu gabe. Ez al lirateke hauek ere trebatu behar?

Hori egia da. Horren arrazoiak gutxiengo konplexua izan da, euskaldun jatorrenak ere ez dira konturatu berez eta sortzez herri honen bihotza direla, eta herri honen bihotza direnez gero, nazio honen buru naturalak direnez gero, bere nortasuna kanporatu beharra daukate, inolako beldurrik gabe, zabalkuntza handi baten asmoz. Honenbestez, euskara euskaldunen arazo hutsa dela uste izan dute euskaldunek, eta ez herri honen arazo garrantzitsua.

Beste zergatia, instituzioen aparteko traizioa izan da. Instituzioek, herri honentzako gai nagusia zena, hizkuntzarena alegia, periferian baztertu dute, inolako lotsarik gabe; ez bakarrik proposamen elektoraletan, eguneroko praktikan baizik: euskaraz eskaintzen dituzten mezuak guztiz marjinalak dira, bai eduki eta bai kantitate aldetik. Horregatik, agintarien traizioa dela medio, diskurtso honen eragina guztiz mugatua geratu da.

Zer da lehenago: euskaldunak euskaraz egiten jartzea edo dagoen gehiengo erdaldun hori euskalzale bihurtzea?

Normaltasuna zer den ikusteko, normaltasuna zertan datzan ikusi behar dugu. Nazio normalizatu baten jokaera hartzen badugu, eskuindarrak eta ezker-tiarrak badirela ikusten dugu, baina hau baino lehen, haiek duten eskubidea beraien arteko ezberdintasunak hizkuntza propioan eztabaidatzea da. Egoera

«Erdaldunen multzoan, guztiz garrantzitsua zen zerbait galdu dutela uste duten 'basko' ugari daude»

normal batean beraz, hizkuntzari ematen zaio lehen-tasuna; zergatik ez dugu guk egiten beste lekuetan normala den gauza?

Lehentasuna beraz, legea aldatzea litzateke, euskaldunen arteko konpaktazioa lortzearen?

Bai noski. Eguneroko bizitza euskaraz bizi ahal izatea da lehen eskubidea, eta hori da konpaktatzen baldin badugu lortuko dugun lehen gauza. Orain arte bizi dugun egoera hipokrita eta gezur honetan ezinezkoa dugu euskaraz bizitzea; hori lortu gabe beste helburu guztiak bigarren mailakoak izango dira.

Administrazio mailan ordea baikortasuna da nagusi. Estrategia berri hori beraz, herri mugimenduetatik bideratu behar da.

Administrazioari buruz mintzatzerakoan, instituzioak eta pertsonak bereizi behar dira. Instituzioen barnean, euskaldun den makina bat jende aprobe-txagarri dago; jende hau euskararen aldeko dinami-ka batentzat irabazi behar dugu. Hori lortzen baldin badugu, instituzioetatik sortzen den kimu berria herrietatik sortzen ari den kimuarekin lotuko da.

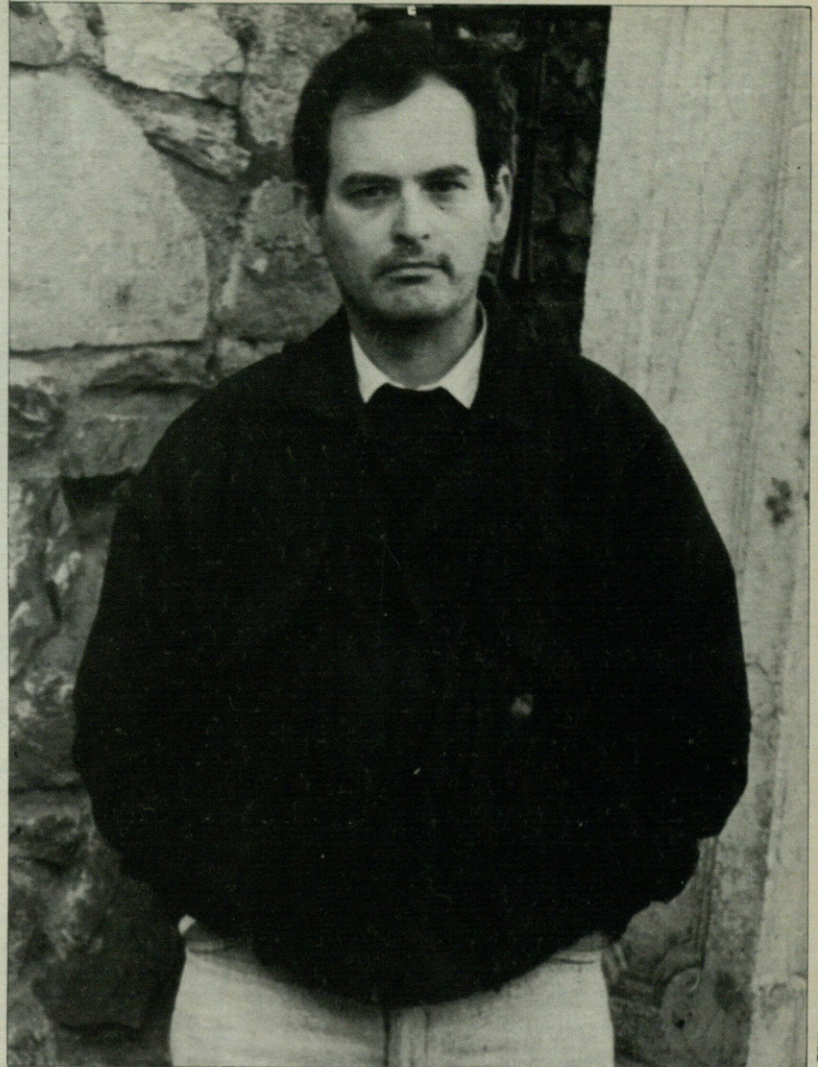
Zernolako fruituak lor daitezke uztardura horretatik?

Fruitua ezberdina izango da tokian tokiko. Hori konprenitzeko adibide sinple bat jar daiteke: basoak gainezka egiteko, bete beharra dago, baina bete gabe ezin esan izango dugu nolakoa den uraren jauzia. Beraz, euskararen basoa bete behar dugu lehenik eta behin, betetzen den heinean, hortik behar berri baten norabidea etorriko da.

Hori ulertzeko oso kasu interesgarria da Lituania-koa: han jendea bertako hizkuntza eta nortasunaren alde konpaktatu zen, eta prozesu horretan Errusiatik at joan behar zutela konturatu ziren, baina PCUse-koak ere konturatu ziren, Errusiako Partidu Komunistaren subagintariak zirenak. Beraz, pausuz paus joanez gero norabidea nabari agertzen da, ispilu fal-tsu batetan erori gabe.

Horrelako aldaketa bat izateko, nahikoa da euskaldunen basoa betetzea ala beharrezkoa da erdaldunen kontzientzia aldaraztea?

Euskararen egoera eredutzat hartzen baldin badugu, Iparraldeko kontzientzia Gipuzkoakoa baino txikiagoa dela konturatuko gara. Zergatik gertatzen da hori? Gripearan adibidea oso baliagarria da hori esplikatzeke. Gripetik ateratzeko puntu kritikotara iritsi behar dugu, eta puntu kritikotik, gripea hiltzen dugu edo berak hiltzen gaitu. Beraz, puntu horretaraino iritsi gabe ezin daiteke zuzenbidea ikusi; uste dut puntu horretara iritsi garela. Baina berreskuratzeko prozesuan ere kontzientzia hartzeko prozesua progresiboa da, herri eta gizarte sektore arabera, sektore batzuk besteak baino aurrerago joango dira, eta joan behar dute. Beraz batzuk besteen aintzindari izango dira.

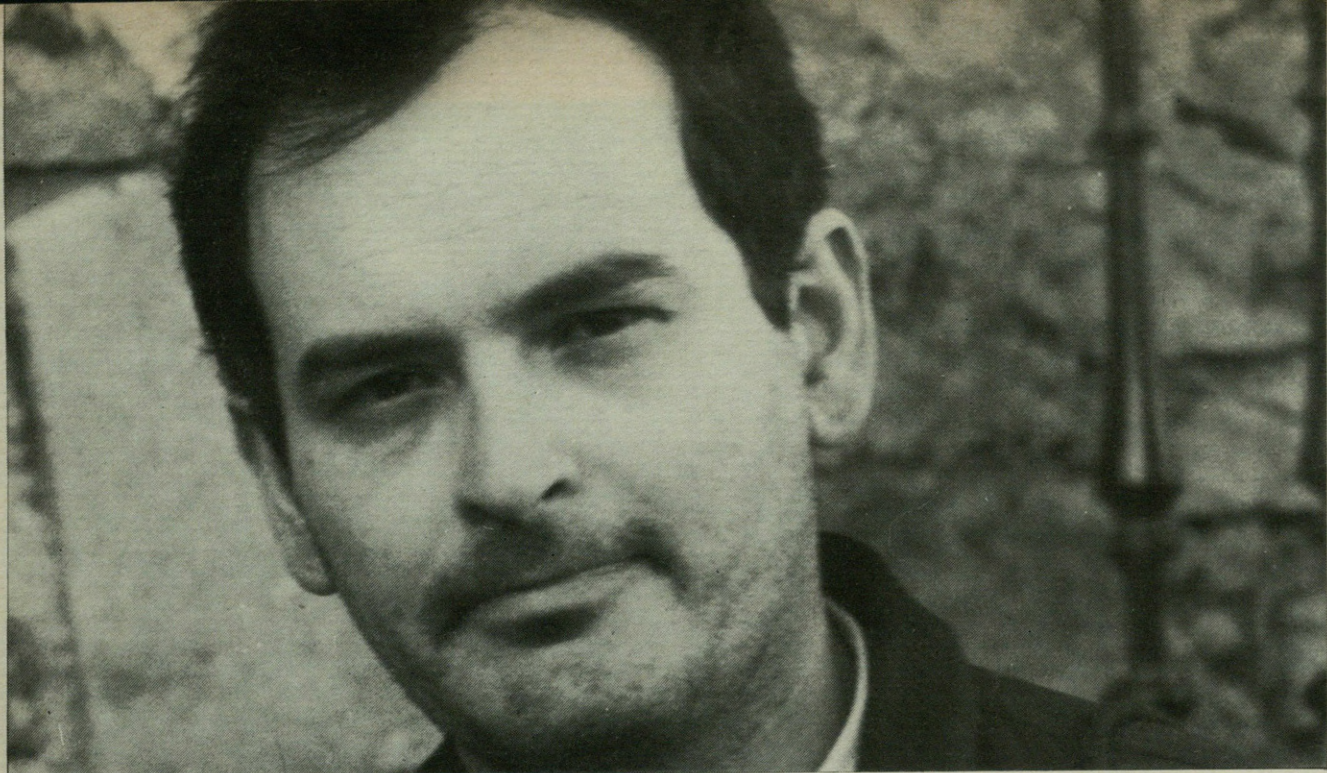

Euskaraz ez dakien eta jakin beharko lukeen jendea kontzientziatzea ez al litzateke egokiago izango?

Gizarte mailan dauden talde euskaldunak (Euskal Herrian Euskaraz, EKB, AED...) nazioaren erdigunean kokatzen dira. Erdigunean kokatzen diren giza-ki hauek, euskaldun osoak deitzen ditugunak dira: euskara naturalki hartu duten hiztunak, kulturalki hizkuntz horretan landu direnak. Bestaldetik, hiztun bertakotuak ditugu, euskaldun berriak alegia; hauek hizkuntzaren eremu sinbolikoa osatzen dute. Hemendik abiatuta, dinamika sortu beharra dago, bar-netik kanporako dinamika berri bat, horiek Euskal Herriko erdigunean sartzen dira, eta erdigune horretatik naturalki jasotzen duten euskara hasten dira lantzen. Honela ikasten ari direnentzat baldintzak jartzen dira, benetan ikas dezaten, euskararen izaera normala lor dezaketelako.

Baina dinamika horretan badago beste elementu bat, erdaldunena alegia. Dinamika honek erdaldunengana iritsi behar du. Erdaldun izatetik, euskararen aldeko kontzientzia izatera pasatzera da jauzirik garrantzitsuenak; azaletik, badiirudi hemen ez dagoela aldaketarik, baina hau da garrantzitsuenak.

«**Hizkuntzaren**
erabilera formala
ziurtatu eta
transmisio naturala
sendotu eta trinkotu
— behar dira —»

Eta hori nola aldatzen da?

Hor dago gakoa. Alde batetik, diskurtso honi dignitatea eman behar zaio; euskara erromantikoen altxorra ez dela pentsatu behar dugu, bizitzeko tresna baizik, hil zorian dagoena ez bait da hizkuntza, lurra baizik. Erdaldunengan jotzeko elementu asko ditugu, kolektibo honen multzorik sensibleena guztiz aprobetxagarri da jauzi hori izateko. Bestaldetik bere aldaketa ezagueraren mailan gertatzen ez baldin bada kontzientzia mailan izanen dela ulertuko dute, eta horien kontzientzia aldatzen baldin bada, beren seme alabak euskaldun izango dira.

Arma hauekin jokatu behar dugu, baina ez erdal-dunen aurka joateko, bizitzaren alde baizik, eta guk bizitzaren alde jokatzeko baldin badugu horiek ere izango dira irabazle. Hori da mezu berriaren esanahia, orain arte egin ez den mezua.

Askoren iritzi ordea, kontzientziatutako erdal-dungo horri euskara ikasi araztea da pausurik zailena.

Arazoak ere beste alde batetik ikus daitezke. Euskararen erabilera guztiz murrizturik geratu dela ikus daiteke, baina inkestak esaten dutena ordea bestelakoa da: motibapen maila ezaguera maila baino altuagoa da. Gu horretaz baliatzen baldin bagara, multzo horretan guztiz garrantzitsua zen zertxobait galdu dutela sentitzen duten makina bat "basko" daudela konturatzen gara, eta horregatik sortzen ari dira Lizarra eta Laudioko kasuak. Deseuskaldundu ziren herriak berreuskalduntzeko prozesua sinesgaitza eta azalgaitza izango lirake hori ulertu gabe. Zergatik ez dira motibapen horretatik euskararen ezagueraraino ailegatzen? Konpaktazioa edo hizkuntz komunitatearen egituraketa eraiki ez delako, eta ordun euskararen ezaguera soziala hain eskasa izanik, ikas-

ten ari direnek ezin dute beraien nahikotasun maila lortu.

Gainera baldintzarik ez dago erabil ahal izateko.

Egoera horretatik ateratzeko, konpaktazioa gertatuz gero, hizkuntzaren defizit funtzionala gaintitu behar da, hau da, hizkuntzaren erabilera formala ziurtatu eta transmisio naturala sendotu, trinkotu... Gaintitzen ez baldin bada, ez dakitenek ez dute ikasiko eta ikasten dutenek ahazten dute.

Hizkuntzaren erabilera kulturala lortzeko, legearen eta agintarien aldaketa beharrezkoa da. Planteamendu hau zientifikoa da, baina radikalismo zientifiko honen barnean, radikalismo politiko guztiak sartzen dira, eta radikalak ez diren planteamenduak ere kabitzen dira; alderantziz ez. Honenbestez, lehentasuna hizkuntzari eskaini behar zaio, hori eginez gero, estatu independente, estatu federalaren alde... jo daiteke, hori bakoitzaren kontua da.

Gai hauen inguruan mintzatzeko Arrasaten sortu berri den taldeari buruz zer iritzi duzu?

Oso goiz da talde honen inguruan iritzia esateko. Euskararen diagnosa konpartitzen dugun jendearekin topaketa batzuk egin ditugu, ea hortik deialdi zabalago bat luzatu dezakegun epe labur batean, sakanaturik dauden indarrak bateratze asmoz.

Aintzindarien belaunaldi...

Belaunaldi hori sortzen baldin bada, ez da talde honetako belaunaldia izango, jende askok sortutakoa baizik. Orain enbrioiarekin ari gara, besterik ez dugu. Baina bide luze bat dago oraindik egiteke.

«**Hizkuntzaren**
erabilera kulturala
lortzeko, legearen
eta agintearen
aldaketa beharrezkoa
da»

TXT

Komikia

184

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

KUPIDAGABEA DISTIRANTAK	↓	IRATZARRI ARRANTZA TRESNA	↓	OIHAN NAFARRA INDIOA	↓	INTSEKTU MOTA AURPEGIKO IREKIDURA	↓	ISTU LAPURDIKO HERRIA	↓	EZEZTA IHARDUN	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
HAZKURA BIBA	→									JAINKO EGYPTIARRA GIPUZKOAKO HERRIA	→
→				HAR EZAK URRATS HOTS	→		ITALIAKO TELEBISTA AURRIZKIA	→			HONDATUA
ITSAS UGAZTUN ASKO	→			↓		BAIEZTA- TZEKO BIZK. IRATZE	→	↓		KONTSONANTEA ARROKA	→
					BI ALDREBESA	↓		AHO, HITZ ELKAR. ARANONDOA- REN FRUTU	→	↓	
BOKALA EMAKUME IZENA	→	TXILARRA ARDI, HITZ ELKAR.	→					↓		ALUMINIOA LEHEN ETA AZKENEKO	
→		↓		BURDINOLA URREA	→		GUDA ERASO EGILE ATZIZKIA	→	↓		
ANTOLATU ZAHARRETAN ZAHARRENA	→		↓			GOGORTU 50	→	↓			
→						↓			AZKEN ETA LEHENENGOA	→	

LETRA KENKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da batuketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipiniezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

ZUK
+URA
ONA
DUZU

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
U		K			N				•

EZETZ ASMA

1.- ZEIN ALDEZ IRABAZI ZIETEN RETEGIETA ERRANDONEAK, BERGARA ETA ETXENAGUSIARI AZKEN BINAKAKO ESKU-TXAPELKETA

- 22-3
- 22-18
- 22-20
- 22-0

2.- ZEIN IZEN DUEN DUELA GUTXI EUSKADIN SORTU DEN GAZTE ERAKUNDE BERRIAK

- Aukera Gaztea
- Gazte Plataforma
- Gazteen Biltzarrea
- Gazte gara gazte

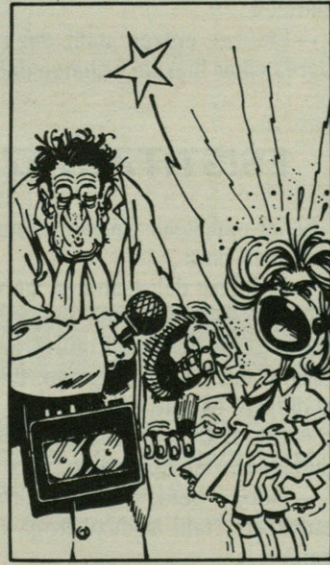
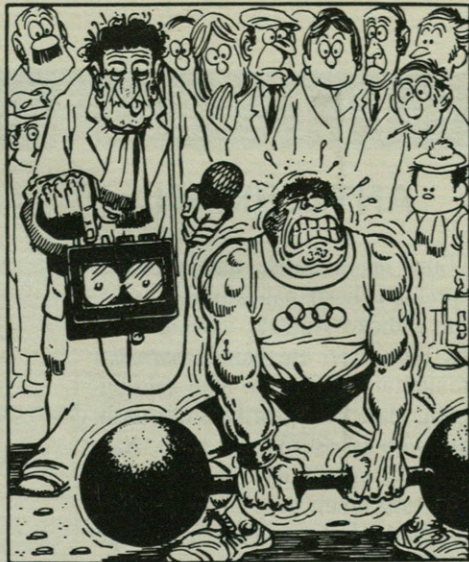
3.- NONGOTARRA ZEN GABRIELA MISTRAL POETA

- Txiletarra
- Arjentinarra
- Venezuelarra
- Gasteiztarra

4.- NORK ANTZESTEN DUEN 'NIK DEBRU DAKITA'

- Txomin Hegik
- Koldo Ameztoik
- Mikel Martinezek
- Piter Ansorenak

KOOS VOOS

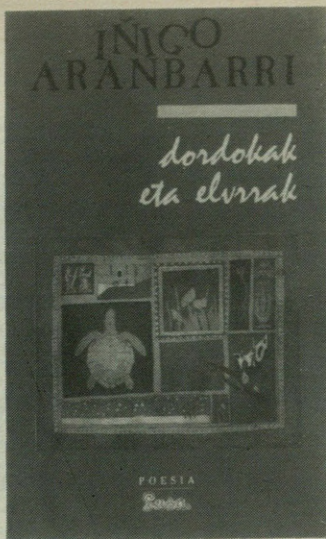

«Espaloian dago munduaren xilkoa». Joakin Balentzia. Poesia.

«Dordokak eta Elurrak». Inigo Aranbarri. Poesia.

«Balizko Erroten Erresuma». Koldo Izagirre. Poesia.

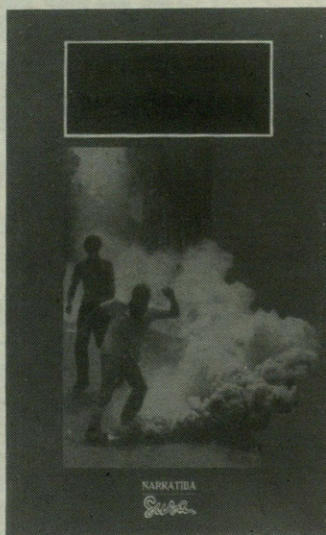

Susa n bestelako literatura idazten da

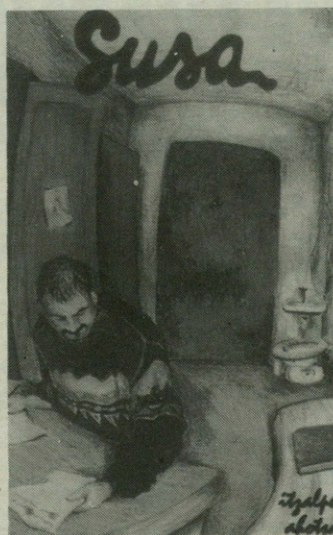
«Odolaren usaina». Mikel Antza. Narratiba.

«Mendekuak». Koldo Izagirre. Narratiba.

«Itzalpeko ahotsak». Aldizkaria, 23-24. zenbakia.

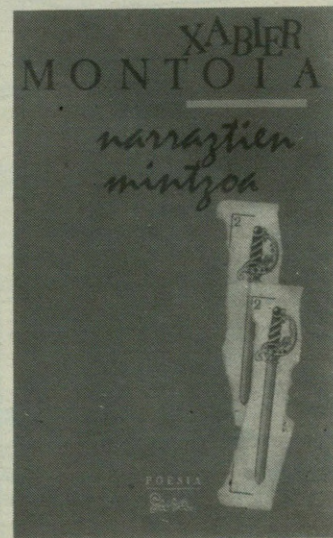
«Gaua zulatzen duten abausietan». Omar Nabarro. Poesia.

«Zainetan murrailak». Jose Luis Otamendi. Poesia.

«Narraztien mintzoa». Xabier Montoia. Poesia.

BIZI EREDUAK

NATXO ALLENDE k. 90.

Modako Boutique hartan lan egiteak nere onetik ateratsen ninduen...

Edoregatik zapalduko ninduen jende eskrupulorik gabeko hura aquantatzera egunero, egunero...

Lankideekin eztabaidak, ezinikusiak, gorrotoak, inbidia...

laneguna bukatutakoan hilerria joaten naiz Jose Luis ikustera, maite dudana mutil bakarra.

BOKARTA

ZELULOIDE ODOLTSUA

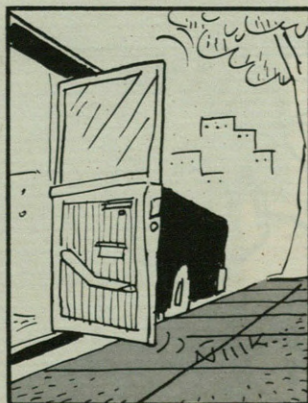

NAGUSI, HE,
MEN DITUZU,
JU, JU, JU!

UTZI GAITZAZU
BAKARRIK. HUR-
BILDU ZUEK BLOK.

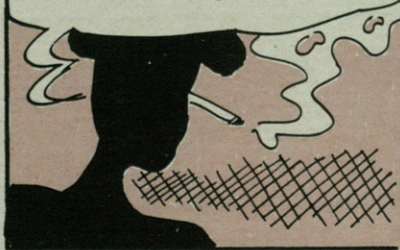
"LEPORAINO NENGOEN
NAGUSIEKIN. HAU OTE
ZEN AZKENEKOA?"

ZUEK GALDEZKA HASI BAINO
LEHEN ERANTZUN BEHARKO
DIZUET. ELISABETE PAMPINA BAT
ZEN, BAINA OSO JOKO ARRISKU-
TSUA ZERAMAN ESKUARTEAN...

ASKO ZOR ZIDAN. DIRUA BAI-
NO GEHIAGO. NIK SORTU NUEN. NIK
EGIN NUEN ETA ORAIN ITES
EGIN NAHI ZUEN, LELO HORI ZE-
LA MEDIO... PRINTZESA BATZEN
ETA EZ ZUEN JAKIN GARAIZ
GELDITZEN. NIRE KIN JOLASTU
ZITEKEELA PENTSATZEA ERE...!
TXANTAIA EGIN ZIDAN...

TXANTAIA EZ ZITZAION AS-
KI. BAHIKETA FALTSUAREN
BIDEZ LORTU NAHI ZUENA
BAINO GEHIAGO NAHI ZUEN
ETA GUZTIA HALA ERE
GUTXI...

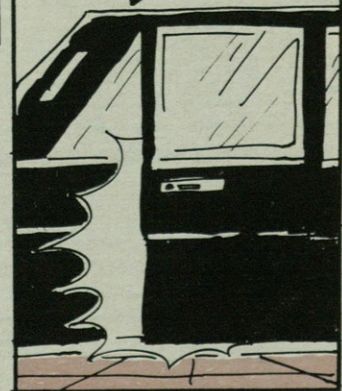
BI ALDIZ ABISATU NION ETA
EZ ZIDAN KASURIK EGUN. AZ-
KENSAN, BETIKOA. PORTE LAUAK
KO PAMPINAK LURRERA ERORI
ETA HAUTSI EGITEN DIRA...

ORAINGOAN BOKARTA, PENTSATU
BAINO HURBILAGO IBILI ZARA.
BADA GELDITZEKO GARAIA. BE-
TE AUKERA BAT EMANGO
DIZUGU. APROBETXA EZAZU!

BLAN!!

Gero eta zaratatsuagoa da hiriko giroa

ZARATAREN MENPE

Ez da, gaur egungo hirian, ez isilune ez isilgunerik. Zenbat eta hiri populatuagoa, orduan eta zarata handiagoa. Lantegi askotan, eta lanbide zenbaitetan, komenigarria dena baino askoz zarata handiagoa jasan behar izaten du langileak. Parrandazaleak ere, diskoteka, pub eta hainbat taberna zuloetan behar baino dezibelio gehiago jasaten du. Ez da giro hirian.

Semaforo aurrean abiatzeaz da goen motorra, kale bazterra zulatzen duen daratulua, abia da bizian datorren anbulantzia, bitxitegiko alarma... halako mila egoera zalapartatsu gertatzen da, ohizko lan egun batean, Bilboko hirigunean; eta

gauza bera, neurri apalagoan, beste euskal hirietan. Hiritarra, halarik ere, giro zaratsura ohitua dago, eta bere eragina ohar-kabea jasaten du kasurik gehienetan.

Neurriz kanpoko ezusteko zaratak salbu, eguneroko bizitzan jasaten dugunak ez du entzumenean kalte zuzenik eragiten, baina

zeharkako kalte psikikorik bada. Adituek diotenez, oldarkotasunaren areagotzea, stressa, kontzentrazio eza eta oroimen galtea eragiten du giro zaratsua. Gune eta une jakinetan, hala ere, eta entzumenerako erabat kaltegarria den soinu maila gertatzen da.

Dezibel gehiegi

Maila arrikutsua, J.M. Sanchez otorrinolaringologoak azaldu digunez, 70-80 dezibelatan kokatu behar da, eta maila kaltegarria aldiz, 100-120tan. Maila horretako zaratek gaitzak eragiten dituzte. Bilbon, konparazio batera, eguneko bataz besteko soinu maila 60-80 dezibel artean mugitzen

Kale konponketek eragiten duten zarata apaltzen duten tramankuluak ekarri dituzte baina...

...halako daratuluak isileraziko dituenik ez da asmatu oraindik.

Oldarkotasunaren areagotzea, stressa, kontzentrazio eza eta oroimen galtzea eragiten du giro zaratatsuak

da; beraz, eta neurri hori batatz bestekoa dela kontutan izanik, entzumenerako kaltegarriak diren une zaratatsu asko noiztzen ditu bertako bizilagunak. Esate baterako, trafiko handiko kaleetan 85 dezibel baino gehiagoko zarata entzuten da eten-gabe, kotxe baten turutak 90 dezibeleko zarata egiten du, autobusarenak, berriz, 100nekoa, isilgailurik gabeko motorrak 115 dezibelekoa, zulagailu batek 120koa eta hiria zeharkatzen duen abioiak

JOSE MARIA SANCHEZ FERNANDEZ
Otorrinolaringologian katedraduna

"Gizarte zaratatsuegian bizi gara"

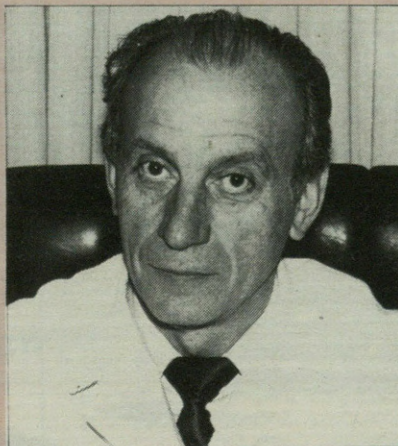
Zaratak gizakiaren nahiz beste animalien entzumenean duen eragina aztertzen du J.S. Sanchez Fernandez medikuak. Bilboko bere kontsultan hartu gaitu gai honen inguruko gure itaunei erantzuteko.

Argia.— Zein mailatan gertatzen da zarata gizakiarentzat kaltegarri?

J.M. Sanchez.— 70-80 dezibeleetatik aurrera arriskutsua da, eta 100etik aurrera kaltegarria izaten hasten da, lesioak eragiten ditu. Baina ez da intentsitatea soilik neurtu behar, frekuentzia eta erakuste denbora ere kontutan hartu behar dira. Esate batera, 150 dezibeleko soinu batek 2.000 zikloko frekuentzia badu eta denbora laburrean ematen bada, gaitz larria eragin dezake.

A.— Zer da, kaleko hiritarrak ulertzeko moduan esanda, ziklo askoko soinua?

J.M.S.— Frekuentzi altuko soinua dela esan nahi du, edo frekuentzia zolikoa: zarata karrakariak dira hauek. Frekuentzi

baxukoa, berriz, kontrabajuarena da esate baterako.

A.— Orohar hartuta, zarata gehiegi entzuten al dugu?

J.M.S.— Segun eta bakoitzaren bizilekua eta bizimodua zein diren, baina bai, nire ustetan gizarte zaratatsuegian bizi gara.

A.— Zein faktorek eragiten ditu arazorik larrienak?

J.M.S.— Hiriko etengabeko giro zaratsuak ez du arazo fisiologikorik eragiten; baina rock kontzertu, diskoteka eta halako tokiek bai, leku hauetako dezibel maila kaltegarria bait da.

A.— Gure entzumenak jasaten dituzten kalteak nozituko al dituzte hurrengo belaunaldiak?

J.M.S.— Ez, ez, zorionez lesio moeta hauek ez dira heredagarriak. Oraingo gazteak zahartzerakoan oraingo zaharrek baino arazo gehiago izan ditzakete, baina beren hurrengoentzat ez du eragin zuzenik izango.

A.— Entzumeneko gaitzek ba al dute erremediarik?

J.M.S.— Ez. Eta orain urte bete arte animalien kasuan ere berdin erantzungo nuke, baina hegazti batzurekin egindako frogen ondoren badirudi entzumeneko lesio batzuk sendagarriak direla. Fenomeno harrigarri hori aztertzen ari gara orain.

I.M.

MANOLO

Trafikoa da Bilboko giro zaratatsuaren errudun nagusia. Atzean ikusten den Udaletxeak ez du konponbiderik topatzen.

130ekoa. Diskoteka eta tabernetako musikak maila desberdinak izaten ditu noski, baina gehienak dira 100 dezibelen maila gainditzen dutenak.

Trafikoa

Trafikoa da, trenen joan etorriarekin batera, hiriko zarata etengabearen errudun nagusia, eta ekiditen zailenatarikoa gainera. Milioia omen da Euskal Herriko hirietan mugitzen diren kotxeen kopurua, eta hiri barneraino ailegatzen diren trenbideak ere ez dira gutxi —Bilbo da, alor honetan ere, gehien nozitzen duena—. Inoiz bukatzen ez diren eraikuntza lanak —zolatzea,

etxegintza...— ere etengabeko zalaparta egiten dute.

Eraikuntza langileak zarata ateratzen duten tramankuluen artean pasatzen dute eguna, baina leku itxietan aritzen ez direnez, kaltea ez da hainbestekoa. Lantegi hertsietan diharduten langileak dira, gora-behera handiekin noski, dezibelen kaltea gehien nozitzen dutenak; adibide batzuk aipatzearren, Labe Garaietako laminakuntzakoak eta untzigintzakoak azpimarratu beharko genituzke. Aireportuetan ere neurritz kanpoko soinuak entzun behar izaten dituzte bertan lanean aritzen direnek, eta zer esanik ez ehizean iharduten dutenak.

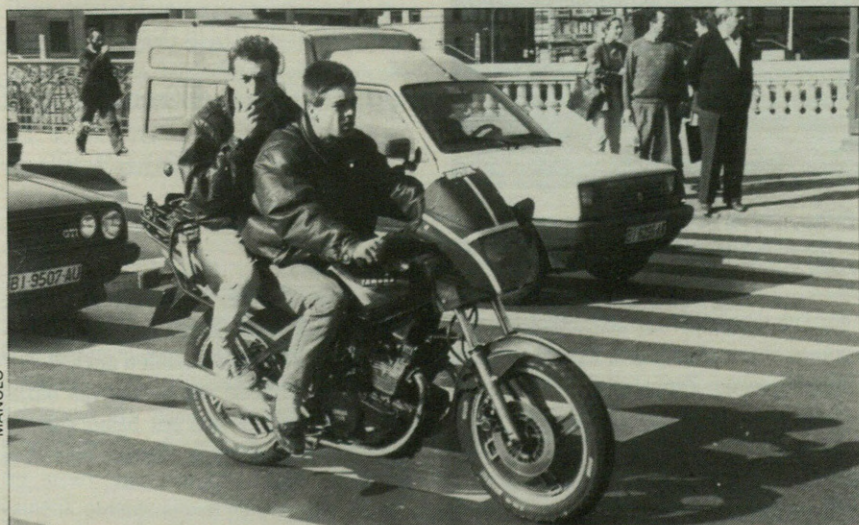
Bilboko zalaparta

Euskal Herriko hiri isilenak Iparraldekoak eta Gasteiz omen dira, eta zaratatsuenak, zalantzarik gabe, Bilbo. Estatuko hiri handienen mailan dago hiriburu bizkaitarra. Alberto Ruiz de Lazkanok adierazi digunez, Europako hiriak baino dexente zaratatsuagoa omen da Bilbo, “Europakoe-kin erkatuz, 5-10 dezibel gora gabiltza bilbotarrak”. Bilboko Udalak burutu zuen soinu azterketaren arabera, hiriko eraikitako guneen %90ean, egun guztian zehar, 55 dezibelek gorako soinua dago batz bestea, %50ean 65 dezibelek gorakoa eta %5ean 75 dezibelek gora.

Erdigunera hurbilduz gero zarata areagotu egiten da, eta tañean tren geltokiren bat tokatzen bada, are gehiago. “Errepideak eta tren geltokiak egokitzen diren guneak dira txarrenak”. Bilboko Udaren azterketaren arabera, Deustuko zubia —portua, errepidea eta trenbidea elkartzen dira—, Abando geltoki ingurua, Errekalde eta Zabalburu plaza dira zaratatsuenetakoak, eta Begoña eta Txurdinaga lasaienak.

Datuak datu, hiriaren zarataz jabetzeko nahikoa duzu lan egun bateko eguerdiko 12etan ‘Corte Ingles’etik abiatuta ‘Gran Vía’tik barrena Moyua Plazara joan, hortik Zabalburura igo eta bertatik Arenalera jeistea. Hartuko diozu neurria.

I. MURUA

MANOLO

Isilgailurik gabeko motorrak 115 dezibeleko zarata ateratzen du.

Jose Mari Sagardogi, motoetako Super Bike kategorian
zer esana emango duen pilotoa

AZPEITIAZ GAZTE BAT MOTORREAN PROMESA

Jose Mari Sagardogi azpeitiar gazteak, Azpeitiak zezenetan duen tradizioari jarraituz, motoaren adarrean heldu eta Super Bike kategorian Estatu eta Europako Txapelketei ekiteko asmoa du. Gaztea da, 21 urte besterik ez, eta konpetizioaren mundu gogorrean bizi guztia daramanaren segurtasuna dario.

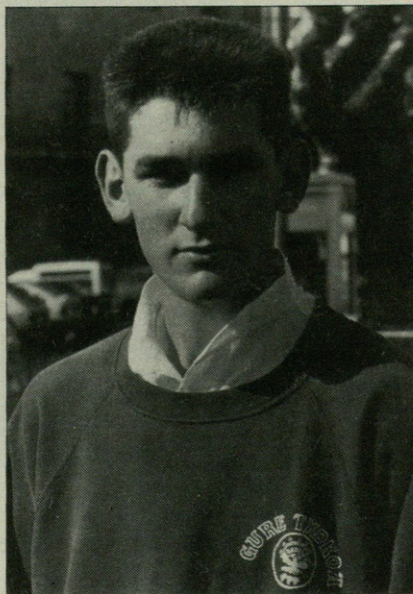
Motoetarako baino kotxeetarako tradizio gehiago duen Azpeitian jaioa izan arren, bi gurpiletako kirola hautatu du gazte honek bere kabuz, familiar ez bait da apartako tradizioa. Egun motoetan badihardu ere, ibilia da azpeitiarra lau gorpilen gainean, bai eta auto-krosen zenbait laisterketa irabazi ere. Aitaren garajearen hamairu urtetatik Mercedes zaharren motorrak erretzen hasi zenetik, makina bat kilometro burutu ostean Moto-krosetik aillatu da gazte hau, batean eta beste lardaskatu ondoren ekipoa osatzea lortu duelarik.

A.— Iaz Yamaha-rekin ibili zinen, aurtengoz berriro ekipoa duzue...

J.M.S.— Zurea ez den ekipoa batetan zaudenean besteek diotenaren mende zaude. Iaz, esate baterako, hirugarrena nintzen Yamahan, Cabestany eta Navascues-en ondok. Denboraldi guztia haientzako kuibiertak probatzen eman nuen. Gure asmoa ekipoa osagarri guztiak, pilotoa, mekanikoak eta esponsorra bertakoak izatea da. Behingoz euskal ekipoa izan dezagun.

A.— Pilotoa eta mekaniko taldea prest dago. Esponsorrak, ordea, iritsi gabe.

J.M.S.— Oraingoz esponsor bakarra du-

89an, soldadutza tartean zuela, estatuko Super Bike txapelketan 17. izan zen Sagardogi.

gu, Tolosako Gure Txokoa diskoteka. Argotean esaten den bezala, motoak zuriune besterik ez du. Zenbat eta publizitate gehiago izan, orduan eta diru gehiago lortu den seinale.

A.— Zein da aurtengoz presupuestoa?

J.M.S.— Segun eta zein txapelketatan aterako garen. Gure helburua, eta ez dugu

etsiko, Estatu eta Europako txapelketetan ateratzea da. Biak modu erosoan egin nahi izanez gero; alegia, ekipoa material eta aldakiez hornitu, beste moto bat eskuratu, eta egonaldiak kanpinetan ez baino ostaluetan eginez gero, hamar bat milioi.

A.— Hori asko ala gutxi da?

J.M.S.— Segun eta. Esponsor bakar batenz bai, agian. Ez ordea hiruzpalau lortuz gero. Olio etxe batetan genuen konfidantza guztia jarritaeta azken orduan emandako ezetzak, ordura arteko plan guztiak hankazgoratu eta berriro motoa 250 km/o.-ko abiaduran eramatea bera baino dexente zailago den lanean jarri gaitu: esponsorrak aurkitzea. Guk dagoeneko, zortzi kalabaza handi jaso ditugu.

Gure asmoa ekipoa osagarri guztiak, pilotoa, mekanikoak eta esponsorra bertakoak izatea da

A.— Ba al dute, zuen kasuan bezala, ekipoa independenteek zer eginik eskuderietako ekipoa ofizialen aurka?

J.M.S.— Ba noski, eta Catalunyan ofizialei gerra ematen dien bat baino gehiago badago. Esponsorrarekin jakina. Bestela ia ezinezkoa da.

A.— Zein da piloto baten entrenamendua?

J.M.S.— Lehenago eta behin, motoarekin entrenatzea. Eta haxe da hemen zailena dena. Karrera baino egun batzu lehenago zirkuitora joan, bertan entrenatu eta horrekin konformatu beharra. Nik dudak aukera bakarra moto-krossekoarekin mendira jo eta larogei kilometro egitea da. Korri egin, gimnasioa, eta elikadura garbia ere oso kontutan hartu beharrekoak dira. Lehen kilo batzu gehixeago nituen, orain berriz, puntu puntuan nago.

A.— Zu altu xamarra zara, aerodinamika kontutan hartuta, ez al da hori handikap bat zuretzat?

J.M.S.— Pisua bai, hori behin motoaren gainean jarritz gero disimulatzerik ez dagoelako. Baina alturarena, motoan jartze-ko dudak estiloak konpentsatzen du. Ondo heldu, ahal den guztia markatu, eta lepoko gimnasiak egingo du gainontzeko guztia.

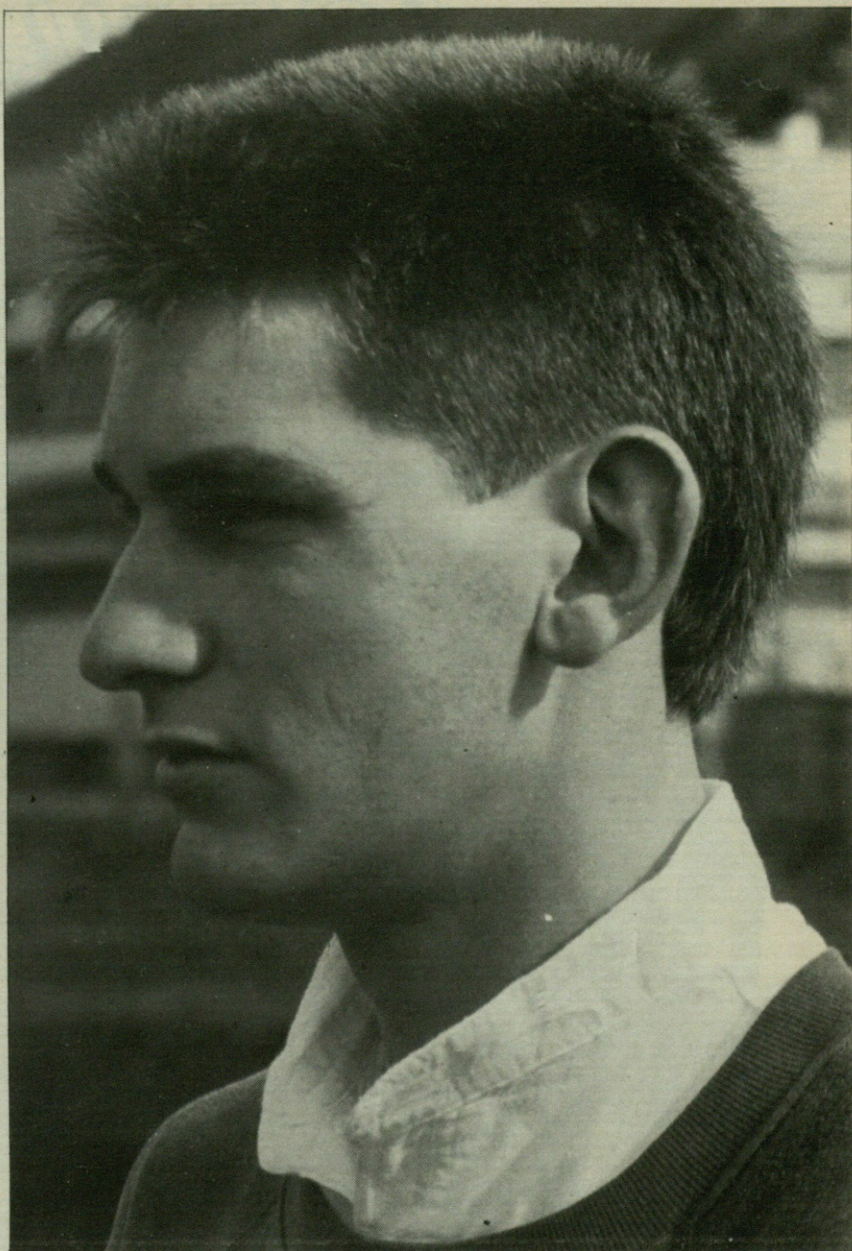
EEsponsorrak aurkitzea zaila: guk dagoeneko zortzi kalabaza haundi jaso ditugu

A.— Eta korritzeko duzun estiloa...

J.M.S.— Tokian tokiko estrategia da. Ausarta bai, baina gero eta orekatsua. Dena dela, ezagutzen nautenak esaten dutenari kasu eginez gero, frenada berankorra dut. Hau da, bihurtzea aurrean dugula, besteek baino beranduago frenatzen dut, honek atzeko errueda erakusten didaten pilotoei aurrea hartzeko aukera eskaintzen didalarik.

A.— Istripuak ere...

J.M.S.— Behin honetan sartuz gero, ez daukazu istripuetan pentsatzen hasterik. Izan dudak muturrekorik handiengan, Catalunyako Calafat zirkuitoan, lepagainean hemeretzi eta mingainean hamar puntu ipini zizkidaten. Atzeko erruedak zer edo zer arraro egin eta hurrengo zetorrena gainetik pasatzerakoan gertatu omen zen. Justu-justu libratu omen nintzen. Zertan ari garen badakigu eta ezin kukilduko gara orain...

Jose Mari Sagardogi-k 750 z.k. eta 135 zaldiko Honda batekin korrituko du aurten.

A.— Ekipo guztiek, prezioak direla eta, ezin dituzte zirkuitoetako boxak alokatu. Zuek nola konpontzen zarete?

J.M.S.— Hori ere aurrekontuaren araberakoa. Xerez-koan, konparazio batera, asteburuko berrogei mila pezeta ordaindu beharra dago. Hau guretzat ikaragarri da. Hortaz, boxik gabe, zirkuitoaren errektaren izkin batean motoari ukitu presazkoenak eman eta benetako konponketak zirkuitotik kanpo, boxen atzekaldean, egin behar izaten ditugu. Gauean kolegetan bati bere boxean gordetzea eskatu eta lasterketaren egunean gauza bera. Ea aurten gu bezala dabilen bateren batekin erdibana hartzen dugun, bestela... Han dena dirua ateratze-

ko jarrita dago. Entrenatzea ere, ordu laurdeneko mila pezeta kobratzen dute. Prezio hauekin eta sponsorrik gabe.

A.— Iaz behin igo zinen kajoira F-2 izeneko txapelketan. Aurten Super Bike-n beste horrenbeste.

J.M.S.— Besteak nola dabilzan ikusi behar. Baina nik sekulako konfidantza dut osatu dugun taldean. Horixe da gure ilusioa, Super Bike-n kajoira igotzea. Euskal ekipo independente batek hori lortzea ez litzateke marka makala izango.

larrun

Hona gure alea,
euskal nazio
proiektu bati
buruz

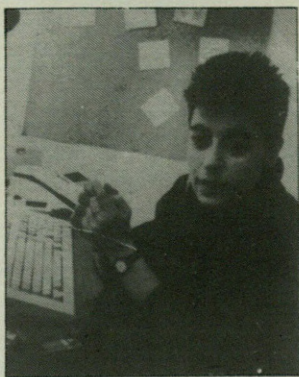
Erranak erran

«AMA, BEGIRA ZAZU» ELEBIDUN?

«Banekien lehendik tentazio nahikoa zabaldua zegoela antzerkilarien artean, baina inor ez da orain artean ausartu, eta beldur naiz ez ote duen honen arrakastak ekarriko bere atzetik elebitasun errealista bitxi horren jarraitzaile mordoa. Martxa honetan Txomin Agirre Chomin del Regato bihurtuko digute aurki.

Juan Garzia.

(«El Diario Vasco», 90-2-21).

«HIZKUNTZ ZERBITZUAK» SORTU

«Enpresa munduan dau den premiei erantzuteko sortu dugu «Hizkuntz Zerbitzuak»: (...) itzulpenak, hizkuntz mailaketa frogak, dokumentazioa eta aholkularitza juridikoa. EKBren lanaz baliaturik eskaintzen ditugu azken bi zerbitzuok.

Maite Alvarez.

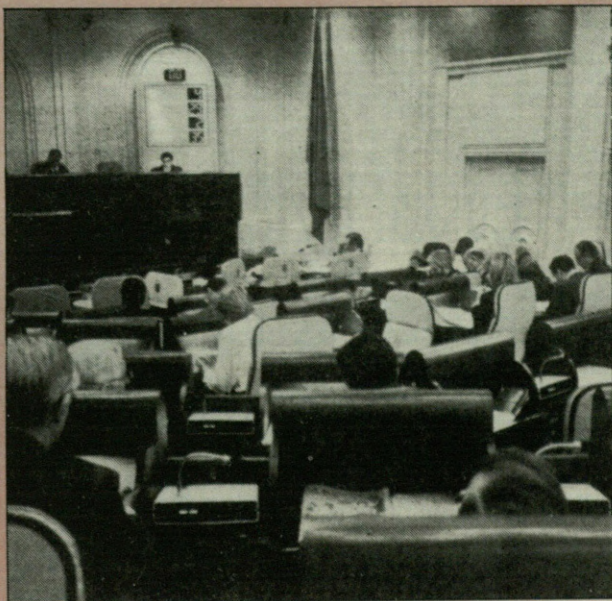
(«Eguna», 90-2-22).

IRAKASKUNTZA ETA EUSKARA

«Euskara populu osoaren ondarea izaki, euskaldunen eta ez-euskaldunen arteko diskriminazio ororen aurka gaude. Alderdi zenbaitek egiten duen irakaskuntza sare ezberdinen bereizketak euskara ikastolen ardurapean utzi nahi du soilik, eta eskola trasferituak erdaldun eta 'antieuskaldunen' gune gisa indartu.

EKB.

(«Egin», 90-2-22).

ABERTZALEEN PROPOSAMENEI UKAPENEZ ERANTZUN

IRUÑEKO LEGEBILTZARRAK EUSKARAREKIKO BAZTEKERIA

Joan den astean Iruñeko Legebiltzarrean Nafarroako Komunitatean balaituko diren aurrekontuei buruzko eztabaida burutu zen, euskararen aldeko proposamen orok ukapena jaso zuela: lehenik, euskalduntzerako egoitza berriak eraiki ahal izateko 100 milioitako aurrekontua; bigarrenik, Etxarri Aranazko ikastolaren aldeko 30 milioitakoa (EEK bat egin zuen PSOE eta UPNren ezezkoarekin); hirugarrenik, euskararen promoziorako 30 milioitakoa; eta azkenik, ETB Nafarroan ikus ahal izateko bitartekoak ezartzeko 25 milioitakoa.

Bien bitartean, euskaltzaleak salaketa kanpaina ezberdinak kalera-tzen hasiak dira: AEK, bizi duen bazterkeriari buruz; Nafarroako Ikastolen Elkartea, Administrazioak jartzen dizkion traba politikoak jakin eraziz; Ikastari, helduen euskalduntzeari ezartzen zaizkion oztipoek; Sakana, Leitza, Imotz, Ultzama, Bortziri eta Antsoaingo udal ordezkariak, zerbitzuen euskalduntzeko plangintza faltagatik...

EUSKARA ZERBITZUAK ETA «MASKARADA»K SORTU

BILBOKO ANTZERKI TAILERRA IHAUTERI SASOIAN PLAZARA

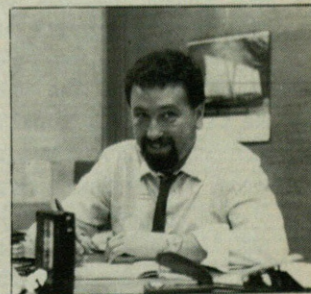
Pasa den igandean aurkeztu zen Bilboko Antzerki Tailerra, «Maskarada» euskal antzerki taldeak moldaturiko *Akerlarrua* kale obrarekin. Tailerra Udaleko Euskara Batzordeak bultzatu du Bizkaiko Diputazioaren babesaz, eta bere zuzendaritza «Maskara» taldearen eskutan geratuko da, orain artean interpretaritza eta maskaragintza ikastaroak eskaintzen ihardun eta gero.

IKASKETA berriak egiteko aukera 107 gehiagotara zabaldu delarik Estatu espainolean, titulazio hauen aurrean UPVk «politika zuhurrez» jokatu beharko duela adierazi du Emilio Barberá errektoreak, irakaslego kopurua handitzearen kontrako agertuz.

Txutxumutxuka

«FUNDACION ALZATE» PSOE-REN LAGUNTZAZ

□ Iragan ostegunean zabaldu zuten bere ateak «Fundación Alzate»k Bilbon, *Cuadernos de Alzate* aldizkariaren inguruko 'intelectuales de izquierda' direla-koek sortua. Jauregi, Recalde, Atienza eta PSOEko ejekutibako hainbat adiskidek kudeatu zuen inaugurazioa, Isabel Celaá, Manuel Agirre eta Jon Juaristik aurkeztua. Aldizkariaren erredakzioa Madriletik Bilbora ekarriko dute; arte erakusketa grandiosak muntatuko; mezenazgo ideia berpiztu eta plataforma kultural sendo bat eratzea dutela helburu: «basada en el librepensamiento crítico». Fundazioaren finantziaketa Gasteizko Kultur Departamentutik eta Madrilgo Kultur Ministeritzatik luzatuko da, nahiz eta urtero jaso duten milioikada zenbatekoa izanzen den argitu nahi izan ez diguten.

HEZKUNTZA SAILA PSOE-RI UTZIKO PNV-K

□ PNV datozen hauteskundeen aurrean Hezkuntza Saila berreskuratzeko mugimenduak egiten hasi zen arren, badirudi berriro ere PSOEren eskuetan utziko duela. Departamentuak egun dituen arazoak epe ertainera konpongaizak iruditzen zaizkio alderdi abertzaleari, eta larriago oraindik, postu horretarako prestatzen ari zen Luis Mari Banderengan konfidantza galdu dute honez gero.

GORKA ARRESE

OROTARIKO EUSKAL HIZTEGIA ETA UZEI-REN LEXIKO BILKETA-LANA
ETORKIZUNeko HIZTEGI NORMATIBORAKO OINARRIAK EZARTZEN ARI

Euskal hizteigintza lexikoaren deskribaketa lanean

Hizteigintza plan luzea trazatu zuen Euskaltzaindiak 84. urtean, etorkizuneko euskara batuaren Hiztegi Arauemailea burutu ahal izatea helburutzat hartuta. Orotariko Euskal Hiztegiak eta Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoak haren bitarteko lan deskriptibo gisan balioko dute.

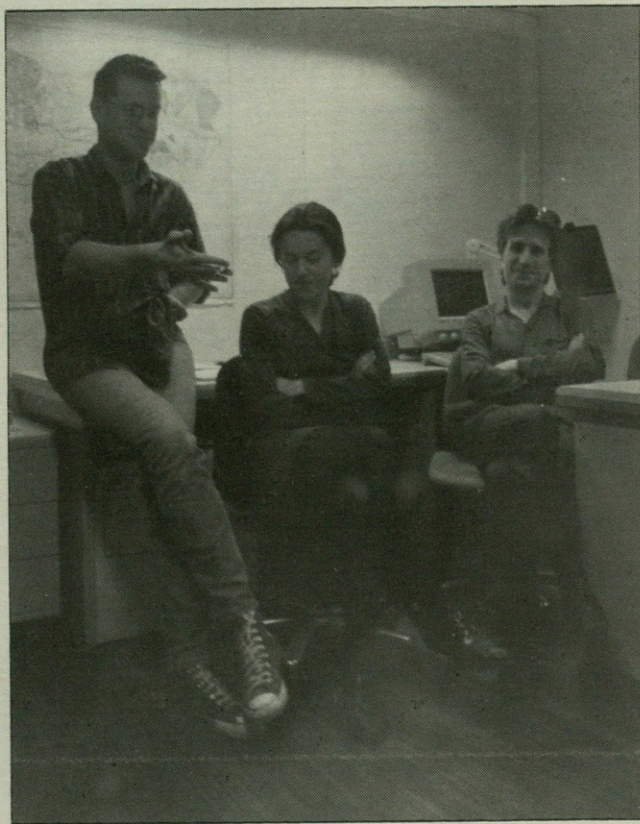
Tradizio ezberdinak eza-gutu ditu euskal hizteigintzak, eta horien fruitu ditugu neurri handi batean gaur egun argitaratuak ezagutzen ditugun hiztegiak oro. XIX. mendeko hiztegiak Aita Larramendiren lanaren egokipenak izan zirela esan liteke, eta XX. mendekoak berriz, Resurrección María Azkueren hiztegian oinarrituak. Beraz, oraindik euskara batuaren Hiztegi Arauemaile edo Normatiboa osatzeko dago, egundaino-koak nahikoa ez direla horretarako. Alde batetik, literatur tradizioa jasotzen ez dutelako, eta bestetik, orain arteko oinarriak garbizale eta populistak izan direlako.

1968.go Euskaltzaindiaren Arantzazuko Biltzarren ondorioz *Batasunaren hiztegia* eta 1975ean kaleratutako *Zortzi urte arteko ikastola hiztegia* baino ez dira Euskaltzaindiak batasunerako eman dituen erabaki mailako oinarritzko hiztegiak. Aurretik ordea, Euskaltzaindiak Koldo Mitxelenari

Azkueren hiztegia osatzeko mandatuia luzatu zion 50. urteen hamarkadan.

Mitxelena Azkueren hiztegiaren gainean lanean hasi bezain laister, ohartu zen osatu baino berri bat egiteko premian zirela, euskaraz euskalki eta garai guztietan erabili izan den lexikoa bilduko bazen. Gisa horretan, Mitxelena fitxak egiten hasi zen, 20 urtetan kasik 300.000 bildu zituela zapata kaxatan gordez. Ibon Sarasolak kontatu digu nola bildu zuen hainbeste-ko fitxa kopurua Mitxelenak: «emazteak, seme-alabek eta hauen lagunak artean metatu zituzten. Koldok meriendaren truke jartzen zituen lanean, han eta hemen argitara emandako guztia ebaki eta fitxatan ezarreraziz».

1970. urtean Mitxelena eta Sarasola Salamancako Unibertsitatean zirelarik eman zioten hasiera hiztegi handi baten lehen borradoreari. «Pott egin genuen ordea, ez bait genuen hainbeste lan egiteko baldintza aproposik».

Ibon Sarasola, Orotariko Euskal Hiztegiako bi lankiderekin.

Plangintza trazatu

1981eko abenduan Euskaltzaindiak Hiztegi Orokorra egiteko asmoa agertu zuen, Hiztegi Hiritartua (Arauemailea) martxan jartzeko batzorde bat sortu eta hiztegi espezializatuak egitearekin batera. 1983an Hizteigintza Batzordea izendatu zen, eta 1984ean Hiztegi Orokorra (edo *Orotari-*

ko Euskal Hiztegia) egiteko languntza jaso zuen Jaurlaritzatik eta Diputazioetatik. Une berean, Hizteigintza batzordeko idazkari zen Mikel Zalbidek epe luzerako plan bat trazatu zuen, Euskaltzaindiak onartua.

Plangintzaren arauera, 1984tik 1990era bitartean, Orotariko Euskal Hiztegia burutuko zen; Lexikologi erizpideen finkapena egingo (hitz-eraketa-

rako prozeduren ikerketak); eta egungo euskararen bilketa-lan sistematikoa osatuko. Osean, 1990tik aurrera ekingo litzaioke Hiztegi Hiritar Arauemailea deliberatze lanari.

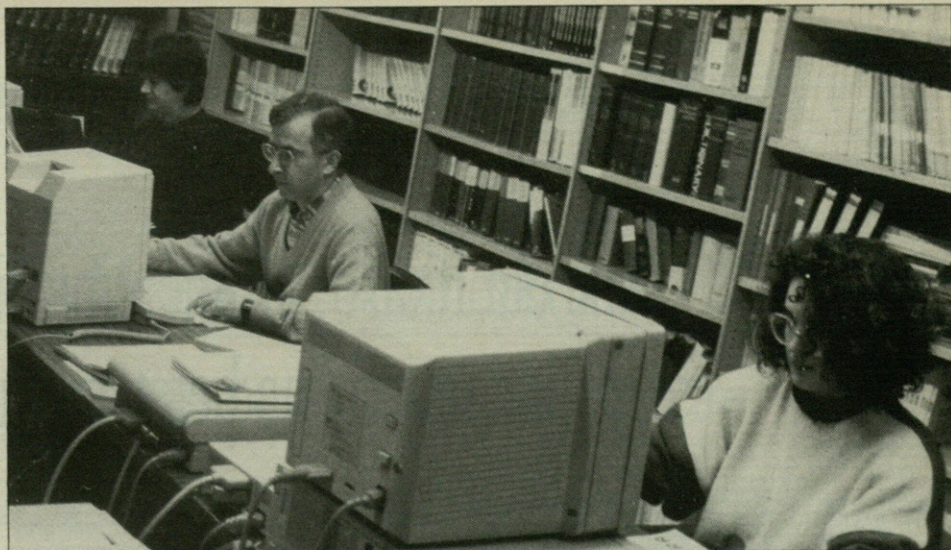
Urteek aurrera egin dute, baina Orotariko Euskal Hiztegia eta Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoa bere hasieran besterik ez daude, uste baino lan gehiago eskatzen bait dute. Zer biltzen dute bada aipatu bi lan hauek?

I. Sarasola: «Azkuerenak ez digu balio»

Orotariko Euskal Hiztegiak Etxeparengandik hasita 1970. urterainoko, hau da, euskara batuaren aroa hasi zen arterainoko lexikoaren bilketa eta deskribaketa egingo du, 300 libururen hautaketa egin eta 4 milioi testu-hitzen hustuketa eta gero. 8 lagun ari da honetan lanean (4 erredakzioan eta 4 zuzenketan), eta dagoeneko zenbait tomo kaleratu da.

«Ezin esan liteke gurean literatur tradizioak ahozkoan eragin handia izan duenik», adierazi digu Ibon Sarasolak, «baina ahozko tradizio prestigio-tsuen atzean literatur eredu bat dagoela ohartuko gara. Orotariko Euskal Hiztegia egiteko autoridadetzat ditugun idazleen testuak primatu ditugu lehenik, eta eskaz dagoena gero, euskal lexikoaren deskripzio historikoa osatu arte».

Sarasolaren ustez 10 tomo izango dira lexikoaren historia bilduko dutenak, «eta lehen Euskara Batuaren Hiztegia egiteko erizpide falta baldin bazeen, bilketa honek oinarriak ezarriko ditu gerora erizpideok finkatu ahal izateko». Lana ordea luze joango da oraindik, nahiz eta denborari orduak jan nahian bezala presaka diharduten lanean. «Hasiera izan da latzena. Gero dinamika hartzen da eta bizkorrago aritu ahalko gara. Gure arazorik handiena

GORKI

UZEIko lankideak Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoan murgilduta. Erdian: J.A. Aduriz.

erreferentzia falta izan da, esate baterako, Azkuek ere ez digu balio».

Retana-ren Diccionario de Autoridades aipatu diogu. «Tira, material bilketa handia dago hor, nekez eskura daitekeena gainera, baina akats lexikografiko ugari eta handiak ditu. Zera gertatu da hiztegi horrekin, esku askotatik pasatu direla bilketa lanak, eskulanez osatu dutela, eta batez ere sistematizazio lana falta duela. Oso zaila da baldintza horietan taimaina horretako hiztegia ongi landuta egitea». Alde horretatik pribilejiatutzat ikusten du Sarasolak bere burua: «lan baldintza egokiak eskaini zaizkigu, eta horregatik erantzunkizun handiagoa daukagu; jendeak hainbeste eskatu beharko liguke behintzat».

Azpiegitura informatikoa ezinbestekoa dute lan honetarako, 4 milioi testu-hitzeako kopurua aztertu beharrez, bakoitzak bere kodeaz: data, idazlea, euskalkia, testu mota... «Hustu-

keta lana eskuz egin genuen, eta gero dena informatizatu».

UZEI Euskaltzaindiaren plangintzan

UZEI elkarte ari da Euskaltzaindiak onartutako plangintzaren beste zatia burutzen: Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoa, alegia. Egundaino terminologia teknikoaren alorrean 35 hiztegi kaleratu ditu UZEIk, eta beste batzu ere badira proiektuan. «Horri dago-kionean», mintzo zitzaigun Andoni Sagarna, «azken 10 urteotako lana berrikusi eta inkoherentziak konpontzen dihardugu».

UZEIren gaur egungo beste lan inportantea EEBS proiektua da, Hiztegi Hirirtatu Arauemaileak beharko duen Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoa osatzea. Euskaltzaindiak lan hau beregain hartzeko asmorik ez zuela adierazi zuen 1987ko urtarriko bileran, eta plangintza horretan parte hartzeko proposamena luzatu zion

orduan UZEIk, urte bereko irailan onartuko zena.

«Euskara batuak behar duen hiztegi arauemailea ezin da oinarritu, ez hizkera arkaiko batean, ez txoko hizkera batean, batzbesteko erabilera literario garaikidean baizik», nabarmendu zuen Sagarnak Jakin aldizkarian izkiriartu artikuluan batean. 1990. urtetik 1987ra bitarteko ikerlanean ari da UZEIko ekipoaren erdia —8 lagun—, XX. mendean argitaraturiko euskal idazkietan erabili den hiztegia aztertzen. Argitalpenen bilketa egin eta geroko emaitzak segidakoak dira: ia 85 milioi testu-hitz plazaratu da liburuetan eta 143 milioi kazetaritzan. Hortik muestra edo lagin bat hartu behar izan dute: 2 milioi testu-hitzeako aztergaia.

UZEIk 1991ko azkenera arte arituko da lan honetan. Orduan Euskaltzaindiak erabaki beharko du bilketa lanaren baliapidea zein erizpideren arauera egin beharko den aurrera begira. Euskal Lexikoaren historia (Orotariko Hiztegia) eta egungo erabilera (EEBS proiektua) burutzean, deskribapenetik arauera abiatu beharko du euskara batuak, lexikografiari dagokionean.

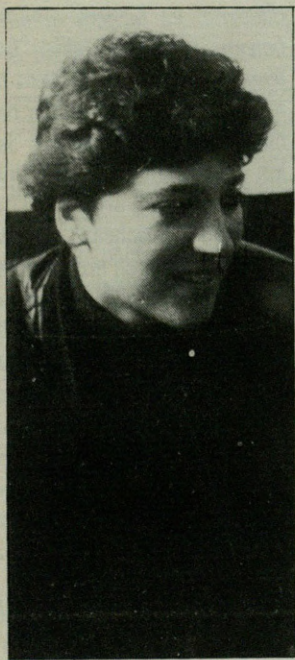
GORKA ARRESE

«Euskara batuak behar duen hiztegi arauemailea, batzbesteko erabilera literario garaikidean oinarrituko da»

EUSKAL KANTAGINTZARA ABESLARI BERRIAK BILTZEN ARI (3)

Ane eta Itxaso: «Kantagintzak oso alor murriztua betetzen du»

Betidanik koadrilakoak, urteak daramatzate Bilboko alde zaharrean kantari, lagun giroak horrela agintzen duenean. Hegoaldean kantatzeko ohitura galduta, Iparraldera joaten direnero jo ta ke ibiltzen omen dira. 'A kapela' kantatzen dute, musikaren laguntzarik gabe.

txartela lortu zuten eta. Poteo giroan eta lagun artean kantatzen ohi zuten soilik, baina Irurin buruturiko Euskal Herriko Kantu Txapelketaraino iritsi ziren; gutxi batzu izan ziren bertan instrumenturik gabe, 'a kapela' kanta-tu zutenak.

Iparraldean hobeki

Sarri askotan hurbiltzen dira Iparraldera, «lagunak bisitatze-ra», eta Bilbon sortutako afizioak plaza egokia topatzen du bertan. «Hegoaldean guztiz galduta dago 'a kapela' kantatzeko ohitura, baina Zuberoan eta oraindik badago kantagintzarako afiziorik. Jo ta ke ibiltzen gara joaten garen bakoitzean». Gazte jendeak euskal kantagintza alde batera utzi duen arren, ez dute uste galduko denik, «baina gatz da oso, alor hori oso murriztua dago. Publiko oso urria da, eta hortik ezin zara mugitu».

Erdi txantxetan, iaz Euskal Herriko Kantu Txapelketan parte hartuko zutela komentatu eta Anek besterik gabe bikotearen izena eman zuen. Basaurin jokatu zen kanporaketa, eta bertara agertu ziren: «entzutera ustez, baina geu izendatu gintuztenean, sinetsi ezinik, ausardiaz bete eta igon ginen eskenatokira». Ez ziren hain txarto atera, Bizkaiko finalerako

Inoiz kanta berriak sortzea ere pasa zaie burutik, «ez justu geuk egitea, musikan jantzia dagoen lagunen bati eskatzea baizik», baina oraingoz Zuberoako kantu zaharrak kantatzen dituzte gehienetan. Bizkaikoak musikaren

kontu handiarekin ibili arren galdut egiten dute normalean».

Kanta zaharren gaurkotasuna

Aintzinako gaiak ditu kantagai Santutxuko bikote honek, baina ez dute uste atzera, iraganean galdutako kontuak direnik; «gehienak Zuberoako problematika dute oinarrian, eta orain hainbat urte zein gaur egun problematika berak jarraitzen du han. Jendeak Parisera alde egiten duela, euskararen galera, emakumezkorik ez dutela... Azken hau egia da, eta mutilak super kardiako daude; kanpotik ikusita esajertua dirudi, baina bertan ibiliz gero ikusten da zein arazo larria den».

Traba guztien gainetik kantagintzarekin aurrera jarraitzeko asmo tinkoa dute, modu formal eta artifizial antzera entsaiatzen hasi gabe beti ere, «ze erdi behartuta horretara jartzen garenean ez bait zaigu ateratzen, mutu gertatzen gara. Gainera beti gaude kantari». Elkar hain ondo ezagutuz gainera ez dute konpenetrazio arazorik.

Elkar hizketa amaitzean, tristoraz aipatzen dute berriz kantagintzak pairatzen duen bazterketa, «eta kontua ez da jendeari ez zaiola gustatzen, geure ustez behintzat ohitura kontua da. Belarria ohituz gustatzera iritsi daiteke, baina bestelako musika hainbeste entzuten denez, ohitura galdu egin da».

XABIN MAKAZAGA

laguntzaz hobe gertatzen direla diote, «baina Zuberoakoak ezin aproposagoak dira 'a kapela' kantatzeko, eta musika sartzean,

“Kontua ez da jendeari kantagintza gustatzen ez zaiola, ohitura falta baizik. Belarria ohituz gustoa ere hel daiteke”

WINDSOR GALERIAN ERAKUSKETA ZABALDU BERRI DU

Txus Melendez: «Ezinezkoa da gure gizartean postmodernista izatea»

26 urtetako bilbotar honek beste hiru artistekin batera arte erakustaldi bat egin berri du Bilboko Windsord galerian. Hiru margolari eta eskultore baten obrak izan dira ikusgai jende arruntaren harri durako.

Leoako Arte Ederretako fakultatean elkartu ginen bere arte erakusketari buruz mintzatzeko. Egun, soldaduzka tarteko dela, arratsaldean ematen ditu klaseak baina ondoren bere soldadu bete beharretara murgiltzen da. «Soldaduzkak etena markatu du nire pintore bizitzan».

Pinturan txikitatik izan omen da zaletua, urte gutxiarekin hasi zen lehen kuadroak margotzen eta gaur arte jarraian praktikatu du, egun zaletasun horretatik, arte irakasletzatik, bizi delarik. Kuadro bat margotzen hasten denean beti izaten du ideia bat buruan eta bera margoaren bidez azalerazten saiatzen da. «Albistei buruz marrazten dugu, irakurri edo entzuten ditugun albistei buruz, egiten ditugun marrazkiak egoera sozialarekin zertikusa duten albisteak dira eta hauek sortarazten didate marrazteko grina».

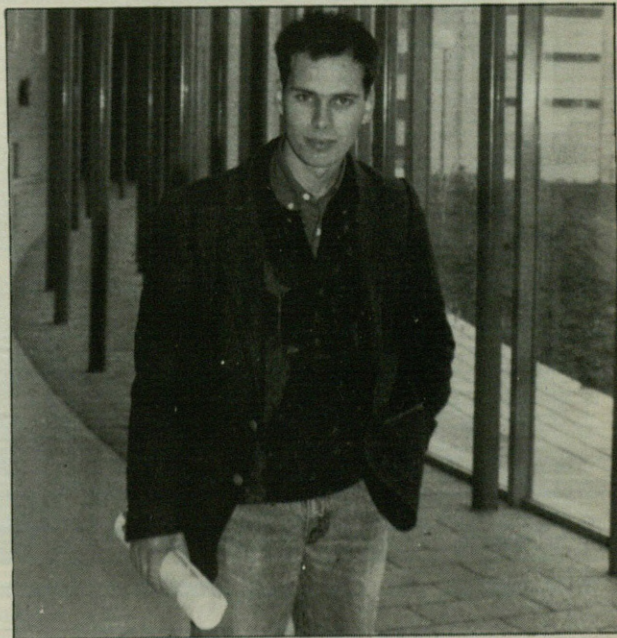
Badirudi artea ezagutzen ez duen pertsona batentzat zaila dela margo bati buruzko balorazioak egitea; askotan artistari onena iruditzen zaion margoa ikusle arruntak ez du ulertzen. «Zoriturrez bada artista eta ikuslearen arteko eten bat eta eten hori konpontzen saiatu be-

harko dugu artistok, ikusle arrunta ez bait dago artea ezagutzen ohitua».

Margolari bakoitzak oinarri bat behar du bere obra finkatzeko; gehienek beraien bizitzako unetik garrantzitsuenak hartzen dituzte eta horrek azpimarratuko du bere obra guztia. Txusengan nahiko bitxia da, «batez ere nire oinarria hizkuntzarekin lotu dut, euskaldun berria izateak eraginik izan du nire obran, euskarak oinarri bat eman dio; tradizio batetan sartu nahiz eta badi eraginik marrazteko moduan (batez ere koloretan), Iturrinoren gan arintasunagatik eta irakurritako euskal liburuetan batez ere».

Sariak eta modernidadea

Sariak eskuratzea izaten da artistak fama lortzeko biderik errazena. Txusek badiu hainbat sari, horien artean Bizkaiko Arte deiturikoan hirugarrena. Sariak irabazteak egun beharrezkoa gertatzen da artista batentzat erakusketari egin nahi badi. Argi frogatua dago erakusketaren bat egiteko artistak «izena» behar duela, eta izen hori lortzeko sariak irabaztea derrigorrezkoa

«Zoriturrez bada artista eta ikuslearen arteko eten bat, eta eten hori konpontzen saiatu beharko dugu artistok»

da». Artista gazteen egoeraz zera dio: «askok dio gazteen garaia dela baina gazteentzat nahiko zaila da, beti edo gazteegia edo zaharregia zara eta ez dago erdiko puntu bat. Traietoria bat eskatzen dizute erakusketa bat eman aurretik baina inor ez bazara ez dizute ezer emango».

Modernitateari buruz artista eguneko garaiari lotua dago eta ezin du ihes egin. «Ezinezkoa da egungo gizartean postmodernistak izatea». Modernismotik post-

modernismora pasatzeak, industrializaziotik fase berri batetara pasatzea eskatzen du eta hori ezinezkoa da Euskal Herriko egoeran. Txusek bere burua modernotzat jotzen du, «artista moderno euskalduna naiz, herrian finkatua, herriko arazoa ulertu eta artearen bitartez interpretazio bat eman nahi diot. Arte Modernoak eman digun hausnarke-ta tresna bat pintura izan da».

JOSEBA AZPEITIA

LABAYRU IKASTEGIAK ANTOLATURIKO LITERATUR IKASTARÓAK HASI

Alegigintza aztergai literatur tradizioari beha

Aurtengoan hirugarren urtera dator Labayruko 'Mikel Zarate' iker mintegia literatura esparruaren barnean ikastaroak antolatzen hasi zenetik. Euskal alegigintza landuko da honakoan, betiere arlo mugatu eta serioak eskaintzeko asmoz.

Alegia edo fabula literaturarekin eta hezkuntzarekin loturik dagoen idazte mota izaki, euskal literatura beste arlo batzuetan emaitza urrikoa izan bada, aintzinatik dator alegigintza ondarea osatu duten idazleen jarduna. Mundu klasikotik hasi, XVIII. mendearen barrena, gaur egun arte jenero honek garapen aberats eta jarraia izan du mendeetan zehar.

Labayru ikastegiak antolatu duen ikastaro honetan, espainolezko nahiz frantsesezko alegi ondarearen azterketak betetzen du lehen atala, aurrera euskal alegigintzari heltzeko.

'Mikel Zarate' literatur mintegiko partaide den Asier Astigarragaren hitzetan, ikastaro honen antolatzea ez ei da samurra: «*mota honetako ikastaroak eskema guztietatik kanpo*

daude, eta ondorioz ez da bate-re erraza subentzioak lortzea. Eta bestaldetik, jakin badakigu gaia espezializatua dela eta ikasle talde handiak ezin direna lortu».

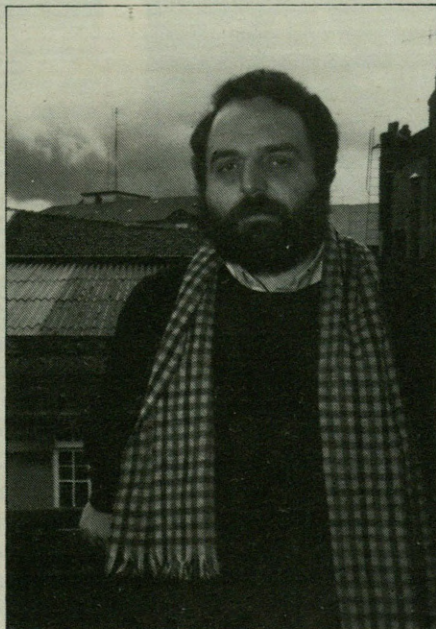
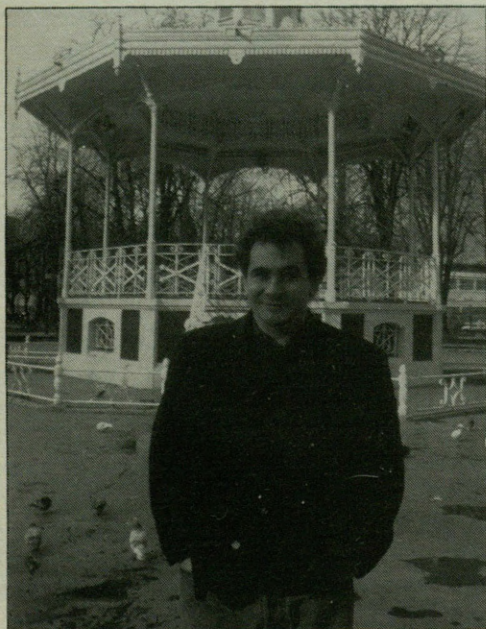
Dena den, beharrezko iruditzen zaio bai euskal literatura eta gramatika lantzerakoan arloa mugatzea. «*Agian deigarriagoak izango dira gai orokorrak, jende gehiago erakar bait dezake. Baina askoz ere serioagoa da gaia mugatu eta gano-rak azterketa bat egitea; beharrezkoa da. Hitzaldi eta ma-hainguru asko antolatzen da baina ez dira hain aberasgarri, eskaintza serioago bat egin behar da».* Beraz, ahalegindu dira gaia lar orokorregia ez dadin izan.

Autore zaharren poetikari buruz

Euskalduntze eta alfabetatzeak goia jo bide duela uste du Astigarragak, eta bestetik ez dela nahikoa bertan geratzea, euskal kulturaren ezagutza bultzatu behar dela. «*Ez da nahikoa jendea alfabetatzea, hizkuntza hedatuz doan heinean, beste esparru denak ere hedatzea beharrezkoa da».* Tradizio literarioa apenas ezagutzen ez dugula dio, «*sarritan autore zaharrak aztertu dira, baina beti hizkuntzaren inguruan; gutxitan landu da hauen poetika maila. Askotan, kasik gehienetan, hizkuntza bait dugu helburu, eta ez bitarteko».*

Aste honetan bertan hasi den ikastaro honek martxoaren 29a bitarte iraungo du. Bertan hitzaldi ezberdinak antolatu dira, non Bernardo Atxaga, Jon Juaristi, Mikel Agirreazkoena-ga, Xabier Altzibar, Igone Etxebarria eta beste izango diren. Ikastaroarekin amaitzeko alegi a ipuin kontaketa saio bat izanen da, «*apur bat ohizko hitzaldien seriotasunarekin apurtzeko edo. Gainera kontutan izan behar da, jenero literario hau sarritan ahozkoa izan dela».*

Joandako bi urteetan legez, aurtengoan ere asmoa dute hitzaldi sorta hauek osatzen duten ikastarotik liburu bat argitaratzeko; konkretuki 'Gau-ontza' izenez zabaldu zuten argitalpen sailean.

Bernardo Atxaga eta Jon Juaristik parte hartuko dute Labayruren literatur ikastarootan.

LOREA AGIRRE

ALBISTE, AZTERKETA, GOGOETA ETA KRITIKARAKO PLAZA BILAKATUKO

«Bat» soziolinguistika aldizkaria kaleratu berri du EKBk

Urte batzu badira Euskarazko Kulturaren Batzarreak soziolinguistika aldizkari bat kaleratzeko asmoa zerabilela. «Bat» deituraz aurkeztua izan da aste honetan, J.L. Alvarez 'Txillardegí' zuzendari duela eta Bego Etxebarria erredakzio koordinatzaile.

Soziolinguistika mami-tzat hartuta, formazio, ikasketa eta gogoetarako materialaren sortze premia nabarmendu izan dute urteotan EKBko kideek erakundearen sorreratik. Orain bi urte hartu zen aldizkaria martxan jartzeko erabakia, eta iazko lehen hilabeteetan moldatutako proiektuaren emaitza izan da aste honetan kaleratutako «Bat» aldizkaria, ehun orrialde inguru biltzen dituen.

Linguistika, soziologia, glotopolitika arazoetan jakitun diren pertsonen kolaborazioak bereganatu ditu EKBko erredakzioak, betiere soziolinguistikaren alorrean eritzi ezberdinetatik ager daitezkeen ekarpenak eztabaidagai gisan baliatuak izan daitezen, hala unibertsitatean nola euskararen alde lanean diharduten elkarte eta erakundeetan.

«Bat» deiturak hizkuntza nazionalaren aldeko batasunari eta lurraldetasunari egiten dio erreferentzia, elebakartasuna aldarrikatzen duela helburutzat. «Ikerkuntza eta borroka linguistikoaren artean zubi egiteko balioko digu material honak», aipatu digu aldizkariaren

zuzendari den Jose Luis Alvarez Txillardegik. «Beste herrialdeetako esperientzien informazio bilketa egiteaz gainera, hemen egiten diren lan eta esperientziak plazaratuko ditugu».

Hizkuntz perfilak: bi ikuspegi

Edukiz, gai teorikoek osatuko dute aldizkariaren muina, soziolinguistika albistegia eta bibliografiarekin batera. Gisa honetan, lehen zenbakirako *Hizkuntz Perfilak* hautatu eta gaiaren inguruan, bi lagunen eritziak kontrajarri dituztela: Hizkuntz Politikarako Idazkaritzako partaide den Mikel Ugalderena eta Donostiako Udalako Euskara alorrean ezaguna den Inaxio Agirrerena. 30 bat orrialde orotara, eritzion aldamenen Legea ere ageri dela eraskin moduan.

SIADCOk Iparraldean burutu zuen azterketa lana dela eta, Iñaki Larrañagarekin elkar hizketa luzea lotu dute baita ere 20 eta piku orrialdeetan barrena. Bestelako kolaborazioen artean aurkituko dituzu hala-ber, Erramun Bachoc, Xabier Falcon, Joxe manuel Odriozola

Txillardegí eta Bego Etxebarria, «Bat» aldizkariko zuzendari eta koordinatzailea.

«Ikerkuntza eta borroka linguistikoaren artean zubi egiteko balioko du «Bat» aldizkariko gogoeta eta eztabaidarako mamiak»

edota Ignazio Ruiz Olabuena-ga.

Aurten hiru zenbaki argitaratzeko asmoa du EKBk, mementuan mementuko gaiak bilduko badira ere, hurrengoetarako Europa mailan lurraldetasuna eta eskubide teritorialari buruzkoak aurreratuak omen dituzte, Belgikako egoera kasu.

«Soziologiaren artean batez ere», izkiriatu du Txillardegik aldizkariaren aurkezpenean, «gero eta ausarkiago entzuten

dira hizkuntzalari hutsen kontrako kritikak. Gehiegitan aztertu izan dira hizkuntzak hiztunak ahantzirik; hitz batez, hiztunen erabilpenetik at». «Bat» aldizkaria, hain zuzen, soziolinguistika eta glotopolitikaren alorrean erroturik dauden ideia nagusiak ezagutarazten saiatuko da, gogoeta eta eztabaidarako plaza bilakatu xegez.

GORKA ARRESE

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

ORDIZIA

Martxoaren 2tik 11ra
BARRENA KULTUR ETXEA

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZA POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

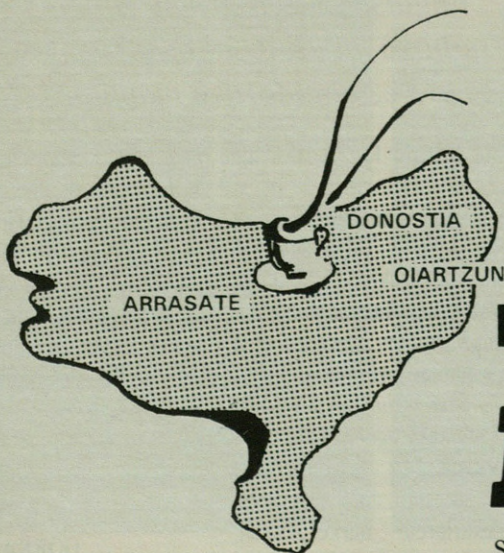
ZINKUNEGI
O P T I K A

NEGUI
I C O

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

METROETAKO GRAFITIAK DOLUZ

IHESak jota hil da Keith Haring New Yorken

«Sinpleak dira nire irudiak, eta honi arte deitzen ez badiote ere, erraz ikus daitekeen zerbait izatea nahi dut. Artea izan ala ez izan, ez da hori garrantzitsuena. Eta besteak mespretxatu gabe —Scharf, Combas, Boisrond...—, neu naiz zalantzarik gabe pentsamendu primitibotik eta sinboloetatik hurbilen dagoena».

Aitorpen hauek duela laupabost urte egin zituen Parisen 5/5 *France/USA* erakusketan, ordurako bai USAn bai Europan ezaguna zelarik. Sylvanien jaio zen duela 31 urte eta berak zionez, aspalditik pintatzen zuen eta, seriotan 18 urtetatik. Arte ikasketak hasi zituen Pittsburgh-en baina berehala utzi eta New Yorkera jo zuen. School of Visual Arts-en bitartez arte munduko ingurutan sartu zen eta, besteak beste, Andy Warhol ezagutu. 1980an kalean pintatzen hasten da eta urtebete beranduago, metroan. Eta metroko grafittiek ekarri zioten ospea, erakusketa kolektiboak, bakarrekoak, Europa...

Aurkitzen zituen euskarri guztiak erabiltzen zituen bere lanetarako, giza gorputza barne —New Yorken 85ean Grace Jones-en gorputza pintatu zuen rap musikaren fondoarekin—. Metroa, kalea, galtzontziloak, panpinak, kartelak, erlojuak, edozein gauza eta denak. «30.000 edo 40.000 pezetatan koadroa erosi ezin dutenengana, mundu errealeran heltzeko beste modu bat» bilatu nahi zuen.

Baina kontrakoa eman badezake ere Keith Haring mutil zintzoaren irudi standarra zen. Ez zion inori kontra egiten, ez zuen praktika politiko edo radikalik egin nahi.

‘Zerbait’ egin nahi zuen, besterik gabe.

Merkatu munduan erabat sartuta zeogen —gogoz ala gogoz kontra—, eta IHES-ak jota zegoela plazaratu zuenean haxe izan zen Tony Shafrazi bere martxantearen erantzuna: Haring-en lan guztiak gorde egingo zituen hil arte, prezioaren igoera nabarmenaren zai. Gaur egungo prezioak 6 milioitik 30 milioi pezeta bitartekoak dira lanaren garrantziaren arabera.

Poliziarekin izan zuen arazoren bat, *a priori* berarentzat ez ziren espazioetan pintatzeagatik baina, gehienetan pasadizu hutsak izan ziren bere graffitiak neurri batean, gizarteak puritanoak onartutakoak bait ziren. Graffiti ulertezinak, aurpegirik gabeko pertsonaiak. Mugitzen dira, dantza egiten dute eta batzutan aluzinatu ere baina ez dute inoiz gauzen garapen ordenatua oztopaten.

Batzuen ustez azalean gelditu zen Haring, murruek atzekaldean ez omen zegoen ezer. Nolanahi ere komunikatzeko antisia bazuen, praktikan erabat lortu ez bazuen ere: «Jendearekin benetan komunikatu nahi baduzu, mundu artistikotik harantz joan behar duzu».

J.M. HERITZ

Zipristinak

SALZBURGO-KO LIRIKA JAIALDIAZ EZTABAIDA

□ Urtetako aurrepenarekin hasi dira austriarrak kezkatzen Salzburgoko Lirika Jaialdi famatuaren etorkizunaz. Abiapuntua, bi urte barru horren zuzendaritza hartuko duen Gerard Mortimer-en prentsaurrekoa. Ezer gutxi aipatu zuen Mortimer-ek 1992tik aurrerako programazioaz baina orain arteko zuzendaritza gogot kritikatu zuen. Ez omen dira egokiak helburu berriei aurre egiteko. Aldaketa horien funtsa zein izango den zai armak gertu dituzte kritikoeak.

IVO WATTS-RUSSEL ETA BERE DISKETXEA

□ Hori da behintzat Ivo Watts-Russel 4AD disketxe britainiarraren buruak uste duena. Duela hamar urte sortu zen label txiki hau eta urteekin arrakasta nabaria lortu du printzipioei uko egin gabe. Musikariekiko harreman berezi samarra izan daiteke horren arrazoietakoa bat, kontratuak ez bait dira hainbat urtetan hainbat disko egiteko. Inspirazioan sinisten du Ivo-k eta musikariek nahi dutenean bakarrik grabatzen dute. Fruituak, *Pixies*, *Pale Saints*...

EDU LOBO, BOSSA NOVA-KO BIGARREN BELAUNALDIA

□ Bere erreperitorioko sasoi guztiak bilatu nahi dituen ikus-kizunarekin ari zaigu orain Europan Edu Lobo brasildarra. Hogeitazazpi urtetako ibilbide eman-korrek eman dio egun duen pisu espezifiko. Kontzertuak eta horrez gain filme, antzerki eta balletetarako musikak. Lagun eta kolaboratzaileak Aírto Moreira, Chico Buarque... «Orain kantatzea ez da jateko beharra, aukera baizik eta asko gustatzen zait eszenatokietara itzultzea».

Zinema

Zur eta lur

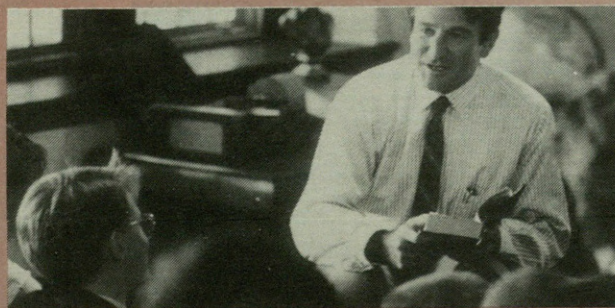
● 'La Pasion de Camille Claudel'. Isabelle Adjaniren lan erraldoia, Depardieuren lan bikaina. Pelikulak sona lortu zuen Prantzian, bertoko hamaika mila sari jaso ere. Orain oskargai dago. Adjaniren edertasun izotzuak Claudeli bizitza eskaini dio. Kontestuan jarriarik orduko eskultore Rodin zenak Camille emakume geniala odolhustu zuen. Emakume ezagutugabea, sona urteak beranduago eskuratuko zuena, ez zuen beste erremediorik erotzea baino. 30 urte eman zituen eroetxean, hala bukatu ere artista-bizitza. Eskultura, Adjani eta Depardieu gustatzen zaizkienentzat. Ez dago txarto.

● 'Atame'. Almodovartasunaz blai edo-ta Almodovarkeriaz oka? Berlinean ez du arrakastarik lortu esperantza guztien kontra. Estatu espainoleko modan mende gaudenok ikusi beharra. Amodioa erakusteko era bitxia aukeratu baitu oraingo honetan zuzendari kuttunak. Sekuestro bat. Hori baita haria, hornidurak zeuek epaituko dituzuelakoan.

'DEAD POETS SOCIETY' ASKATASUN BIZIERAGILE

Zuzendaria: Peter Weir. **Aktoreak:** Robin Williams. **Musika:** Maurice Jarre. **Argazkia:** John Seale A.C.S. **Produktzioa:** Steven Haft. Touchstone Pictures. **Estatuak Batuak.** 1989.

Gozoki mingots bat da filmea, sabelean astinkadatu bat eragiten duena irentsi eta gero.

Gai hautatueta ohitu gaitu Weirrek. 'Unico testigo' filmean Amish sektaren deskribapen iradokorra burutu zuen-eta, krimeneko lekuko bakana Amish-umea. 'Mosquito Coast'-en oster aita asmatzaile ero, bero eta zoro batek zibilizaziotik hanka eginez oihenera bere familia osoa eramaten zuela, seme-alaba ugarien gozokontra eta finean hauen kalterako.

'Dead Poets Society' azken filmean mutil, nerabe kuadrila baten garapena dakusagu. Eskola pribatu 'eredugile' batetan. Britania Haundiko 'Public School' deritzoten antzeko batetan baina Estatu Batuetan kokatuta. Denok jabetzen gara, jabetu ere, halako eskolatan hezkuntza sendoa jasotzen dela, dutela. Horretarako bidaltzen baitituzte gurasok hezkuntza jasotzeko, gero gizartean postu gizen bat lortzeko. Nerabe mukuok eskolan daude beraz.

Egunen batez literatur irakasle batek irauliko dizkie ordurarte irentsitako eskemak. Eszena: 'Har itzazue zuen olerki liburua. Eta hasierako orrialde guztiak urra itzazue.' eta gazteak aho bete hortz.

Gaia ez da benetan berria, 'Goodbye Mr. Chips' ikusia dutenak giotze antzekoekin behaztopatuko ziren baina askatasunaren eta honekin batera iraultzearen sinbolo den irakaslearen rola (Robin Williams paregabea) xamurki tratatua eta bai dela berritzaile, gartsu, kementsu. Irakasle honek probokatzen du, eragiten du. Mezua jasoko dute ikasleek (askatuek), bakoitzak bere neurri zein ahalbidean arabera naski.

Irakasleak establishment delakoa ere printzatu du, eskolak barkatuko ez diolarik.

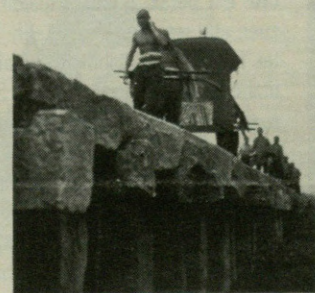
'Hegoak ebaki banizkio' kantuarekin paraleloa eginez, filmean aitzak semeari 'hegoak ebaki zizkion' baina aitzak ez zuen 'txoria' maite. Eta zuk, eta zuk?

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Zine Klubak

● Groseko Auzo Elkarteak antolatutako zine forumaren barnean, larunbat honetan, martxoak 3, arratsaldeko zazpiretan, Percy Adlon zuzendariaren **Los últimos cinco días** filmea eskainiko dute. Brandeburgoko atea, Munduko Bigarren Gerra, Gerra Hotza eta bere ingurua duela zortzi urte burututako produktu honetan. Hilaren 10ean berriz, Jim Henson eta Frank Oz zinegilearen **Cristal Oscuro** lana proiektatuko dute.

● Bilboko Fas Zine Klubak ziklo berri bat estreinatuko du martxoaren 5ean: Komedia amerikar klasikoa, berria. Eta filmografia berria hasteko, Alan Alda zuzendari eta aktorearen hirugarren filmea aukeratu dute, **Una nueva vida**.

● Azkoitiko Gaztetxeko Zine Klub taldeak Joseph Loseyren **Accidente** lana eskainiko du datorren igandean, martxoak 4, herriko Kultur Etxean. El mensajero pelikularen zuzendariak bigarren mailako lan txukuna burutzen du oraingoan.

● Basaurin azkenik, larunbat honetan, martxoak 3, Steven Spielbergen produkziopean trebatutako **The Goonies** pelikula eskainiko dute umeei zuzendutako zikloaren barnean.

Ikastaroak

● **Euskal alegigintzaz ikastaroa** antolatu du Labayru Ikastegiko "Mikel Zarate" Iker-Mintegiak, xede duen literatur ardatzari jarraiki. *Alegia* edo *fabula*, literaturarekin eta hezkuntzarekin lotuta dagoen idazte mota, geure esparru kulturalen mundu klasikoan dago errotuta. XVIII. mendetik euskal literaturak ezagunak ditu alegigintzan jardun izan diren autoreen idazlanak. Labayru Ikastegiak antolatutako ikastaro honetan, euskal alegigintzan sakondu eta estatua espainiar eta frantseseko kasuak ere aztertuko dira. Hizlarien artean azpimarragarri Mikel Agirreazkuenaga, Jon Juaristi eta Bernardo Atxaga. Ikastaroak otsailaren 27tik martxoaren 29ra arte iraungo du, eta azken egunerako alegi eta ipuin kontaketa ere antolatu da. Saiok arratsaldeko 7etatik 9etara izango dira, Labayru Ikastegiak Bilboko Indautxu auzoan duen egoitzan, eta informaziorik edo jaso nahi izanez gero, dei 94-443.76.84 telefonora.

Egonaldia

● **Euskarak irabaziko du, zuk ere bai** lemapean, Eusko Jaur-laritzako Kultura eta Turismo sailaren Euskara-Arazoetarako Zuzendaritzak euskara ikasten ari direnenei zuzenduriko "Egonaldiak euskaldun familietan" plangintza plazaratu berri du.

Orain bost urte eraturiko euskalduntze plangintza honek, aurtur ere, egonaldiotan hartzaile izan daitezkeen famili interesatuei beka edo diru laguntza sari bat arautzen du. Hona hemen laburbilduta berau (informazio gehigarrik nahi izanez gero jo (945)246000 (1377 eta 1796 luz.) telefono zenbakira.

—Uztailetik azarorarte iraungo du aipatu plangintzak. Egonaldi bakoitzak hilabete.

—Famili hartzaileek bete beharreko baldintzak: Bata, zuzendaritzak aukeratutako udalerrietarikoetan bizitzea (zerrenda luze luzea); bestea, familiakide guztiak euskaraz mintzatzea.

—Familien konpromezuak, hauek: pertsona bat hilabete bakoitzeko hartzea, familiek bisitariak emakumezkoa ala gizonezkoa izan behar duen erabaki dezake soilik eta azkenik, hartzaileak bisitaria soldatapekotzat hartuko ez duela izenpetuko du (bisitariak etxeko lanetan lagundu badezake ere).

—Azkenik esan behar, familiak ikasle bakoitzeko 50.000 pztara soko dituela. Interesatuek bidera bitzate beren eskaerak, martxoak 31 izan baino lehen, helbide honera: Kultura eta Turismo saila. Euskara Arazoetarako zuz. Wellington Dukea, 2 Lakua. 01011 Gasteiz.

Antzerkia

Antzezkizunak

● **Ama begira zazu** antzerki emanaldiak urtarrean Tolosan izandako arrakastaren ondoren, Udaletxeko Kultur Departamenduak beste bi emanaldi antolatu ditu martxoaren 4rako, Iparragire antzokian, bata arratsaldeko 6etan hasteko eta bestea 8etan.

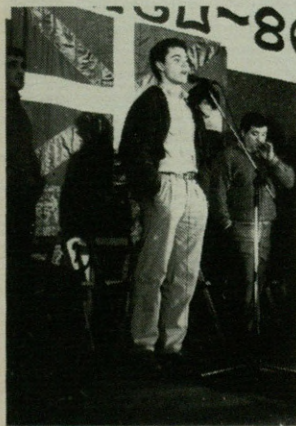

● Martxoaren 2tik 4ra bitartean, Heletan honako saioak izango dira ikusgai: **Koldo Amestoi** kondalariaren "Nik deabru dakita?" eta **Bordaxuri Taldearen** "Gure etxeko idiak eta orgak".

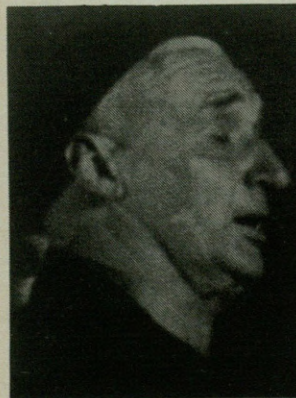
Bertsoak

Plaza saioak

● Martxoaren 3an, larunbatez, eta Nafarroako Bertsolari Txapelketaren barne, **Lesakako** Arrano Elkartean gaueko 10etatik aurrera, afalostean alegia, Madariaga anaiak, Luis Olaetxea, Josetxo Iantzi, Bautista Perurena, A.Martikorena eta Moises Jaso arituko dira bertsotan.

● **Mungian** ere bertso saioa antolatut dute martxoaren 4rako, eguerdiko 12,30ak aldera hasteko. Bertara Peñagarikano, Xabier Zeberio, Iñaki Begiristain eta J.M.Areitio hurbilduko dira kantatzera; El Ferial delakoan, Bernardo Mandaluriz izango dute gajartzaile.

URTERO BAI, BAINA BERTSOLARI BERRI GUTXI

Nafarroako Bertsolari Txapelketa joan den larunbatean, martxoak 24 betetzean hasi zen. Azken urteotan finkatu samar antzera, urteroko presentzia du bertso arloan Nafarroako herrialdean. Bi fasetan banaturik, lehenengo faseko bigarren saioa martxoaren 3an burutzekoa da Lesakako Arrano Elkartean, gaueko 10etatik aurrera, herri afariak barrenak goxatu ondoren. Madariaga anaiak, Luis Olaetxea, Josetxo Iantzi, Bautista Perurena, Anjel Martikorena eta Moises Jaso izango dira bertso-lehian. Lehenengo fase honen azken saioa martxoaren 11an izango da Arberatzten; arratsaldeko 4etatik aurrera Errexil, Olaziregi, Arrosagarai, Mihura, Amorena eta Lontxo Aburuza arituko dira kantari, norgehiagoka jatorrean.

Fase honetan aurrera egiten duten zortzi bertsolarien izenak finalean sartu ziren zortzietan bi talde osatuko dituzte, bigarren faseari eusteko. Talde batek martxoaren 18an Ezpeletan eskainiko du saioa, arratsaldeko 4etatik aurrera; beste taldeak aldiz, apirilaren batean Lekunberriko frontoian.

Finalean izango den zortzikotea bi talde hauek irtenango da, eta azken saio hau Goizuetan jokatu da apirilaren 8an, arratsaldeko 5etatik aurrera. Txapeldun bakarra ez da inor suertatu, baizik eta talde osoa orokorrean.

Garbi erakusten dute antolatzaileek Nafarroako Bertsolari Txapelketa urtero ospatze horrekin bertsolaritzaren presentzia sendotu nahi dutela herrialde honetan. Hala ere, azken bi urteotan ez da bertsolari berririk azaldu Txapelketara; bertso-eskolak badiira gatzetxo mailan, eta bertso gordintasun hori heldutzen ari da, nahiz eta oraindik eskola hauek ez duten bertsolari gazte berririk plazaratu. Euskararen arazoak eta beronen kontzientziak izan dezake eraginik, eta denok badakigu zer nolako lan malkartsua gertatzen ari den. Gazteak plazaratzen ez diren bitartean, bertsolari zaharrek jarraitu beharko dute bertsolari talde nafarra ez desegiteko eta hutsaren pareko ez gelditze arren.

BOTA PUNTTUBA

Plaza saioak

● Igandez, martxoak 11, **Arberatzten** Nafarroako Bertsolari Txapelketako lehen faseko azken saioa burutuko da. Bertan Errexil, Olaziregi, Arrosagarai, Mihura, Amorena eta Lontxo Aburuza izango dira bertsotan.

● Martxoaren 10ean, larunbatez, **Andoingo** La Salle ikastetxean Jon Lopategi, Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Peñagarikano, Mikel Mendizabal eta Mañukorta izango dira bertsotan, gaueko 10,30ak inguruan.

● Auzoz auzo bertsotan kanpainaren eskutik, martxoaren 11ean Amara Berriko Armerias plazan bi bertsolari gai librean arituko dira, eguerdiko ordu batetatik aurrera.

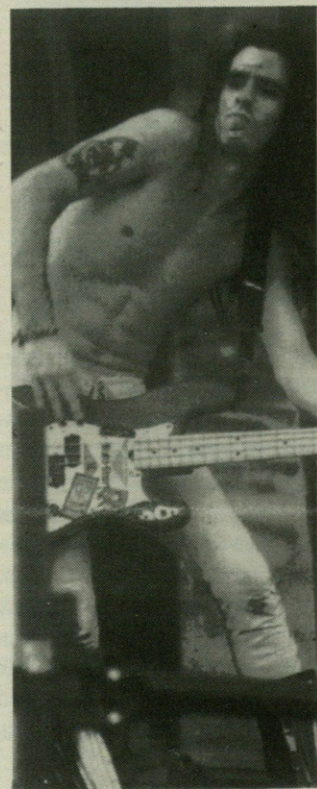
Musika

Kontzertuak

● **M-ak** eta **Zarama** rock taldeek kontzertua eskainiko dute martxoaren 3an, larunbatez, Eloorrioko probalekuan.

● Larunbatez baita, hilak 3, **Delirium Tremens** eta **Tahures Zurdoa** taldeak Tolosako Ferialean arituko dira, gaueko 11ak aldera.

● Itziarko Txitxarro aretoan **Tahures Zurdos** nafarrek kontzertua eskainiko dute martxoaren 10ean, gauerdian partean hasita.

● Iparraldean, Donapaleko Airetik aretoan **Delirium Tremens** taldeak kontzertua eskainiko du hilaren 10ean, larunbatez, gaueko 12etatik aurrera.

BARREAREN ORDAINAK

Haurrentzat pentsaturiko eta berauei zuzenduriko diskoa badugu ere Xabi Muguruzaren "Ja, Ja", Iruneke hainbat tabernatan etengabe entzun izan da aurreko hilabeteotan. Ez da gutxiagorako agertzen duen martxa. Hasierako ideia bere anaia Iñigo (Delirium), Txema Garces eta Michel Longaronekin (21 Japonesas) borobilduz, erritmo rockero eta saltseroak ere tartekatzen ditu Xabi Muguruzak 10 kantaz osatutako diskoan.

Hurrei zuzendua bai, baina musika heldu antzerakoa, erritmo bizi eta alia. Honetan eragin haundia izan dute dudarik gabe kolaboratzaileek; Anjel Valdes, Fermin Muguruza eta aurretik aipaturikoez gain sonoko beste hainbat instrumentistek lagundu dute disko hau aurrera ateratzeko. Azken emaitza gisa, "Ja, Ja" diskoak orain artean ohitu gaituzten haur-musikarekiko etena. Geldotasun eta apaltasun kutsuak alde batera utzi eta aspertzeko betarik ez uzteko moduko lana.

Eta musika biziarekin batera Susana Narganes neskatoaren ahotsa, latza, oraindik gehiegi landu gabea baina propio gardentasun guztiak baztertzen dituenak. Kantatzen dituenak ere ikuspuntu berezi batetik eginak dira, haurren arazo eta kezkak harturik abiapuntu gisa, eta hauek hain propioa duten krudeltasunari aurre egiteko asmotan, ikutu positiboa emanaz (Ni omen nintzen gafoxa/ gainera pottola/ orain ez dit zuen hitzak axola/ ze majoa den nere mutila).

Bide berriak jorratu ditu Xabi Muguruzak bere lehen diskoarekin, eta musika zein letra aldetik aurreko ereduak baztertu eta gauza simple samarrak eginaz, haurrek libertitzeko duten eskubidea aldarrikatzen du, gatzetxoei eginiko omenaldi gisa aurkezten duen lan honetan.

K.AZPIAZU

Kontzertuak

● Lazkaoko Maizpide euskaltegiak antolatuta, martxoaren 8an, ostegunez, **Txanbela** taldearen kantaldia izango da Aleria zinemaren, arratseko 9,30ak aldera.

● Tolosan, Autobiaren Aurka Koordinadorak antolatutako kontzertua izango da martxoaren 10ean, larunbatez. **M-ak**, **Zarama**, **Txorromorro**, **MCD** eta **Tijuana** taldeak iragarri dituzte.

● Martxoaren 10ean Irulegin dantzaldia iragarri dute **Akelarre** taldearen eskutik, bertako irratia aldea.

Astia

Mendi
ibilaldiak

● **Aitzarte** (Donostia): Martxoaren 4an Arlaban-Deguri-
xa-Araotz ibilbidea burutuko du-
te.

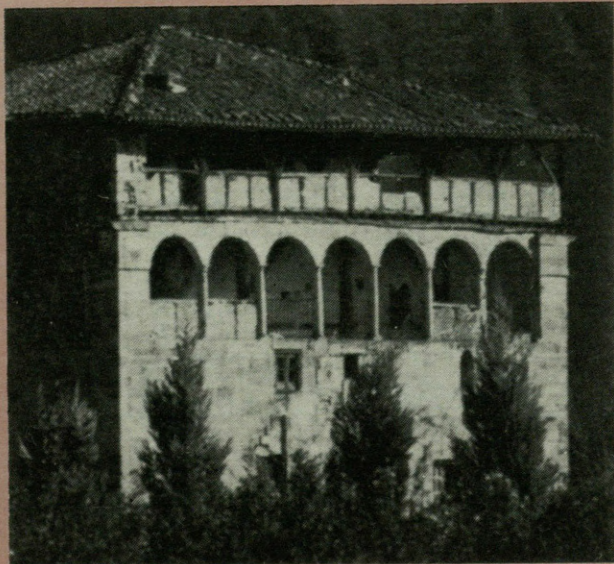
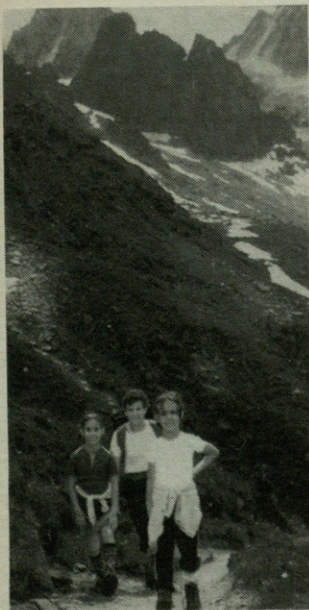
● **Goikane** (Laudio), **Mendiko
Lagunak** (Amurrio) eta **Txarla-
zo** (Orduña): Banditz (840 m.)
mendi-gailurra izango dute txan-
goaren helburu egun berean, hi-
lak 4.

● **Altsasukoak** ere igandez
egingo dute irteera, Montejurra-
ra.

● **Tabira** (Durango): Leizaran-
go bailarara abiatuko dira mar-
txoaren 4ean.

● **Alaitz** (Tafalla): Burdingogi
(1.241 m.) gailurrera abiatuko di-
ra egun berean, igandez alegia.

● **Euskalduna** (Andoain): Or-
baizeta-Mendizar (1.324 m.) Or-
baizeta ibilbidea egingo dute;
egunpasa ederra iganderako.

ABADINO INGURATUZ

Durangoaldera joanez gero, paraje bitxiak eskeintzen dituen Abadino herria dugu. Hedaduraz Bizkaiko bigarren herria da eta zazpi auzo ditu: Abadino-Zelaieta, Gaztelua, Gerediaga, Matiena, Mendiola, Muntzaraz eta Urkiola.

Abadino-Zelaietatik ibilbidea hasita, ibaiaren ezker aldean eta pilotalekuaren ondoan San Tortuako eliza dugu. Era askotako estiloak biltzen dituen eliza hau 1.385. urtekoa da, 1.763an berreraiki egin zen arren. Aintzinean elizpe ederrean enkanteak ospatzen ziren. Zelaieta utzi eta Matienarako bidean, ezker aldean Astola aurkitzen dugu. Han, Merindadeko korregidorearen etxean, auziak ospatzen ziren zigortutakoak ondoko gartzelara eramaten zituztelarik. Gerediaga auzoan, berriz, hamaika herrietako ordezkariak esertzen ziren 28 harrietan Merindadeko batzarreak ospatzeko asmoz.

Abadinoko ingurueta bisita bukatzeko, beharrezkoa dugu monumenturik zoragarriena ikustea: Urkiola eta hango inguruak. Astola auzoa atzean utzirik, Atxarteko harrobira helduko gara. Azkenaldi honetan, bertako harrobiak puxka bat kendu dio mendiari eta parajea eskaladarako arriskutsu gelditzen da. Hori dela eta, eskalada eskola eramaten duten mendizale talde batzuk harrobiaren aurkako jarrera mantendu dute aspalditik.

Atxartetik bi aukera ditugu: mendizale amorratuentzat Anbotora igotzea (45 minututan gutxi gora behera) ala Urkiolako santutegi eta larreetara jaitea.

K.MAULE

Festak

Getxon
Kirol Eguna

Datorren Martxoaren 4an, igandean, Euskal Kirol Eguna ospatuko da Getxo herrian Etor-kintza erakundeari laguntzeko asmotan. Hirugarren aldiz eta Andra Mari auzoan burutzen den egun hau Getxoko Kultur Etxeak, Herri Kirolen Federazio Bizkaitarrak eta drogomenpekotasunaren aurka lanean ari den erakundeak berak antolatzen dute Lankide Aurrezki Kutxaren laguntzaz.

Ekitaldiak goizeko bederatzi-tan hasiko dira 10ak aldera sokatira norgehiagoka izango delarik. Horretan aurretiko egunean talde gehiagoren artean garaile suertatu diren hamairu taldeek hartuko dute parte. Nahiz eta ekitaldiak egun osoan iraun, arratsaldean, 17,30etan, saiorik nagusiena helduko zaigu. Perurena eta Zelaia harrijasotzaileak eta Mindegia haizkolaria arituko bait dira halako erakustaldi batean.

Kirol jaialdia Etor-kintza erakunderako dirua jasotzeko antolatua izanez, eserleku batzuren truke diru-laguntzak eskeini modukoak egongo dira, pilotaleku-rako sarrera dohainik izan arren.

Osasuna

Elikadura

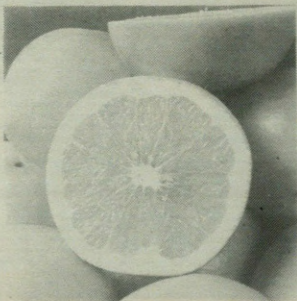
IZOTZ POMELOAK

Negua ez den negu honetan, hoztuak ez izateko zitrikoak ditugu baliogarri. Eta horien artean, pomeloak. Aste honetan Citrus grandis hauek izotzak eginda proposatzen dizkizuegu. Osagaiei dagokienez, ez da arazo haundirik aurkitu behar: pertsona bakoitzerako platano bat; laranja eta pomelo baten ura; pomelo bakoitzagaitik goilarakada txo bat azukre beltza; lau pomelorentzako bi gorringo.

Pomeloaren goikaldea moztu eta tapa gordetzen da. Barnekaldeak goilare batez ura atera eta alde batean utziko dugu. Barnekaldea erabat garbitzen da azala txukunki bakarrik mantenduko delarik. Platanoak, laranja eta pomeloetako ura eta azukrea irabiatu, hozkailuko kubetetan gerrogo isuriko den krema eskuratu arte.

Krema gogortu artino uzten da hozkailuan (hiruzpalau ordutan, gutxienez). Aldi berean izozkailuan azal hutsak jarriko ditugu. Orduak igarota, irabiagailuz pasatu eta elur puntuan egon behar den gorringoarekin nahasten da.

Segidan pomeloak betetzen dira eta hozkailuan beste lau ordutan uzten dira mahairatu aurretik.

TXAKETENA, ALERGIA OMEN

Londres-eko ospitale batean buruturiko ikerketen arabera, txaketena elikagai batzuren aurrean agertzen den alergia litzateke. Bost ikerlarik txaketenean eragindako 88 umeekin saioa gauzatu zuten. 'The Lancet' aldizkari medikoan plazaratutako txostenaren bidez, jan-neurri berezi bati jarraiturik umeen ehuneko 93ak txaketena pairatzeari utzi ziola adierazten dute medikuek. Txosten horretan gaitza agertarazten duten elikagaiak bilatu arte edozein motatako jakiak erabiltzen zirela azaltzen zaigu. Umeen gehien-goak janari desberdinen aurrean alergia nabarmentzen zuen eta, halaber, txaketena sortzeko orduan anitz jaki desberdinek hartzen zuten parte.

Azkenengo ondorio honek eritasuna metabolikoa baino arazo alergikoa dela esan nahi du, ikerlarien ustetan. Umeek jan-neurri bereziari jarraitu ziotenean buruko min larriak desagertu ziren, hala nola, horiekin batera datozen sintomak (tripako minak, arnasestua, ekzema) baretzen ziren pixkanaka.

Betidanik gazta, txokolata, ardoa eta halako janariak txaketaren sortzailetzat hartu izan dira, elikagai horiek sustantzia ezezaguna daukatelakoan. Hau da, gaitza erantzun metabolikoa besterik ez zela pentsatzen zuten. Aipatu saio honetan, berriz, txaketaren sintomak behi esne, arraultz, laranja, gari edo tomateek sortarazi zituzten. Beste umeengan traumak, argi distiratsua, beroa, zarata edo hunkipenak zirela eta agertu zen mina.

Konklusio gisa ondorengoa esango dugu: gaitz honek eragindako pertsona jan-neurri egokia burutuz senda daiteke eta, bestetik, hain luze da sintomak sortarazi ditzaken elikagaien zerrenda non edozein jaki sortzaile izan daitekeen.

E.MINTEGI

Osasunaren ardura

BALIAEZINENTZAKO GARRAIOA

Sortu berria da sistema bat (armazoiak eta monturak osatua) pertsona baliaezinen igoera edo jasokuntza eta garraioa errazteko. Aparatu hau erraz eta berehala izan daiteke jarria eta kendua (baita pertsona baliourrituak berak ere), gurgilezko siletan, ohe edo bainuetan. Armazoiaren zati bat erabiltzailearen azpian jartzen denez, eskuak ezin erabil ditzaketen pertsonak laguntza behar dute.

Baliourrituaren garraioa eta jasokuntza era oso duinean burutzen dira, sistemaren diseunari esker: lehenik pazientearen burua eta sorbaldak jasotzen dira, baita ahozpeko etzaneratik abiatzen denean ere. Autoposizionamenduko uhalek zutikako edo eseritako postura erosoak garrantzitzen dute jasokuntza eta garraioko prozesu osoan zehar, burua apoiatzeko inolako beharrik gabe.

Euskailuek armazoiaren ezarrra errazten dute eta izterren azpian jarritako kuxin batzuk pazientearen konfort eta erosotasuna handitzen dute. Azkenik, era erraz eta bizkorrean askatzen diren hebila batzuk armazoiak gorputzera finkatu eta eusten dute, eroso eta seguru.

JABIER AGIRRE

Telebista - Irratia

Botoia sakatu aurretik

'Frankenstein'

● Igandea, martxoak 4, arratsaldeko 15,15etan **'The bride of Frankenstein'** (1935). Errota zahar baten ondamenen hil orde, Henry Frankenstein monstroa, putzu zahar batetan bizirik aurkitzen da. Frankenstein eta Elizabetha, honen emaztea, larritasunetik errekuaratu eta jendeak susmo arraro bat du, baina ez du biderik frogatzeko.

Zuzendaria: James Whale. Antzezleak: Boris Karlof, Colin Clive, Valerie Hobson eta Ernest Thesiger.

● Asteazkena, martxoak 7, 21,00etan **'First Blood'** (1982). Vietnamgo gudari zahar batek Justiziarekin amaitzea erabakitzen du legearen aurka burrukatzen duelarik, eta bere bahitura antolatzen da. Hain da arrisksua eta zaila harrapatzea, efektiboak indarberitzen direla.

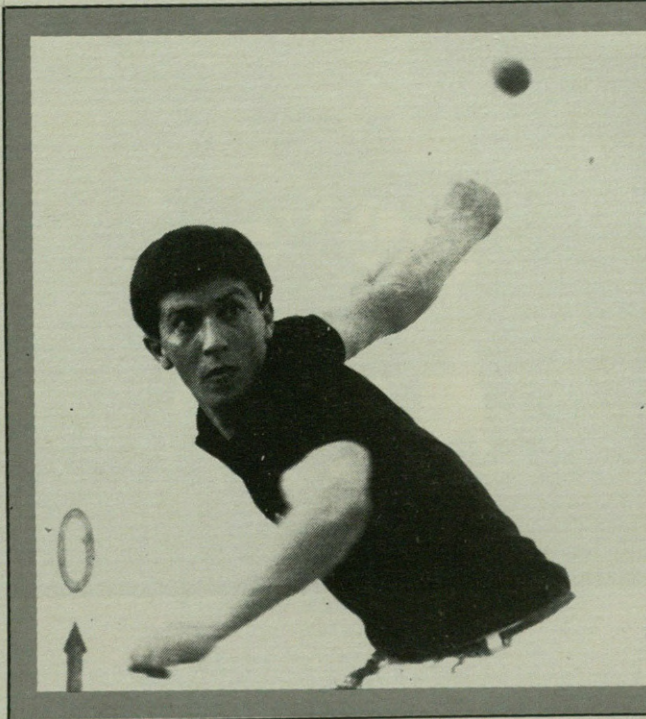
Zuzendaria: Ted Kotcheff. Antzezleak: Sylvester Stallone, Richard Crenna eta Brian Dennehy.

● Osteguna, martxoak 7, gaueko 22etan **'Mozoloaren gaua'** Alfred Hitchcock-en orduan. Jim Mallory, Ann neska oinordekoaren aita da. Linda, Jimen emaztea, Locke espetxean egondako gizonaren dei bat jasotzen du. Locken badaki Anneren egiako aita zein den, eta Jim, Anneri kontatuko dionarekin mehatxatzen

du, eskatutako 6.000 dolar ez badizkio ematen. Beldurrak hartuta, Jim ez da poliziari deitzen ausartzen eta dirua ematea erabakitzen du. Azkenean, Lindari egi osoa esango dio eta honek poliziari deitzera bultzatuko du.

● Ostirala, martxoak 9, gaueko 21etan **'Gizon zarpalia'**. (1981). Bigarren Mundu gerratean, Texas herri batean, dibortziaturik dagoen emakume gazte bat, familia aurrera ateratzeko telefonista lanetan hasiko da. Bere nagusiarekin postu aldaketa kontuak aipatzen dira baina hau ez da gauzatuko. Bere semeak herrian integratu nahian ibiliko dira.

Zuzendaria: Jack Fisk. Antzezleak: Sissy Spacek, Eric Roberts eta Sam Shepard.

Ikusi baietz!

● Larunbata, martxoak 3, 17,40etan, **Eskubaloia: Ereintza—Anaitasuna.**

● Igandea, martxoak 4, 12,25etan **Emakumezkoen eskubaloia: Hernani—Universidad Complutense.**

● Igandea, martxoak 4, 18,15etan, **Saskibaloia: ACB liga.**

● Ostirala hilak 9, 00,00etan **Pilota. Zesta Punta Durangotik.**

Telebista - Irratia

Airean erantzun

Mari Jesus Etxeberria: "Atrezzoak eguneroko lanaz jasotzen esperientzia"

Mari Jesus Etxeberria, ETBn, Miramon estudioetan atrezzo da. Zuzenbide ikasketak, lanean aritzen zen bitartean atera zituen, nahiz eta abogazi kontuak gehiegi ez maite. Telebistan urte dezente daratza; ETBren hasierako urteetan, *atrezzo* bat behar zela eta, proposamena onartu zuen eta gaur arte horretan dabil beste hiru kideekin dabil, eguneroko erosketa zerrendarekin kalera ateratzen direnak.

ARGIA.— *Atrezzo* baten lana zein izango litzateke telebistako saioen antolakuntza lanetan?

Mari Jesus.— Gure lana, telebistako edozein programa egiterakoan behar diren konplemento denak eskuratzea da. Hemen edozein motatako saioak sartzen dira, hasi debaiteetatik eta festibal batetaraino, eta argi dagoenez hauetako beharrak asko aldatzen dira, bai janzkeran, dekorazioan etabar. Beraz gure lana izango zen saiorako behar diren detaileak eskuratzea.

A.— Lanbide honetan ari zeko ze prestakuntza behar da, bai teorikoa eta baita ere praktikoa?

M.J.— Ni behintzat honi buruz aurre-esperientziarik gabe sartu nintzen, lanean arituz moldatu naiz. Batzuen ustez dekorazioarekin zer ikusi handia du, baina hau teoria hu-

tsean geratzen da, zeren dekorazio lanak ez dira gure esku geratzen, guk horretan ez dugu ezer erabakitzen. Erosi behar direnak erosten ditugu, noizean behin puntualizazio txiki batzuk sartuz. Erosketa horiek zein izan behar diren guk erabakitzen ez dugunez ez da espezializazio gehiegirik behar gure lana betetzeko.

A.— Programak burutze-rakoan, *atrezzorako* presupuestoak nolakoak dira, badago presupuesto flexibilitaterik?

M.J.— Guretzako zuzentzen den dirua programaz programa asko aldatzen da, saio bakoitzaren beharrak oso ezberdinak bait dira, debate batetarako eta show batentzarako behar denak ez du zer ikusirik. Hala ere erosketak egitera ateratzen naizenean beti dut diruaren kezka, iritsiko zaidan hala ez. Zeren diru kopuru bat daukazu eta hortik ezin zaitezke atera. Gainera kontutan izan behar da, gure kasuan behintzat beharrak aukera gainditzeko duela eta honek diru kopuru gehiago eskatzen du

A.— Aurrera begira nolako panorama aurkeztzen zai-zue?

M.J.— Badirudi gauzak ez direla aldatuko, hau da gure lanak berezkoak dituen eremu horietara ez dela zabalduko, parte hartze minimo batzuetan jarraituko dugulakoan nago. Egunerokoak ondo egiten saiatuko gara, eta orainartean bezala jarraituko dugu, esperientzia eguneroko lanetan eskuratuz.

EGANA OSA

Ikusitakoak ikusita

Super ETB

Ajuste—kartaren desagerpena da gaur egungo telebistaren ezaugarri nagusietakoa. Telebista guztiek beren programazio orduak ugaltzen dituzten heinean, ajuste—kartak bere postua galtzen du, eta urte batzuek barru historian murgilduta egongo da agian. Horretaz konturatu bide dira ETBko buroak, eta emisio orduak ugartu ezinik, bestelako bide bat topatu behar izan dute egun batetik bestera, itsumustuan. Duela pare bat aste hasita, SUPER musika (eta kirol) katearen seinalea bidaltzen digute Durangoko antenek. ETBren beraren programazioa ez dagoenean, jakina.

Beste tb kanalekiko lehiari ibili nahi duen telebistari abantaila franko ekar diezaiokione-lako neurriak. Urruneko manduak kanaletan zehar etengabeko ibilaldia sortarazi du, eta paseo horretan ajuste karta eta bideo klipak aurkitzea ez bait da gauza bera; musikaz jantzi-tako irudiok orain arte ETB ikusi ez duen ikusentzule ugari erakar dezakete, manduaren 'euskal' tekla sakatzeko ohitura sortuz. Hurbilago dituen kanalekiko bereiztu nahi izan du ETBk, eta horretarako urruneko kate batetara jo du, berea ez den programazioa emateko. Baliteke, SUPER ETBk ETBk berak baino ikusentzule gehiago bereganatzea hemendik aurrera.

R.M. MARTIN SABARIS

Liburuak

IZENBURUA:

ANTECEDENTES Y PRIMEROS PASOS DEL NACIONALISMO VASCO EN NAVARRA.

EGILEA: ARACELI MARTÍNEZ-PEÑUELA.

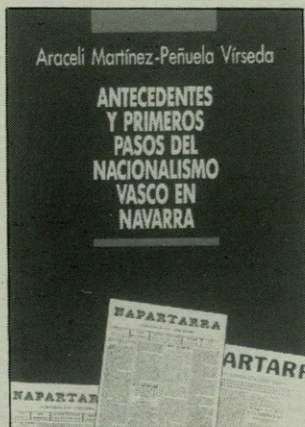
ARGITARATZAILEA:

NAFARROAKO GOBERNUA.

Euskal abertzaletasunaren hastapenetaz egin diren ikerketek ezer gutxi argitu dute Nafarroan nozitutako garapenari buruz. Argitaratu berri den liburu hau irakurrita, begibistakoa da gutxiespen hori funtsik gabekoa izan dela. Datu bat besterik ez dugu emango, historikoki merezi duena baino gutxiago eman zaiola frogatzearen: 1923an, Primo de Rivera boterea eskuratu zueanean, diputatu abertzale bakarra zegoen Madrilgo Gorteetan, Manuel Arantzadi nafarra, bera izan bait zen lau hauteskunde segituan irabaziz bost urtez iraun zuen bakarra.

Hala eta guztiz ere, ikerketa honek 1918ra bitartekoa besterik ez du aintzat hartzen, dirudienez zenbait iturriren ustegabeko aurkikuntzak hala behartuta. Arturo Campion eta «Euskara» elkartearekin hasi, Fray Evangelista de Ibero-rekin segi (bere «Ami Vasco» eta Katedralako sermoi sonatuekin), ondoren EAJren hedatze prozesuari atentzio berezia eskaini, eta «Napartarra» astekaria eta bere eragina aztertuz bukatzen du liburua.

Aurrerapen nagusi batek haundiagotzen du liburuaren interesa, iturriei dagokiena hain zuzen ere. Batetik, «Napartarra»ren bilduma osoa eskuratu ahal izan du egileak. Bestetik, Gobernu Zibileko artxiboak arakatu ahal izan ditu

lehenengoz. Azkenik, Errejistrotako Merkantileko dokumentuetatik hainbat datu interesgarri ondorioztatu ditu Araceli Martínez-Peñuelak nafar abertzaleen gizarte jatorri eta hedakuntzaz.

Konklusioak irakurriz hastera gomendagarria da, nazionalismoa-totalitarismoa baliokideak puntu asko eta askotan oinarritik baldintzatzen bait du ikerketa, nahiz eta interes handiena ematen dituen datuetan daztan.

IZENBURUA:

IPARRA-HEGOA.

EGILEA: ASKOREN ARTEAN.

ARGITARATZAILEA:

IKUSAGER. KONDAIRAKO

IRUDIAK SAILA.

Gasteizko «Ikusager»ekoek ohizko bidetik segitzen dute. «Kondairazko irudiak» sail horretan zernahi gisako komiki liburuak argitaratu izan dituzte («Orreaga» batetik «El Cid» bestetik, «Frantziar Iraultza» harakoan, «Gizadiaren eskubideak» honakoan), eta asmo editorial bakarra, dirudienez, formari dagokio: detaile txikienean ere zaindutako argitalpenak. Esan liteke Estatuan ez dela beste komiki argitaletxerik, «Ikusager»ek adinako maitasunez marrazkilarien lanak argitaratzen dituenik. Izugarri maite dute komikia (marrazkia, behintzat), bistan da, komikia komikiagatik, eta zaletasun berekoei zuzentzen dizkiete produktua.

Komikiekiko amodioitsuak jo gabekoek, aldiz, desesperatzeko moduko arrazoiak aurkituko dituzte, komikiak argitaratzeagatik halako ziriak sartzen bait dituzte maiz. Aurki «Euskal Legebiltzarra» (sic) argitaratuko dutela iragarri dute, espero dezagun diru-laguntza mamitsuen truke.

Oraingo «Iparrak-Hegoa» bildumak hainbat herrialdetako marrazkilarien lanak biltzen ditu, eta dirudienez Gasteizko Udalak babestutako iniziatiba izan da. Estilo desberdinenetako zazpi istorio ustezko gai monografiko baten inguruan bildu dituzte, eta ustezkoa dela dio, zeren ez bait diegu inongo batasunik urrutitik ere somatu (are gutxiago alkateordeak idatzitako sarrera jipia irakurri ondoren). Berriz ere, komiki marrazkilarien zaletu amorratuentzako liburua. Haatik, txukuntasan aldetik, ohizko lezioa eman dute gasteiztarrek kalitate goreneko emaitza ekoiztuz.

Puntako argitalpenak

(Iruñeko «Xalbador» liburudendak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Babilonia», Joan Mari Irigoien. Elkar.
- 2.— «Ez gara geure baitakoak», Joseba Sarrionandia. Pamiela.
- 3.— «Aliceren abenturak lurralde miresgarrian», Lewis Carroll. Itzultzailea, Manu Lopez. Pamiela.
- 4.— «Kaka esplikatzen», J.L.Zabala. Elkar.
- 5.— «Hilerriko jolasak», Pilar Iparragirre. Elkar.

OROTARIKOAK

- 1.— «Euskal artearen historia. Historiaurrea», Jesus Altuna eta J.M.Epellaniz. Kriseilu.
- 2.— «O Tenpora! O Mores!», Eduardo Gil. Pamiela.
- 3.— «Bapatean 89», Euskal Herriko Bertsolari Elkarte. Elkar.
- 4.— «Euskal Herriko alegia, ipuin eta kondairen bilduma», Luis Barandiaran. Txertoa.
- 5.— «Ekologi Atlasa», Jose Tola. Ediciones Marfil.

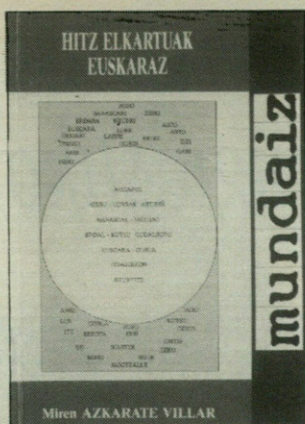
IZENBURUA: HITZ

ELKARTUAK EUSKARAZ.

EGILEA: MIREN AZKARATE.

ARGITARATZAILEA: EUTG. DEUSTUKO UNIBERTSITATEA.

Euskarak bizi duen modernotzeari begira, teknologia eta zientzia berrietara moldatu beharrak etengabe planteatu izan du hitz elkartuen auzia. Hitz elkarketa ezinbesteko tresna bait da hizkuntza esparru berrietara moldatzeko ahalgin horretan. Halere, egon ohi den hutsune teorikoa betetzeko Euskaltzaindiak lantzean behin eta UZEIk bere egunero lanaren bidez jo izan dute

saioa. Eskasia nabariekin, dena den.

Miren Azkarateren doktorego tesia ere ez dago hitz elkartuen erabilera arautzeari begira eginda, baina erabaki horiek ahalik eta oinarririk finkoenaz hartu daitezzen ezinbesteko aurrerapausua dakar, klasi-koen baitan hitz elkarketak nola ematen diren inbentariatu eta sailkatu egin bait du. Hori- xe da lan honen muga eta baita aportazioa ere. Ildo horretatik, konklusioak berak ere gehiago lotzen zaizkio estatistikari beste ezeri baino, maiztasunetan arauetarako nolabaiteko bidea jorratuz.

Hasierako kapituluari hitz elkartuen definizioa bila abiatzen da Miren Azkarate, erizpide ugariak aipatuz. Ondoren, hitz elkartuen sailkapenerako egon daitezkeen bide deserbinak arakatu ondoren, sailkapen hori euskarari aplikatzen dio, eta horrexek bereganatzen du ikerketaren zatirik zabalena. Azkenik, hitz elkarketa huts bezala definitu ezin daitezkeen hainbat sail bereziki ere kabida ematen zaie.

Mamiak harrotzen

Hondamendi baten irakurketa mitologikoa

IZENBURUA: BABILONIA.
EGILEA: JOAN MARI IRIGOIEN.
ARGITARATZAILEA: ELKAR. EUSKAL LITERATURA.

Bide nekeza aukeratu zuen Joan Mari Irigoienek bere nobelagintzarako, aukerak berak zailtasunak ugari ageratarazi balizkio antzo. Haatik, beste idazlerentzat prolematikoak liratekeen hainbat gauza, Joan Mariren idaztinkerari primeran egokitzen zaizkiola dirudi. Gertakizunen ikuskera poetikoa, mitologiarekiko lilura, pertsonaiak ia kondairerako

izakiak izatera hurbilerazten dituen tonu mitologiko eta erdi-nostalgikoa... Koordinada horien barruan kokatu ohi ditu bere nobelak altzatarrak, eta horien arabera bere abileziak garatu eta frogatu. Ibiliaren ibiliaz findutako estilo hori heldutasun moduko batera iritsi da «Babilonia» honekin. Horrek ematen dio pisuzko nagusitasuna lanari.

Istorioa gerra karlisten garai-ko baserri giroan kokatzen da, baina karlistaden gaia aurrenik aipatzeak espejismoa sor dezake, bigarren mailako anekdota narratibo modura azaltzen bait zaigu, kasik eszenario hutsa bezala.

Garayalde familiyaren gale-*ra* dugu nobelaren benetazko gaia, eta bertso zaharren munduari erreferentzia egitea egokia dateke, nobela honetako giltzarri asko eta asko handik hartuta daudela irudi bait du. Kontatutakoaz gain, erabilitako tankeragatik, pertsonaien ibilerak narratzeko moduagatik... bertso paper zahar batetik erreskatatutako istorioa izan zitekeen «Babilonia»koa. Ederki

barneratu du Irigoienek bertso-*lari* zaharren estiloa, nobela idazteko haien kronikagile izaera bitxia bereganatu bide du, eta errekurso asko eta asko bertso-paper zaharretatik hartuak iruditu zaizkigu.

Bertso zaharretako oihartzu-*naz* gain, beste bi osagaik kutsatu eta girotzen dute narrazioa: Biblia eta euskal mitologia. Bi erreferentzi mundu horien eragina erabatekoa da «Babilonia»n. Guzti hori mami-*tze*arren egindako dokumentazio lan haundia aitortu behar zaio Joan Mariri, eta baita hain arrotzak egiten zaizkigun arloak orrialdez orrialde uztartzeko modu harrigarria ere. Garai hartako euskaldun base-*rritarraren* gogoia isladatzeko erreferentzia horietara jotzea ezinbestekoa izan daiteke, eta horregatik beharbada sarritan moralismoaren ertzetan dabilen estilo zaharkitu baten jabe ageri zaigu Irigoien nobela honetan.

Filologia Fakultateetako ikerketa semiologikoetarako primerako nobela dugu haxe. Joan Mari Irigoienek nobeletan maila sinboliko anitz eta asko-

tarikoa txertatzeko zaletasu-*na* beti izan badu ere, hono-*koan* ezin borobilago burutu du asmoa. Estrukturatik bertatik hasita, hiru motatako narra-*doreen* bidez azaltzen zaigu istorioa (Margarirena tonu magi-*ko*-mitologikoa mintzo da, Ka-*xianok* prosazko bertsolari kro-*nistarena* egiten du, eta beste biek utzitako hutsuneak bete-*tzeko* beste narradore guztiz klasikoa dago). Narradore eta pertsonaiak sinbologiatik min-*tzo* dira sarri, bakoitzak bere gisako metaforak etengabe planteatuz. Azken finean, «Ba-*bilonia»* baserriaren historia eta gainbehera puntako alegoria gisa aurkeztzen da, familia-base-*rria* bikotea ezin elkartuago bi-*lakatuz*.

Laugarren nobela honetan inoiz baino menderatuago ditu Joan Marik irakurlea istorioa-*ren* harira lotzeko bideak, hasi eta bukatu arte besapetik ezin urrundu den liburua burutuz. Arrazoi askorengatik, beraz, haxe da nere nobelagintzako gailurreko emailta. Orain arte-*koa*, espero dezagun.

JÓSU LANDA

Berlingo adreiluak

Zelako krisi

Berlin aldean festaren burrunbarak ez digu batere uzten, azkenaldian, munduko beste zoko ezkutu eta landa zabaletan gertatzen denaren berri jasotzen. Tamalez, hala da. Pentsa ezazue beraz, zenbaterainokoa den herri txiki, konparazio gaiztoak eginez txiki, noski, horretan ematen diren eztabaida mamitsuez jabetzeko dudazailtasuna.

Itxu ez ezik, arrats batzutan, sorgortuta ere banagoelakoan nago. Oso egoera poetikoa, pentsatuko duzue. eta inbiriak estutuko ditu zuen erraiak. horrelakoe-tan, krisialdiaren zurrumurrua entzun ohi dut beste edozein hotsen gainetik. Ausnarketa sakonik egiteko itsasbatzerra edo mendi tontorra paraje idealak badi-ra, horrelakoak dastatzea luxoa dela zenbaitontzat esaterakoan ez dut inolaz ere kupida edota tristezia tanta bakar bat be-rra ere ernatu nahi irakurleon bihotzetan. Esamoldeen gristasuna, edota ideien ko-lore arrea barka diezadazuen soilik aipa-tzen ditut.

Krisialdiaren zurrumurrua entzuten da beste ezer entzuten ez denetan, 80tako hamarkada hasieran euskal kulturaren entzuten zenaren oihartzun gisa. Memoria geografikoa eta humanoa eguneroko bi-zitzaren mugaz bestaldean fotofijan gera-tu zitzaigun, eta hainbat desabantailaren artean, badugu abantailaren bat, oroime-nean ezarritako zedarri hori, hain zuzen ere.

Denbora etetearen esperientzia ezagu-tu dutenek badakite, ilargia pentsamen-du eta amodioen ezkerpareta gisa erabil-tzera ohitu direnek dakiten modu be-rean. Krisialdiaren zurrumurrua iristen zait belarrietara; eta 80takoaz oroitzu-badakit krisia aitzakia exkaxa dela, bestela-ko azterketa eta proiektuak ezkutatzeko, ignoratzeko. Krisiak pertsonalak izan ohi dira. Kultura batek bizi duena, aldaketa, itxuraldaketa, berritzea izan daiteke. Zenbat aldiz identifikatu ohi dugu pro-je-ktu baten gainbehera ezerezarekin? Ara-zoa krisiarena baino gehiago, eta batez ere, kultura batek bizitzeko behar dituen baliabideen gabezia da, lepoaren bueltan estutzen zaion zetazko haria. Kultura bat bizi den artean, ongietorriak bitez alda-keta, heriotz eta jaiotzak, oinarriak sen-dotzen diren bitartean. Besterik da hilzo-riko maldari ekiten dihonean.

Adi egon gaitezen datorrenari. Eta ku-pidagarriki, behin eta berriro krisiaz min-tzatzen direnei eman beharreko erantzun-a argi dago: zelako krisi, halako bizi.

MIKEL ANTZA

Mapa linguistiko partziala

PASATU den asteko «He-men» astekarian (otsailak 23) Pello Urzelai kazetariak argitaratutako Jaurilaritza-ren *Soziolinguistikazko ma-pari* buruzko bi orrialde beteko artikulua go-goan edukitzeak merezi du, Hizkuntz Poli-tikarako Idazkaritza Nagusiaren egundainoko politika linguistikoaren norabidea ezagutzeko ez ezik, etorkizuneko ere aurreikusi ahal izateko. Aipatu erreportaiaren agertu ziren ba-lorazioak laburbilduko ditugu segidako le-rootan.

1983an erabaki zuen Jaurilaritzak mapa egingo zela, 1986a arte zehazten hasi ez ze-na, eta lana gauzatzen 1988a arte. «1986. ur-teko erroldaren araberrako Euskal Autonomi

Elkarteko azterketa demolinguistikoa» edo «Soziolinguistikazko mapa» 1989ko irailerako amaitu eta zuzendua zegoen arren, zenbait pertsonari baino ez zaio zabaldu, 4.000 aleko argitalpena izanena dela iragarri baldin badute ere honez gero.

Pello Urzelai kazetariak izkiriatu duenez, lan honek garrantzi handia izan dezake euskararen egungo egoera modu sistematiko ba-tez deskibatzeko laguntzen bait du, datuen lanketaren gainean interpretapenean sako-ntzeko aukera eman dezakeelako eta, aldi be-rean, hizkuntz plangintzarako tresna baliaga-rria izan daitekeelako. Baina «soziolinguisti-kazko mapa labur gelditu da datuen irakur-ketan datuen deskribaketa soila gutxitan gaingituz, eta aportazio interesgarriak izan

arren zenbait akats metodologikok murriztu egin diote balioa».

Asepsia politikoaren bila aritu direla salatu du Urzelaik, deskribaketa hutsak baliorik ez duela, arrazoi sozio-geografikoak baztertzan dituen interpretazioak guztiz errenak bait dira. Horrelako lan batek, nabarmendu du kazetariak, «honako ondorioa garamatza: 'euskara galdu da berez galdu delako'. (...) Errealitatek urruntzen gaituen uniformizazio joera jausten da; Komunitate Autonomo guztia berdin tratatzen du. (...) Kritika hauei baikorkeriarako joera gehi dakieke. Datu kezgarriak 'klabe positiboan' irakurtzen dira maiz».

«Interpretazioaren azalderiak eta zenbait akats metodologikok iluntzen dute» mapari buruzko soziolinguista ezberdinen eritzi trukaketa eta eztabaidek argi gehiago eman ahalko digute aurrerantz. Aste honetan EKBk aurkeztu duen «Bat» soziolinguistika aldizkari berriak halakorik jasoko du seguruenik hurrengo zenbakietan.

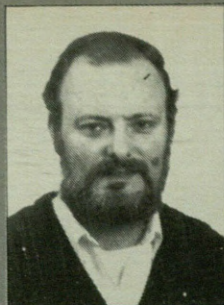
NAFARROAKO Legebiltzarra Komunitate Foralera-ko aurrekontuen eztabaida burutu zuen iragan astean. Tartean ziren euskararen aldeko aurrekontuen gorabeherak ere, EA eta EE alderdiek luzatutako proposamenen arauera. Baina emaitzak hutsalak gertatu ziren, PSOE eta UPNren jokabide bateratuaren erruz beti, eta baita EE beraren ukapenez ere EAk eginko proposamen batetan.

Euskalduntze lanetan diharduten Nafarroako gau-eskolen premia larriei buruz horrela erantzun ihardetsi zuen PSOE: «euskararen arazoa, erabilera politiko arazoa da, AEK kasu»; eta bestela UPNk: «helduen irakaskuntzak ere ez ditu egoitza egokiak».

Ikastolen aldeko dirulaguntza beharrari hala PSOE eta UPNk nola EEk jarri zizkion oztopoak. Euskararen irakaskuntzaren promozio eta garapenerako aurrekontu proposamenak ere deusean geratu ziren. Eta halaber, ETB Nafarroan ikusi ahal izateko bitartekoak ezartzeko eskariak ere.

Nafarroako Ikastolen Elkartek Legebiltzarreko eztabaidaren biharamunean zera gogoratu erazi zuen, egungo traba administratiboek bere horretan jarraitzen badute, irailerako legalizaturik beharko duten ikastolak batere dirulaguntzarik geratuko bide direla.

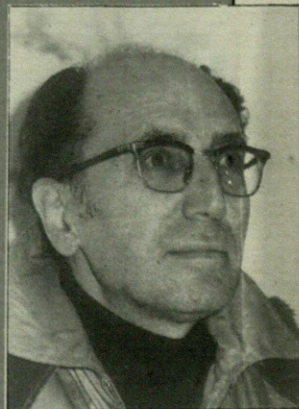
Laister batean dira erabakitzeak irriti frekuentzia berrien banaketak ere Nafarroan.

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Xabier Gereñori
(Idazlea)

— Azken asteotako berrien artean, Gabriel Celaya idazlearen egoera larriarena zabaldu da. Hori dela eta, zenbaitek adierazi du, botere publikoek erabat babestu beharko luketela idazlearen lana, duen garrantziagatik eta abar. Ez al da, ordea, hori edozein pertsonaren esku-bide?

NIRE eritzi, pertsona guztiak egon behar lirateke erakunde ofizialengandik nolabait babestuta. Babes hau ez litzateke orokorra eta osoa izan behar; honelako babesen porrota egun hauetan ikusi dugu Europako Ekialdean. Babesa ondo kontrolatuta eta zuzentasunez egina izan behar litzateke, horretan diru publikoa erabili behar delako.

Celaya-ren kasuan Segurtasun Sozialaren laguntzak lortu ahal izateko, Langile Autonomo bezala kuota ordain zitzakeen, gero laguntza horietaz baliatzeko. Dirudienez, ez zuen horrelakorik egin. Hileroko kuota 16.000 pezetatakoa da, eta agian bere egoera ekonomikoak ez zuen hori permititzen. Idazlearen lana ez dago behar bezala ordainduta. Gaztelaniz idazten duen idazle bat honelako egoeran badago, pentsatu zer gertatzen den euskaraz idazten dugunok.

Dena den, babes laguntzak gehiago zabaldu behar lirateke. Ez dago lan nahikorik lanpostu bat bilatzen ari direnentzat, eta hauek ez dute Segurtasun Sozialean sartzeko aukerarik. Bestalde, hori ditugu emakume ugari, etxean daudenak guraso zaharrak zaintzen. Hauek ez dute kanpoan lan egiten, eta beraz, ez dute Segurtasun Sozialean sartzetik. Emakume hauentzat, guraso zaharrak zaintzen dituzte-nentzat, laguntza bereziak eman behar lirateke.

Kasu gehiago aipa nitzakeen, baina erantzun honen laburtasunak ez dit hori egitea permititzen.

Bederatzi berri izango omen dira, horietarik 2 Iruñerriko. *Euskalerria* irratia, euskaraz aireratzan den irati bakarrari bietako bat luzatzen ez bazaio, mutu geratuko da.

AEK eta Ikastari euskalduntze erakundeekiko instituzioen bazterkeriak agerian dira. Nafarroako euskararen egoera tamalgarria da egun. Ez legoke sobera, Gasteizko Jaurlaritzak eskura dituen bertako datuak soziolinguistikazko mapa edo azterketa demolinguitikoan kaleratuko balitu... baina Baskongade-tako pszialisten aurrean ez da halakorik agertaraztea komeni...

FUNDACION Cultural Alzate sortu berri dute pszialistek Bilbon. Intelektual ezkertiar omen direnek kudeatutako iniatiba honen aurrean

Jon Juaristi ageri zen aurkezpenean egiten, eta atzean Ramón Jauregi, José Ramón Recalde, Luis Atienza eta enparauak. «Orotariko pertsonak ditugu gure artean, ideologia ezberdindunak», azpimarratu dute; «eta zabalik dago kultura pentsamendu-libre eta zibilizazio eran ulertzen duen edonorentzako».

Fundazio hau sortu aurretik argitaratu izan duten Cuadernos de Alzate (Editorial Pablo Iglesias) aldizkariaren zuzendaritza eta aholkularitza taldeko hainbat lagun gogoan edukiko dugu *librepensamiento* delakoaren nondik norakoa ulergarriago gerta dakigun: Javier Corcuera, Juan Manuel Eguigaray, Javier Garayalde, Raúl Guerra Garrido, José Antonio Maturana, Angel Amigo, Angel García Ronda, Anjel Lertxundi, Fernando Savatier, Patxo Unzueta...

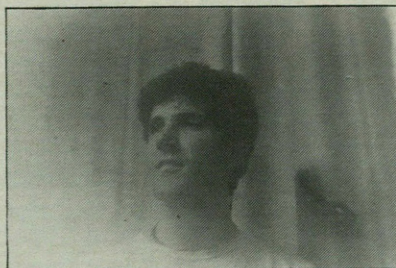
GORKA ARRESE

Zahar izatearen esperantza

GIZAKIA bere gaztaroan fisikoki eta beste zentzu askotan ere, aktiboagoa, erantzuleagoa, asmoak azkar eta zuzenkiago kalera-tzen dituen piztia da. Eta gizartearen aldaketak gerta ez daitezen, edo kolpetik ez gutxienez, indar egiten dutenek etsaitzat dute aldaketetara sentsibleago den sektorea. Gazteak, arrazoi askorengatik boterearen, ezarritako boteraren esan nahi dut, etsaitzat ikusiak gara.

Gauzak beraien esku dituztenek, aldaketak gertatzeko zein aukera dagoen ongi asko zaindu behar dute. Azken denboran bai Madrileko eta baita Gasteizko Gobernuak gaztediari buruzko zenbait inkesta kaleratu dituzte. Denetan irakurpen berdina eta ondorio bera atera izan da; gazteak dagoeneko ez dira orain arte gazte izateri atxekituriko modelora biltzen, gero eta pasotago eta indibidualistagoak bihurtzen ari dira, omen. Gizartearen aldaketen motore izatea, sentsibleagoa izatea baztertzen omen doala. Inkesta hauek badute egia zati bat. Baina ez da ehuneko zenbatekoaren, ez eta sinesgarritasunaren edo fidagarritasunaren mailan sartzeko kontua. Horrek ez du garrantzirik. Inkesta hauen garrantzia, egileek frogatzen omen dutena benetazko errealitatea izan dadila interesatzen zaiela da. Hori lortu nahi dutela alegia. Datuen borrokan sartzek ez du pena merezi, errealitateak eman behar dio erantzuna.

EGIA da azken urteotan Euskal Herriak pairatu dituela zenbait aldaketa. Lehengo partehartze zuzena, herri mailako espresioen kalera-tze hutsak ez direla egun, era berdinean ematen. Bai, pasotismoa eta indibidualismoa barneratu nahi izan digute, eta horretan dihardute oraindik. Horretan apostu gogorra egin da, gauzak beste bide batzuetatik kanaliza daitezen, espresio guztiek bide bera izan dezaten. Kontrol nahiak, kontrol hori ezarri nahi duenarengandik kanpo sortzen denaren irenste nahia agertzen du. Baina kontua da, azken urteotan eman den prozesu honetan gauzak aldatu badira ere, oinarritzko kontua ez dela aldatu. Hau da, partehartzea, kaleratzea, potentzialtasuna eta erantzuna ez dira dagoene-

IÑIGO MAKAZAGA
(‘Gazte Plataforma’ko kide)

koz orain dela zenbait urtetako koordinada berdinetan ematen, baina egungo koordinadetan oraindik lehengoko sektore bera da aldaketaren motore. Gazteak egungo gizarteak erralitatean, aurrekoan bezala, sektore sentsibleena gara, mugituena, erantzuleena. Gauzak aldatu eta hobeago bilakatzeko borrokan lehenak gara.

Testuinguru honetan, ulertu behar da, 1989. urteak gazteontzat suposatu duen jipoia. Gauzak sortu, potentzialtasuna bere kāsaka landu eta ezberdin izateko eskubidea kaleratzeak, gure asmoen kontrako interesak mantentzearen aurka egotea suposatzen du. Eta gogoratu behar iazko urteak gazteoi, gazte izateagatik, eskaini dizkigun zauriak. Iragandako garai faszistako agerkariak berpiztuz, euskal gazteak markatuak izan gara, erasotuak eta behin eta berriro beldurtuak. Aspaldian ez bezala, espedienteak ireki izan dira, asanblada informatzaile hutsak antolatzeagatik ikastetxeetan. Epaiketa ezberdinak izan ditugu, adierazpen askatasunaren eskubidea erabiltzeagatik eta bestalde nahi ez dugun soldaduzkara joan beharraren aurka azaldu garelako... Gizartearen arazo nagusiak zuzenki sufritzen ditugulako eta oker dagoena salatze beldur gutxiago dugulako, zeharka edo zuzenki erasotu gaituzte. Gainera, menpekotasun ekonomikoak, hezkuntza sisteman erabat baztertuak izateak... beste kontrol mota bat gainezartzen digu. Hala ere, jasotako egurkadak beraiezek dira, gutaz beldur direnaren arrastoa, mugitzen garenaren islada. Inoiz ez bezala egurtu gaituzte. Zentzu honetan ulertu behar dira gero eskaintzen zaizkigun inkestak. Batzuen eta besteen helburua bera da.

BAINA lortu ote dute benetan gazteak kontrolatzea, geure izaeraren eta nortasunaren ahultzea? Uste dut arrazoi ezberdinek hala ez denaren aztarna agertzen dutela. Euskal gazteok, maila ezberdinetako espresio guztietan present gara. Bertsolari gazteak, mendizaleak, teatroa, dantza, euskararen mundua... Are gehiago, sektore ezberdinetako espresioetan geu gara dinamizatzaile nagusi, guk daramagu indar handiena musika, kirola eta beste zenbait arlotan. Kale mugidetan eta mobilizazio kontuetan dudarik gabe gazteok gara nagusi, manifestazio eta ekintza aniztean, gu gara motore.

Baina ziurrenik ez da nahikoa. Geuk sortu eta bultzaturiko zenbait espresioek porrot egin dezaten lortu dute. Gaztetxe, irrati libre eta abar marjinalizatzea lortu dute neurri batean, gazte guztien bilgune izatea lortu ez duten neurrian. Apostu gogorra egin izan dute eta egingo dute oraindik, baina gazteok gazte izaten jarraitu nahi badugu, ezarritako oztopoen aurka ekin behar dugu. Egin dezakegun guztia egin ahal izateko benetako aukerarik ez dugula salatu beharra dugu, baina era berean gure potentzialtasuna agertu, gizartearen arlo ezberdinetan lanean aurkitzen garelako demostratu, gai garelako eta prest gaudela aldarrikatu.

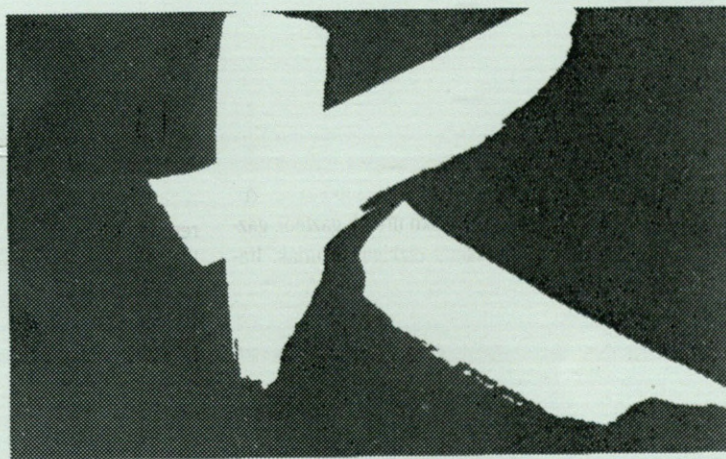
Hau lortzeko gazte izateari zentzu baterakoi bat erantsi beharko genioke. Gazte ezberdinek dituzten interes ezberdinen gainetik, arazo diferentetan daudenei, denoi dagozkigun arazoak daudela ikusi arazi. Honen osatzeak, euskalzale bat, intsumiso bat, erasotu bat elkartzea lortu beharko luke. Ezberdintasunak bilatu baino, batzen gaituen interesak topatzen saiatu behar gara. Gazte izatearen nortasuna aldarrikatzen bildu behar gara, gure indarra erakutsiz. Ez daude denborak brometarako, 1989. urtea begiratzea besterik ez dago. Mota guztietako erasoak jasotzen ditugun arren, kosta egiten zaie beraien baloreak barnera ditzagun. Oraindik gazte izaten jarraitzen dugula erakutsiko dugu, erasoan ondoren inkestak kaleratuz gazteak gazte ez garelako demostratzen ahalegintzen diren bitartean.

BATASUNAREN IKURRA

90ekoekin, hamarkada berria jaiotzen da, Europaren batasunak markaturikoa.

Bilboko eta Bizkaiko Kutxen batasuna dakarren hamarkada berria. Erabateko lankidetzaren etorkizuna, ahaleginak batu eta herri honi zerbitzu-kalitate hobea eskaintzeko.

Honela jaiotzen da BILBAO
BIZKAIA KUTXA, hara batasun ikurra

Bilbao Bizkaia Kutxa

190
Sucursales

164
Cooperativas
Asociadas

20.000
Puestos
de Trabajo

230.000
Millones
de Ahorro

Lan Kide

Aurrezkia

Herrigintzan

20.000 lanpostu.

164 Kooperatiba

Elkartu.

190 Sukurtsal

230.000 Milioiko

Aurrezkia.

Guztia, 30 urteko

fruitu emankorra.

**Euskadiko
Kutxa**